

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DOKTORA TEZİ

SURİYELİ GENÇLERDE PSİKOSOSYAL ÖZELLİKLER İLE RUH SAĞLIĞI
SORUNLARI İLİŞKİSİ: KÜLTÜRLEŞME BİÇİMLERİNİN ARACI ROLÜ

CEMİLE HÜRREM AYHAN BALIK

DANIŞMAN
PROF.DR.HÜLYA BİLGİN

RUH SAĞLIĞI VE PSİKİYATRİ HEMŞİRELİĞİ
ANABİLİM DALI
RUH SAĞLIĞI VE PSİKİYATRİ HEMŞİRELİĞİ
DOKTORA PROGRAMI

İSTANBUL-2021

TEZ ONAYI

Bu çalışma 16.11.2021 Tarihinde aşağıdaki jüri tarafından
Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Ruh sağlığı ve Psikiyatri
Hemşireliği Doktora Programı Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Prof. Dr. Hülya BİLGİN
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi

Prof. Dr. F. Yasemin KUTLU
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi

Prof. Dr. Yusuf ADIGÜZEL
Sakarya Üniversitesi
İletişim Fakültesi

Prof. Dr. Leyla KÜÇÜK
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi

Prof. Dr. Gül ÜNSAL
Marmara Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığı beyan ederim.

Cemile Hürrem AYHAN BALIK

(İmza)

İTHAF

*Vatanından uzaklarda kendilerini var eden/etmeye çalışan, bu uğurda can veren
vatansız çocuklara*

ve

*Kendi yaşam yolculuğunu sonlandırarak bu dünyadan göç eden arkadaşım İbrahim
Köseoğlu'na*

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimimden bu yana bilgi, tecrübe ve yol göstericiliğinden büyük mutluluk duyduğum akademik ve kişisel gelişimime katkısı ile bugünkü Hürrem olmamda emeği çok olan değerli danışmanım ve kıymetli hocam Prof. Dr. Hülya BİLGİN'e

Tez sürecinde bilgi ve deneyimlerini paylaşarak doktora tezimin gelişimine katkı sağlayan Prof.Dr. F. Yasemin KUTLU ve Prof. Dr. Yusuf ADIGÜZEL'e

Yüksek Lisans ve doktora eğitimim sürecinde bilgi ve yorumlarıyla akademik ve kişisel gelişimime katkı sağlayan İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı Öğretim Üyeleri Prof.Dr. Sevim BUZLU, Prof.Dr. Leyla Küçük, Dr. Öğretim Üyesi Sevil YILMAZ'a

Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi'ne adım attığım ilk günden beri varlığını ve dostluğunu hep hissettiğim, desteğini benden hiç esirgemeyen sevgili Özge SUKUT'a

Hem iş, hem sosyal hayatımda desteklerini esirgemeyen arkadaşlarım Gizem ŞAHİN-BAYINDIR ve Kübra ARSLANTÜRK-KHALİL'e

Yaşamım boyunca sevgilerini hep hissettiğim, hayatımın en zorlu süreçlerinde yanımda olarak bana destek veren canım annem, sevgili ablam ve eşi Fayez'e

Stresli zamanlarımda anlayış ve desteğini esirgemeyen yol arkadaşım Soner'e

Göç gibi zorlu bir yaşantı ile ilgili deneyimlerini içtenlikle paylaşarak tezin oluşumuna katkı sunan Suriyeli gençlere içtenlikle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	İİ
BEYAN.....	İİİ
İTHAF.....	İV
TEŞEKKÜR.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ.....	İX
ŞEKİLLER LİSTESİ	X
SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ	Xİ
ÖZET	Xİİ
ABSTRACT.....	Xİİİ
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2. GENEL BİLGİ.....	5
2.1. Konu ile İlgili Tanımlar	5
2.2. Göç Olgusu	6
2.3. Kültürleşme	8
2.3.1. Kültürel Öğrenme Modeli	10
2.3.2. Kültürleşme ile Stres, Başa Çıkma ve Uyum Modeli	10
2.3.3. Kültürleşme Biçimleri.....	12
2.3.4. Göçmen Ergenlerde Kültürleşme ve Uyum Süreci	14
2.3.5. Kültürleşme Süreci ve Uyumunu Etkileyen Bireysel Faktörler.....	14
2.3.6. Kültürleşme ve Ruh Sağlığı	18
2.4. Göç Yaşamış Çocuk ve Ergene Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Yaklaşımı.....	21
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	26
3.1. Araştırmanın Amacı ve Deseni	26
3.2. Araştırmanın Hipotezleri	26
3.3. Araştırmanın Değişkenleri	27
3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	27
3.5. Veri Toplama Araçları	28
3.5.1. Bilgi Formu	29
3.5.2. Özyeterlik Ölçeği Kısa Formu	29
3.5.3. Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ)	29

3.5.4. Kültürleşme Stresi Ölçeği	30
3.5.5. Ergenler İçin Başa Çıkma Ölçeği (EBÇÖ)	30
3.5.6. Kültürleşme Ölçeği	30
3.5.7. Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA/ SDQ-Tur).....	31
3.6. Araştırmanın Yeri ve Zamanı	31
3.7. Veri Toplama Süreci	32
3.8. Etik Konular	32
3.9. Verilerin Analizi	33
3.10. Araştırmanın Sınırlılıkları	35
3.11. Araştırmanın güçlü yanları	36
4. BULGULAR.....	37
4.1. Bireysel, Ailesel Özellikleri ve Göç Deneyimleri ile ilgili Bulgular	37
4.2. Kültürleşme Deneyimleri (Özyeterlik, Psikolojik Dayanıklılık, Kültürleşme Stresi, Başetme Yöntemleri, Kültürleşme Biçimleri ve Güçler Güçlükler Anketi Kapsamında) ile İlgili Bulgular	41
4.3. Kültürleşme Deneyimleri (Özyeterlik, Psikolojik Dayanıklılık, Kültürleşme Stresi, Başetme) ile, Kültürleşme Biçimleri ve Ruh Sağlığı Sorunları İlişkisi	43
4.4. Kültürleşme Deneyimleri Kapsamında Özyeterlik, Psikolojik Dayanıklılık, Başetme Biçimleri ve Kültürleşme Stresinin Ruh Sağlığı Sorunları Üzerindeki Etkisinde Kültürleşme Biçimlerinin Aracı Rolü	47
5. TARTIŞMA	57
5.1. Katılımcıların Bireysel ve Göç Süreci ile İlgili Özelliklerinin Tartışılması	57
5.2. Katılımcıların Psikososyal Özellikleri, Kültürleşme Biçimleri ve Ruh Sağlığı Sorunları ile İlgili Özelliklerin Tartışılması.....	59
5.2.1. Katılımcıların Psikososyal Özelliklerinin Tartışılması	59
5.2.2. Katılımcıların Kültürleşme Biçimleri ile İlgili Özelliklerinin Tartışılması	61
5.2.3. Katılımcıların Ruh Sağlığı Sorunlarının Tartışılması	61
5.3. Katılımcıların Psikososyal Özellikleri , Kültürleşme Biçimleri ve Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması.....	62
5.3.1. Katılımcıların Özyeterlik, Psikolojik Dayanıklılık, Kültürleşme Stresi, Başetme Biçimleri ile Kültürleşme Biçimleri ve Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması	62
5.3.2. Katılımcıların Kültürleşme Biçimleri ve Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması	66

5.4. Katılımcıların Özyeterlik, Psikolojik Dayanıklılık, Başetme Yöntemleri ve Kültürleşme Stresi ile Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkide Kültürleşme Biçimlerinin Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması	68
5.4.1. Özyeterlik ile Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkide Kültürleşme Biçimlerinin Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması.....	68
5.4.2. Psikolojik Dayanıklılık ile Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkide Kültürleşme Biçimlerinin Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması	69
5.4.3. Başa Çıkma Yöntemleri ile Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkide Kültürleşme Biçimlerinin Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması	71
5.4.4. Kültürleşme Stresi ile Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkide Kültürleşme Biçimlerinin Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması.....	72
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	74
6.1. Sonuç.....	74
6.2. Öneriler	75
KAYNAKLAR	78
EKLER.....	95
Ek 1: Veri Toplama Formu	95
EK 2: Bilgilendirilmiş Onam Formu	101
EK 2: Bilgilendirilmiş Onam Formu/Veli	102
EK 3: Etik Kurul Kararı	103
EK 4: Kurum İzni.....	104
EK 5: Ölçek İzinleri	105
İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI.....	111
ÖZGEÇMİŞ	112

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3-1: Katılımcıların ilçelere göre dağılımı (n=349)	28
Tablo 3-2: Araştırmada kullanılan ölçeklerin normallik analizi sonuçları	33
Tablo 3-3: Araştırmanın İstatistiksel Analizinde Kullanılan Testler	34
Tablo 3-4: Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlik analizi sonuçları	35
Tablo 4-1: Katılımcıların Bireysel Özellikleri (n=349)	37
Tablo 4-2: Katılımcıların Ailesel Özellikleri (n=349)	39
Tablo 4-3: Katılımcıların Göçle İlgili Özellikleri (n=349)	40
Tablo 4-4: Katılımcıların Türkiye'ye Taşındıkları İlk Yıl Uyumla ilgili Özellikleri (n=349)	40
Tablo 4-5: Katılımcıların Türkçe Yeterlik Düzeyleri (n=349)	41
Tablo 4-6: Katılımcıların Öz yeterlik, Psikolojik Dayanıklılık, Kültürleşme Stresi, Başa Çıkma, Kültürleşme Ölçekleri ve Güçler Güçlükler Anketi Puanları-Betimleyici İstatistikler (n=349)	42
Tablo 4-7: Katılımcıların Öz yeterlik, Psikolojik Dayanıklılık, Başa Çıkma Yöntemleri, Kültürleşme Stresi Ölçek Puan Ortalamaları ile Kültürleşme Ölçeği ve GGA-Toplam Güçlük Puanı Arasındaki İlişki (n=349)	44
Tablo 4-8: Katılımcıların Kültürleşme Ölçeği ve Güçler Güçlükler Anketi Puanları Arasındaki İlişki (n=349)	46
Tablo 4-9: Öz yeterliliğin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracılık rolüne ilişkin sonuçlar(n=349)	48
Tablo 4-10: Başa çıkma yöntemlerinin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolüne ilişkin sonuçlar (n=349)	50
Tablo 4-11: Psikolojik dayanıklılığın ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracılık rolüne ilişkin sonuçlar (n=349)	52
Tablo 4-12: Kültürleşme stresinin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracılık rolüne ilişkin sonuçlar (n=349)	55

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2-1: Kültürleşme Sürecini Etkileyen Faktörler, Stres ve Uyum (Berry, 2006)	15
Şekil 3-1: Kuramsal Model.....	27
Şekil 4-1: Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı (n=349).....	38
Şekil 4-2: Öz yeterliliğin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolü (n=349).....	47
Şekil 4-3: Ergen psikolojik dayanıklılığının ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimleri boyutlarının aracı rolü (n=349)	51
Şekil 4-4: Kültürleşme stresinin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolü (n=349).....	54

SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ

BM: Birleşmiş Milletler

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

EBÇÖ: Ergen Başa Çıkma Ölçeği

EPDÖ: Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

GGA: Güçler Güçlükler Anketi

IOM: Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration)

ÖZET

Ayhan-Balık C.H. (2021). Suriyeli Gençlerde Psikososyal Özellikler ile Ruh Sağlığı Sorunları İlişkisi: Kültürleşme Biçimlerinin Aracı Rolü. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği AD. Doktora Tezi. İstanbul.

Suriyeli gençlerde kültürleşme deneyimleri kapsamında özyeterlik, psikolojik sağlamlık, kültürleşme stresi ve başa çıkma yöntemlerinin ruh sağlığı sorunlarına etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolünün belirlenmesi amacıyla planlanan bu araştırma metodolojik, tanımlayıcı, ilişki arayıcı desende gerçekleştirildi.

Çalışmanın örneklemini İstanbul'da yaşayan ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla ulaşılan 11-18 yaş aralığında 349 Suriyeli genç oluşturdu.

Veri toplamada, öz bildirime dayalı yüz yüze görüşme ve çevrimiçi anket uygulaması aracılığıyla, Bilgi Formu (bireysel-ailesel özellikler, göç deneyimleri), Özyeterlik Ölçeği Kısa Formu, Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Ergenler için Başa Çıkma Ölçeği, Kültürleşme Stresi Ölçeği, Kültürleşme Ölçeği ve Güçler Güçlükler Anketi kullanıldı.

Verilerin değerlendirilmesi iki aşamada yapılmış olup birinci aşamada tanımlayıcı istatistikler ve ilişki testleri kullanıldı. İkinci aşamada oluşturulan kuramsal modeldeki aracılık etkisini test etmek için Hayes'in Model 4 Aracılık Testi gerçekleştirildi.

Suriyeli gençlerin psikolojik dayanıklılık ve özyeterlik düzeylerinin ruh sağlığı sorunları ile negatif yönde, kültürleşme stresi süzeylerinin ise pozitif yönde ilişkili olduğu bulundu. Ayrıca kültürleşme biçimlerinden entegrasyonun/bütünleşmenin ruh sağlığı sorunları ile negatif yönde ilişkili olduğu görüldü. Araştırma hipotezlerini test etmek üzere uygulanan aracılık testleri sonucunda özyeterlik ve ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkide kültürleşme biçimlerinden asimilasyon ve entegrasyonun ; psikolojik dayanıklılık ile ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkide, sadece kültürleşme biçimlerinden entegrasyonun aracı etkisi olduğu saptandı. Kültürleşme stresi ile ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkide kültürleşme biçimlerinin aracı etkisi belirlenmedi.

Sonuç olarak kırılğan bir grup olan göçmen gençlerin özyeterlik, psikolojik dayanıklılık gibi olumlu, kültürleşme stresi gibi olumsuz psikososyal özelliklerinin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde göç edilen toplumla olan ilişkilerin aracılık edebileceği düşünüldüğünde, göçmen/mülteci bireylere yönelik toplumsal düzeyde ev sahibi toplumdaki bireylerin farkındalığını artırmaya, olumlu tutumlar geliştirmeye yönelik; bireysel düzeyde ise göçmen/mülteci gençlerin baş etme becerileri, psikolojik sağlamlık, özyeterlik gibi bireysel özelliklerini güçlendirmeye yönelik önleme ve müdahale programlarının oluşturulması gerektiği ortadadır.

Anahtar Kelimeler: Kültürleşme, Göç, Ruh Sağlığı Sorunları, Göçmen Çocuk ve Ergen, Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği.

ABSTRACT

Ayhan-Balik, C.H. (2021). The Relation between Psychosocial Characteristics and Mental Health Problems in Syrian Youth: The Mediating Role of Acculturation Strategies. Istanbul University-Cerrahpasa, Institute of Graduate Studies, Department of Psychiatric and Mental Health Nursing. Doctoral Dissertation. Istanbul.

This methodological, cross-sectional descriptive study was conducted to determine the mediating role of acculturation styles in the effect of self-efficacy, resilience, acculturation stress and coping strategies on mental health problems within the scope of acculturation experiences in Syrian youth.

The sample of the study consisted of 349 Syrian youth between the ages of 11-18 living in Istanbul and contacted via non-governmental organizations.

The data were collected using Information Form (including individual-familial characteristics and migration experiences), Self-Efficacy Scale Short Form, Adolescent Psychological Resilience Scale, Coping Strategies Scale for Adolescents, Acculturation Stress Scale, Acculturation Scale and Strengths and Challenges Questionnaire through face-to-face interviews and online questionnaires based on self-report.

Data analysis was made in two stages, and descriptive statistics and correlation tests were used in the first stage. Hayes' Model 4 Mediation Test was used to test the mediation effect in the theoretical model created in the second stage.

Our analysis showed that the psychological resilience and self-efficacy levels of the Syrian youth were negatively related to their mental health problems, while the levels of acculturation stress were positively related. In addition, it was found that integration which is one of the forms of acculturation, is negatively related to mental health problems.

As a result of the mediation tests conducted to test the research hypotheses, it was found that assimilation and integration, which are forms of acculturation, mediate the relationship between self-efficacy and mental health problems; the relationship between psychological resilience and mental health problems is mediated only by integration, one of the forms of acculturation. There was no mediating effect of acculturation styles on the relationship between acculturation stress and mental health problems.

As a result, the effect of the psychosocial characteristics such as self-efficacy, resilience, acculturative stress on the mental health problems among immigrant youth, who is a vulnerable group is mediated by the relations with the host society. It is obvious that prevention and intervention programs should be created to increase the awareness of the individuals in the host society at the social level and to develop positive attitudes towards immigrant/refugee individuals, and to strengthen the individual characteristics of immigrant/refugee youth such as coping skills, psychological resilience, and self-efficacy.

KeyWords: Acculturation, migration, mental health problems, immigrant child and adolescent, psychiatric and mental health nursing.

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Tarih boyunca sosyal bir konu olarak var olan göç olgusu dinamik yapısıyla günümüzde de önemini sürdürmektedir. Modern çağda, istihdam olanaklarının değişmesi, nüfus dengesizlikleri, doğal afetler ve ulus devletlerde yaşanan olayların/savaşların bir sonucu olarak göç yaşanmaktadır (Hodes, Anagnostopoulos, et al., 2018; Hodes, Vasquez, et al., 2018; Hodes & Vostanis, 2019).

Ülkemiz, Suriye’de yaşanan iç savaş yüzünden göç etmek zorunda kalan, birçok Suriyeli ’ye ev sahipliği yapmaktadır ve dünyadaki en kalabalık Suriyeli nüfusa sahiptir. Türkiye, açık kapı politikasını benimseyerek 2010 Suriye iç savaşının yerinden ettiği birçok Suriyelinin Türkiye’ye girişine ve sonrasında ülkemizde kalmalarına izin vermiştir. 2011 yılında başlayan kitlesel göç 2019 yılına kadar artarak devam etmiştir (İçduygu, 2015).

Başlangıçta Türkiye'nin kabul politikaları; çatışmanın hızlı bir şekilde sonuçlanacağı, göç eden Suriyelilerin ülkelerine döneceği varsayımına dayanırken, bugün, savaş bitse bile milyonlarca Suriyelinin ülkesine geri dönmeyeceği gerçeğinin kabul edilmesiyle, Suriyelilerle ilgili daha uzun vadeli çözümleri kapsayacak bir değişime ihtiyaç duyulduğu ortadadır. Suriyeliler için uzun vadeli veya kalıcı yer değiştirme olasılığı göz önüne alındığında hem Türkiye hem de diğer devletler için uyum ve entegrasyon politikaları önem taşımaktadır (Hodes, Anagnostopoulos, et al., 2018; Hodes, Vasquez, et al., 2018; İçduygu, 2015; Kanat & Ustun, 2015).

2021 yılı Ekim ayı itibarıyla Türkiye’deki kayıtlı Suriyeli sayısı 3 milyon 721 bin 057’dir ve bunların yaklaşık yarısını (1 milyon 737 bin 502) 0-18 yaş aralığındaki çocuk ve genç Suriyeli nüfus oluşturmaktadır. Kamplarda yaşayan Suriyelilerin %52,5’ini, kamp dışında yaşayanların ise %43,3’ünü 0-18 yaş arasındaki çocuk ve gençler oluşturmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2021). 10-14 yaş arası Suriyelilerin sayısı 472.215, 15-18 yaş arası Suriyelilerin sayısı ise 258.255 olarak belirtilmiştir. Bu oranlar, Türkiye’deki yaşayan Suriyeliler arasında çocuk ve gençlerin azımsanamayacak sayıda olduğuna işaret etmektedir.

Göç deneyiminin zorlu doğası ve savaş sürecinde yaşanan güçlükler nedeniyle ülkemize sığınan Suriyelilerin kırılgan ve dezavantajlı bir grup olduğu gerçeği açıktır. Diğer taraftan savaşın ve göçün Suriyeli çocuk ve ergenler üzerindeki etkisini araştıran çalışmalar oldukça sınırlıdır. Çocukluk ve ergenlik döneminde meydana gelen ruh sağlığı

sorunları, ergenlik döneminden yetişkinliğe kadar aile, iş ve sosyal işlevlerde bozulma dahil olmak üzere birçok olumsuz sonuçla ilişkilendirilmiştir (Tardif-Williams & Fisher, 2009). Bu nedenle, bu kırılgan popülasyondaki ruh sağlığı için risk faktörlerinin daha iyi anlaşılması bu nüfusa ruh sağlığı hizmetlerinin sunumu için önemlidir.

Kültürleşme (acculturation) göçün kaçınılmaz bir sonucu olarak grupların ve bireylerin sosyo-kültürel ve psikolojik değişim yaşadığı dinamik bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Berry et al., 2006). Kültürleşmenin ortak bileşenleri, ev sahibi toplumun gelenek ve dilinin yanı sıra kültürünü öğrenmeyi içermektedir (Koneru et al., 2007). Berry ve arkadaşları (2006), göçmen bireyin kendi kültürü ve ev sahibi kültürle olan ilişkisine dayanarak çeşitli kültürleşme biçimlerini ortaya koymuştur: Bireyin ev sahibi toplumla düşük düzeyli ilişkiler kurup, kendi kültürü ile yoğun ilişki içinde olması “ayrışma” (separation) olarak tanımlanmaktadır. Hem kendi kültürüne hem de ev sahibi ülkenin kültürüne ilgi duymaması ise “marjinalleşme” (marginalization) dir. Diğer yandan, bireyin kendi kültüründen uzaklaşıp ev sahibi toplumun değer ve kültürüne yüksek düzeyde katılımı “asimilasyon” (assimilation) olarak tanımlanırken hem kendi kültürünü hem de ev sahibi kültürü benimsemesi “entegrasyon” (integration) olarak tanımlanmaktadır (Berry et al., 2006).

Literatürde göçle ilgili yapılan çalışmaların çoğunluğunu göç alan gelişmiş ülkelerdeki kültürleşme araştırmalarının oluşturduğu görülmektedir (Ebin et al., 2001; Gonzales et al., 2018; Lau et al., 2005; Q Wu et al., 2018). Göç alan ve veren bir ülke olan Türkiye’de de kültürleşme ve uyumla ilgili çalışmaların bu kırılgan ve dezavantajlı gruba sunulacak hizmetlerin planlanmasına katkı sağlayacağı açıktır. Kültürleşme ve ruh sağlığı ilişkisi kapsamında yapılan çalışmalar yetişkinlere odaklanmakla birlikte sıklıkla entegrasyonun olumlu, marjinalleşmenin ise olumsuz ruh sağlığı sonuçları ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Koneru et al., 2007; Phinney & Devich-Navarro, 1997). Birleşik Devletler’de (ABD) yaşayan ve ev sahibi kültüre daha az yakınlık gösteren Koreli (Y Jang et al., 2005) ve Müslüman göçmenlerde depresyon oranlarının yüksek olduğu bildirilmiştir (Abu-Bader et al., 2011). Bunun yanı sıra Amerikan kültüre daha fazla entegre olan Latin bireylerde kendi kültürüne daha yakın olanlara kıyasla depresif semptomların fazlalığı saptanmıştır (Torres, 2010; Torres et al., 2012b). Kültürleşme biçimlerinin ruh sağlığı ile ilişkisinin tek yönlü ve belli bir biçimle sınırlı olmaktan ziyade, birçok farklı etkeni içerdiği dikkate alınmaktadır. Öte yandan, kültürleşmenin günlük sosyal etkileşimi kolaylaştırabileceği (Organista et al., 2003; Rodríguez-Reimann

et al., 2004) gibi rekabet eden iki kültür arasındaki çatışmanın stresi artırabileceği öne sürülmektedir (Gil et al., 2000; Koneru et al., 2007).

Yetişkin göçmenlerle yapılan araştırmalara kıyasla, göçmen ergenlerin kültürleşme süreci ve ruh sağlığı sorunları ile ilgili çalışma sonuçları farklılık göstermektedir. Ev sahibi ülkenin kültürüne daha fazla entegrasyonun alkol -madde kullanımı (Ebin et al., 2001; Gil et al., 2000; Koneru et al., 2007; McQueen et al., 2003) ve depresif belirtiler (Lorenzo-Blanco et al., 2012) de dahil olmak üzere çeşitli ruh sağlığı sorunları ile ilişkili olduğu gösterilmiştir. Diğer taraftan, etnik açıdan farklı ergenlerin kültürleşme tarzları üzerine yapılan çalışmalar, entegrasyonun ruh sağlığı sorunları ile daha zayıf bir ilişkisi olduğunu göstermiştir (Bhui, Lawrence, et al., 2005; Bhui, Stansfeld, et al., 2005; Koneru et al., 2007). Berry ve ark. (2006), 13 ülkede 26 farklı kültürel geçmişe sahip 5000'den fazla göçmen gençle gerçekleştirdikleri çalışmada, kültürleşme stratejisi olarak entegrasyonun hem psikolojik (örneğin yaşam doyumu, benlik saygısı ve psikolojik problemler) hem de sosyokültürel uyum (örneğin, okul başarısı ve davranış sorunları) ile yüksek düzeyde ilişkili olduğunu göstermiştir (Berry et al., 2006).

Literatürde göçmen ergenlerin kültürleşme süreci ve madde kötüye kullanımı arasındaki ilişkilere dair çalışma sonuçları tutarlı olsa da diğer ruh sağlığı ile ilgili göstergeler arasındaki ilişkilere dair sonuçların birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Ailelerde kültürler arası “köprü” görevini çoğunlukla ergen göçmen ve mülteciler üstlenmektedir. ABD’de, ebeveynleri marjinalleşme kültürleşme biçimini benimseyen göçmen gençlerin ev sahibi ülkeye entegrasyonunun gençlerde depresyonla ilişkili olduğu; ebeveynlerin entegrasyonunun sağlanmasının ise depresyona karşı koruyucu olduğu bulunmuştur (Lazarevic et al., 2012). Ayrıca göç etme yaşı, kültürleşme ve kültürleşmenin sağlık ve refah üzerindeki etkisinin anlaşılmasında önemli bir faktördür (Harker, 2001; Q Wu et al., 2018). Bununla birlikte, göçün kendisi, bozulmuş sosyal ağlar, uyum için mücadele, dil engeli ve ebeveynlerle çatışma dâhil olmak üzere ergenler için kültürleşme ile ilgili ek yükler getirmektedir (Berry et al., 2006; Bhui, Lawrence, et al., 2005; Bhui, Stansfeld, et al., 2005; Koneru et al., 2007). Bu faktörler ergenlerin gelişimi ile etkileşime girerek ergenlerin kültürleşme deneyimlerini ve refahlarını şekillendirir. Yapılan çalışmalar hızlı kültürel değişiklikler yaşayan ergenlerin alkol-madde kullanımı gibi riskli davranışlar ve depresif belirtiler gibi olumsuz ruh sağlığı sonuçları açısından yüksek risk altında olduğunu göstermektedir.

Tüm bunlar göz önüne alındığında göçmen ergenlerde kültürleşmeyi etkileyen psikososyal etkenler ve ruh sağlığı sonuçları arasındaki ilişkiye aracılık eden değişkenleri tanımlayan araştırmalara ihtiyaç vardır. Bu ilişkilerin altında yatan olası mekanizmaların açıklanması klinik müdahaleler için olası hedeflerin belirlenmesini sağlayabilecektir.

Ülkelerindeki iç savaştan kaçarak yeni bir hayata başlamaya çalışan sayısı 5 milyonu bulan bu geniş Suriyeli nüfusun gerek savaşta yaşadığı güçlükler gerekse göç sürecinin doğasında var olan zorluklar nedeni ile dezavantajlı ve kırılgan bir durumdadırlar. Bununla birlikte savaşın ve göçün Suriyeli mülteci çocuk ve ergenler üzerindeki etkilerini ele alan çalışmalar giderek artmakla birlikte sınırlıdır (Hadfield, Ostrowski ve Ungar, 2017). Ruh Sağlığı sorunları dünya çapındaki çocuk ve ergenlerin %10-20' sini etkilemektedir. Bu gelişimsel dönemde yaşanan ruh sağlığı sorunlarının uzun süreli etkileri göz önüne alındığında, bu dönemde yaşanan ruh sağlığı sorunlarının da neden ve sonuçlarını ele alan çalışmaların gerekliliği ortadadır. Özellikle düşük ve orta gelire sahip ülkelerde çocuk ve ergenlerin ruh sağlığı gereksinimlerini ihmal edilebilmektedir ve bu durum göçmen çocuk ve ergenleri de etkilemektedir (Kieling ve ark., 2011; Tuzcu ve Bademli, 2014).

Göç sürecine ilişkin araştırmalar değerlendirildiğinde; uluslararası literatürde çoğunlukla gelişmiş ve göç alan ülkelerde gerçekleştirilen kültürleşme çalışmalarından oluştuğu görülmüştür. Aynı zamanda ulusal literatürde, göçün sosyolojik boyutunu ele alan ve Avrupa'da yaşayan Türkler ile yapılan çalışmalar (Akbıyık ve ark., 1999; Güleç ve ark., 2006; Pektaş & Demircioğlu, 2017) göze çarpmaktadır. Bulunduğu coğrafi konum nedeniyle son yıllarda yoğun bir göç dalgası yaşayan ve pek çok göçmen bireye ev sahipliği yapan bir ülke konumundaki Türkiye' de yaşanan kültürleşme ve uyum süreci konulu çalışmaların; göçmen bireylerin gereksinimlerinin belirlenmesine, göç politikalarının belirlenmesine ve alan yazına katkı sağlayacağı vurgulanmaktadır (Saygın ve Hasta, 2018; Şeker ve Sirkeci, 2015).

Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireleri, toplum ruh sağlığı sorunlarına neden olan göç ve olumsuz sonuçlarına yönelik bakımı planlamada ve sunmada ön safta yer alan profesyoneller olarak, etkili girişimleri belirlemek için araştırmaların planlanmasında ve gerçekleştirilmesinde sorumlu kişilerdir. Bu çalışmada, Suriyeli gençlerde kültürleşme deneyimleri kapsamında özyeterlik, psikolojik sağlamlık, kültürleşme stresi ve başa çıkma yöntemlerinin ruh sağlığı sorunlarına etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolünün belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. GENEL BİLGİ

Zorunlu olsun ya da olmasın yaşadığı yerden başka bir yere göç etmek, bireyin yeni karşılaştığı bu toplum ve kültürde yeni alışkanlıklar edinmesini, yeni beceriler kazanmasını ve yeni bir kimlik inşasını zorunlu kılar. Göçün zorunlu bir sonucu olan bu uyum süreci, göçmen bireyin iyilik halini ve ruh sağlığını etkilemektedir. Göçmen bireylerle ilgili bireysel etkenler (yaş, cinsiyet, eğitim vb.), göç öncesi etkenler (göç motivasyonu, göç etme yaşı vb.) ve göç sonrası (kültürel uzaklık, ayrımcılık ve önyargılı tutumlar vb.) etkenler kültürleşme de denilen bu uyum sürecini etkilemektedir. Ergenlik döneminin kendine özgü krizleriyle başa çıkmaya çalışan ergenler bir de bu dönemde göç yaşadıklarında yeni bir krizle daha baş etmek zorunda kalmakta ve ruhsal açıdan olumsuz etkilenebilmektedir.

2.1. Konu ile İlgili Tanımlar

Göç: Sosyal, ekonomik, politik ya da doğal sebeplerle bireylerin ya da toplulukların uluslararası ya da aynı ülke sınırları içerisinde coğrafi olarak yer değiştirmesidir (Adıgüzel, 2020).

Göçmen: Evrensel bir tanımlı bulunmamakla birlikte, Birleşmiş Milletler (BM) göçmeni, sebebi ne olursa olsun gönüllü ya da düzenli olup olmadığına bakılmaksızın kendi ülkelerinden başka bir ülkede bir yıldan fazla süredir yaşayan bireyler olarak tanımlamıştır (IOM, 2013).

Mülteci: “Dini, ırkı, etnik kökeni, belirli bir topluluğa mensup olması ya da siyasi-ideolojik düşünceleri gibi haklı nedenlerden dolayı zulme uğramaktan korktuğu için vatandaşı olduğu ülkeden başka bir ülkede yaşayan, ülkesinin korumasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen kişi ve bu korkudan dolayı ülkesi dışında bir ülkede bulunan, ülkesine dönmeyen ya da dönmek istemeyen yabancısıdır” (Cenevre Sözleşmesi, 1951).

Geçici koruma: “6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” ile Türk Hukuk sistemine giren “geçici koruma”, uluslararası toplu sığınma kriterlerine uyum sağlayan Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki statüsünün yasal dayanağını oluşturmaktadır (Adıgüzel, 2020).

Kültürleşme: Farklı iki kültürün temasından kaynaklanan etkileşim, kültürel karşılaşma ya da kültürel alışveriştir (Adıgüzel, 2020).

Ergenlik: Hızlı psikolojik, fizyolojik ve sosyal gelişimin gerçekleştiği, yerine getirilmesi gereken gelişimsel görevlerin olduğu ve kimlik duygusunun gelişimi, bağımsızlık ve üretkenliğin kazanılması ile sona eren çocukluktan yetişkinliğe geçişin olduğu dönemi ifade eder. Ergenliğin yaş sınırları konusunda görüş farklılıkları olmakla birlikte Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), 10-19 yaşları arasını ergenlik dönemi olarak belirtmektedir (World Health Organization, 2017).

Ruh Sağlığı: DSÖ'ye (2001) göre ruh sağlığı *“Bireyin kendi yeteneklerini gerçekleştirdiği, yaşamın normal stresleriyle başa çıkabileceği, üretken ve verimli çalışabileceği ve kendi topluluğuna katkıda bulunabileceği bir refah durumu ”* olarak tanımlanmaktadır (Taycan & Coşkun, 2020).

2.2. Göç Olgusu

Küreselleşme ve göç, çağdaş modern toplumun ritmini ve temposunu belirler. İnsanların kıtasal, ulusal ve bölgesel sınırlar boyunca devam eden hareketi ve hareketliliği artık birçok insan için günlük bir deneyim ve norm haline gelmiştir. Uluslararası Göç Örgütü (2020), 2019 yılında dünya çapında 271,642,105 kişinin uluslararası göçmen olarak kabul edildiğini belirtmiştir ve bu sayı dünya nüfusunun %3.5'ini oluşturmaktadır. İnsanların küresel hareketliliği bir yandan heyecan verici pek çok fırsatı diğer taraftan da bir çok yeni zorluğu beraberinde getirmiştir (Rudmin, 2003).

İnsanlık tarihi kadar eski bir olgu olan göç, insanların ekonomik, sosyal, politik veya doğal nedenlerle coğrafi olarak yer değiştirmesi olarak tanımlanabilir (Adıgüzel, 2020; İçduygu, 2015; Saygın & Hasta, 2018). Sadece yaşanılan yerin değişimiyle karakterize olmayıp sosyal yapının unsurlarının da değişimini ya da dönüşümünü zorunlu kılmasıyla da önemli bir toplumsal-sosyal olgudur (Adıgüzel 2020). Çok boyutlu toplumsal değişimin yaşandığı göç olgusu göç alan ve göç veren ülkelerdeki toplumsal yapıyı etkilemektedir. Göç olgusunu, amacı, nedeni, göçe katılan bireylerin özellikleri veya göç alan toplumun özellikleri gibi birçok etkene göre sınıflandırmak mümkündür (Adıgüzel, 2020). Göçler ilk olarak gönüllü olup olmamasına göre sınıflandırılabilir (Adıgüzel, 2020; Saygın & Hasta, 2018). Göç kararının bazen zorunlu sebepler nedeniyle olduğu görülmektedir. Zorunlu göç olarak da bilinen bu durum; ölüm tehlikesi, işkence görme, cezalandırılma korkusu, kişisel özgürlüklerin sınırlandırılması gibi yaşama ve iyilik haline yönelik tehditleri içinde barındırmaktadır (Adıgüzel, 2020). Ekonomik, sosyolojik, politik ve psikolojik alanlarda etki yaratan göç olgusu çeşitli disiplinler

tarafından farklı boyutlarıyla ele alınmaktadır ve çoğu zaman multidisipliner bir konu olarak alan yazında yerini almıştır (Adıgüzel, 2020; Kanat & Ustun, 2015; Saygın & Hasta, 2018).

Göçün sebepleri ile ilgili pek çok kuram vardır (Adıgüzel, 2020; Saygın & Hasta, 2018). Ravenstein'in (1885) göç kanunları sonradan geliştirilen göç kuramlarına temel oluşturmaktadır. Göç olgusuna neden olan temel faktörler, itme ve çekme faktörleri olarak tanımlanabilmektedir. İtme-Çekme kuramına göre; kişinin yaşadığı yerdeki koşullarının katlanılamaz hale gelmesi, işsizlik, sağlık ve eğitim hakkından yoksun kalma, kıtlık, savaş koşulları, politik baskılar ve terör olayları gibi nedenler itici faktörleri oluşturmaktadır. Göç edilmesi tasarlanan yerdeki can güvenliği, bireysel ve toplumsal huzur, yüksek ücretler, daha iyi sağlık ve eğitim olanakları gibi nedenler de çekme faktörleridir. Tüm bu bilgiler ışığında ülkelerinde var olan iç savaş sonucunda can güvenliklerinin tehdit altında olması, bireysel ve toplumsal huzurun kalmaması, hayatta kalma iç güdüsünün Suriyelilerin göç kararında itme faktörleri olarak etkili olmuş olabilir. Ayrıca Türkiye'nin açık kapı politikası, coğrafi ve kültürel olarak yakın olması ve müslüman bir ülke olması çekme faktörleri olarak etkili olmuş olabilir (Adıgüzel, 2020; Akıncı et al., 2015; İçduygu, 2015).

Küreselleşen dünyada gelişmiş ülkelerdeki ekonomik ve sosyal olanakların cazibesi, Avrupa'nın nüfusunun yaşlanması sonucu iş gücü açığının ortaya çıkması ve gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelerde yaşanan iç savaşlar, güvenlik endişesi, daha iyi koşullarda yaşama arzusu gibi durumlarla karakterize göçü tetikleyen iki yapının iyi anlaşılması önemlidir. Göçün başladığı nokta ile bittiği nokta arasındaki sosyal, ekonomik farklılıklar göç hareketliliğini beslemektedir. Bununla birlikte mevcut sıkı göç politikaları da savaş ve şiddet olaylarıyla tetiklenen düzensiz göç hareketlerine neden olmaktadır. Suriye'de yaşanan iç savaş sonucunda yaşanan Suriye'ye komşu ülkelere ciddi bir göç dalgasının küresel bir etki yarattığı ortadadır (Kanat & Ustun, 2015).

Göç eden birey, göç ettiği ülkedeki kaynaklardan yararlanmakta, aynı zamanda ev sahibi ülkeyi ekonomik ve sosyal açıdan etkilemektedir, bundan dolayı göçmen bireyin göç sonrası sahip olacağı yasal statü ve haklar kanun ve yönetmeliklerle belirlenmektedir (Adıgüzel, 2020). Türkiye'de Suriyelilerin yasal statüsü başlangıçta tartışmalara neden olmuştur; çünkü, Türkiye, mültecilik statüsünü coğrafya ile sınırlandırmıştır (Cenevre Sözleşmesi, 1951). Buna göre, mülteci statüsü Avrupa ülkeleri vatandaşları ile sınırlıdır. Savaş sonucu ülkemize sığınan Suriyeliler Avrupa ülkeleri dışından gelmeleri nedeniyle

bu şartı taşımamakta ve mülteci statüsü verilmeyen yabancılar olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’deki yeni dönem göç uygulamaları 2014’te yürürlüğe giren “6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu”na dayanmaktadır. Buna göre geçici koruma; “ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma” olarak tanımlanmaktadır (İçduygu, 2015). Türkiye’de bulunan Suriyeliler hukuki yönden “geçici koruma altındaki bireyler” olarak tanımlanmaktadır. Ulusal alan yazın incelendiğinde, “geçici koruma statüsü” yerine mülteci tanımının kullanıldığı görülmektedir. Bu kavram farklılıklarının uluslararası alan yazınla ortak bir dil kullanma çabası olduğu söylenebilir. Bu tezde “göçmen” terimi gönüllü veya gönülsüz olarak ülkelerinde çıkan iç savaş sonucunda Türkiye’ye göç etmiş Suriyeli bireylere atıfta bulunmak için kullanılmaktadır.

2.3. Kültürleşme

Yazılı tarih kadar eski bir olay olan göçün 1980’lerden beri psikolojik etkilerine de odaklanıldığı görülmektedir. Kültürleşme alanındaki artan çalışmalar; savaş, çatışma, yoksulluk gibi doğal ve insan kaynaklı felaketlerin yanı sıra küreselleşme ile birlikte dünya çapındaki göç ve hareketliliğin artması nedeniyle, hem kültür ve insan davranışı arasındaki bağın, hem de göçün göç eden bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlığına yönelik etkilerinin anlaşılmasında rol oynar. Göçün kaçınılmaz süreçlerinden biri olan kültürleşme, göç eden bireylerin farklı kültürlerle sahip bireylerle teması sonucunda oluşur. Bu süreç, hem ilgili toplumların geleneksel yaşam kalıplarında ve kültürlerinde, hem de yeni toplumların oluşumunda değişikliklere yol açmaktadır. Farklı kültürlerin birbiriyle teması ve ortaya çıkan değişiklikler, kültürleşme olarak bilinmektedir (Bilge Zafer, 2016; Künüroğlu, 2020).

“Bir toplumda doğup büyüyen insanlar, kültürel olarak alışkın olduklarından farklı bir toplumda yaşamayı nasıl başarırlar?”

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), kültürleşmeyi “yabancı bir kültürün öğelerinin (fikirler, kelimeler, değerler, normlar, davranışlar, kurumlar) belirli bir kültürün kişi, grup veya sınıfları tarafından aşamalı olarak benimsenmesi” olarak tanımlamıştır. Redfield ve arkadaşları (1936) ise kültürleşmeyi, “farklı kültürlerle sahip birey veya grupların etkileşimi sonucunda, karşılaşan gruplardan birinin ya da her ikisinin köken kültür

modellerinde meydana gelen değişimler olarak tanımlamıştır” (Redfield et al., 1936). Kültürleşme veya kültürel uyum, bireyin göçün beraberinde getirdiği stresörleri ve değişiklikleri yönetme ve bunlarla başa çıkma çabası içinde geçirdiği kaçınılmaz bir süreç olarak görülmektedir (Berry & Sam, 1997).

Kültürleşme olgusu iki düzeyde meydana gelmektedir. Birbirinden farklı kültürlerle sahip iki grubun karşılaşması sonucunda meydana gelen grup düzeyinde değişiklikler ve bireysel düzeyde gerçekleşen değişiklikler. Grup düzeyinde yaşanan kültürleşme, göç eden (azınlık) grubun sosyal, ekonomik, kurumsal, siyasi organizasyon gibi kültürel bileşenlerinde meydana gelen değişikliklerdir. Bireysel düzeyde meydana gelen kültürleşme ise bireyin kimlik, değer, tutum ve davranışlarında meydana gelen değişikliklere neden olan psikolojik ve sosyal süreçlerdir. Bireysel düzeyde meydana gelen değişiklikler her bireyde aynı hızda meydana gelmeyebilir; bu nedenle her iki düzeyde (yani grup ve bireysel) meydana gelen değişiklikleri ve ayrıca seviyeler arasındaki ilişkiyi incelemek önemli ve gereklidir (Berry & Sam, 2006; Saygın & Hasta, 2018).

Bireysel düzeydeki kültürleşme yani psikolojik kültürleşme bireyin diğer kültürlerle teması sonucunda yaşadığı duygusal, davranışsal ve bilişsel değişiklikleri içerir (Ward, 2005). Diğer bir deyişle, psikolojik uyum, göçmen bireyin psikolojik, duygusal refah ve memnuniyetini ifade ederken; sosyokültürel uyum, belirli bir sosyal veya kültürel ortama “uyum sağlamak” için gerekli, kültürel açıdan uygun becerilerin kazanılması ile ilgilidir (Berry, 1997; Ward ve ark., 2001). Göçmen bireyin, günlük kültürlerarası karşılaşmalarda sergilediği tutumlar ve davranışlar (tercihler ve gerçek uygulamalar) uyum sağlama sürecindeki temel bileşenlerdir (Berry & Sam, 2006). Göçmen bireyin tercih ettiği tutumlar ile gerçekte neler yaptığı diğer bir deyişle davranışları arasında bir eşleşme olur. Tutum ve davranışlar arasında eşleşmenin olmaması, sosyal kısıtlamaların bir sonucu olarak meydana gelebilmektedir (Ward, 2005).

Kültürleşme kuramı, bir kültürel bağlamdan/ortamdan diğerine geçiş yapan göçmenlerde kültürel geçiş süreci ve sonuçlarının ayırt edilmesinde yararlı bir çerçeve içerir (Berry, 2003; Berry & Sam, 2006). Berry (2006), göç eden bireylerin kültürel adaptasyonunun iki farklı bakış açısından ele alınabileceğini belirtmektedir. "Kültürel öğrenme/sıyrılma" modeli; "stres, başa çıkma ve uyum" modeli (Berry & Sam, 2006).

2.3.1. Kültürel Öğrenme Modeli

Kültürel öğrenme modelinde, kültürel uyumun; göçmenlerin yeni kültürel çevrede kültüre özgü becerileri öğrenmeleri yoluyla gerçekleştiği varsayılmaktadır. Bu kapsamda, göçmenlere veya yeni gelenlere yeni bilgiler, ev sahibi ülkenin dili ve yeni kültürlerarası becerilerin öğretilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (C. Ward, 2005).

2.3.2. Kültürleşme ile Stres, Başa Çıkma ve Uyum Modeli

Grupların ve bireylerin kültürleşme sürecini nasıl yönettiği hakkındaki temel kuramsal bakış açısı Lazarus ve Folkman'ın (1984) "stres, başa çıkma ve uyum" yaklaşımına dayanmaktadır (Berry, 1997, 2006; Ward, 2005).

Stres, başa çıkma ve uyum modeli, kültürlerarası ilişkilerden kaynaklanan çatışma ve strese bireyin tepkilerini ele alarak daha esnek bir çerçeve sunar. Bu yönüyle stres, başa çıkma bakış açısı, 'yeni bir kültürel ortama uyumu kolaylaştırabilecek veya engelleyebilecek hem bireysel hem de durumsal özellikleri içermektedir (Ward, 2005). Kültürel değişim yaşayan bireylerde başa çıkma ve kültürleşme arasında iç içe geçmiş bir ilişki vardır (Berry & Sam, 1997; Saygın & Hasta, 2018; Ward & Kennedy, 1994; Yakushko, 2010; Yakushko et al., 2008).

Lazarus ve Folkman'a (1984) göre, özellikle bireyler büyük yaşam değişiklikleri veya zorlukları yaşadığında stres ve başa çıkma deneyimi belirgin hale gelir. Göç etmek, veya göçmenlik de böylesi büyük bir yaşam olayının örneğini oluşturmaktadır. Kültürel uyum sürecinden kaynaklanan streslere karşı beklenen başa çıkma tepkileri, çoğu göçmen nüfus için kültürleşmenin ve kültürel değişimin doğal ve kaçınılmaz yönleridir (Bemak & Chung, 2017; Castro & Murray, 2010; Kuo, 2014a). Yakushko ve ark. (2008) tarafından göçmen ve mültecilerin sıklıkla karşılaştığı stresörler: (a) önceki şiddet, çatışma, travma ya da memleketlerinden kaçmak zorunda kalmak gibi göç öncesi stresörler ve (b) yer değiştirme, ruhsal ve fiziksel sağlık sorunları, kültürleşme stresi, sosyal statü kaybı, sosyal destek sistemlerinden uzak kalma ve ev sahibi toplum tarafından yapılan baskı ve ayrımcılık gibi göç sonrası durumları içermektedir (Yakushko et al., 2008).

Farklı bir kültürle karşılaşan bireyin uyum mekanizmasını harekete geçiren önemli bir faktör de kültürleşme stresidir (Berry, 2006; Berry & Sam, 1997). Kültürleşme stresi (*acculturative stress*) olgusu; göçmen bireyin ev sahibi toplum ve kültürle temasa geçtiğinde yaşadığı stres kaynağını ifade etmektedir. Yeni bir kültürel ortama uyum

sağlama süreci ve deneyimi ile ilgili olumsuz davranışsal ve duygusal tepkilerle karakterizedir (Berry & Sam, 2006). Kùltürlerarası temas sırasında yaşanan olaylara verilen tepkiler olarak tanımlanan kùltürleşme stresi, kùltürel kayıp deneyimiyle ilişkili yüksek düzeyde depresyon ve yeni toplumda nasıl yaşanması gerektiği ile ilgili belirsizlikten kaynaklanan kaygıyı da içermektedir. Kùltürleşme stresi tanımı kùltür şoku kavramına benzer (C. A. Ward et al., 2001), fakat stres ve başa çıkma kuramı perspektifinden yola çıkarak öne sürülen kùltürleşme stresi (*Acculturative Stres*) kavramı stresin olumlu sonuçlar da doğurabilen bir terim olmasından dolayı tercih edilmektedir. Çünkü, şok terimi genel olarak olumsuz bir anlam taşır ve bu da sadece zorlukların doğabileceği anlamına gelir. Diğer taraftan stres terimi, insanların çeşitli başa çıkma stratejilerini kullanarak, olumsuz deneyimlerle/stresörlerle baş etmelerini ve adapte olmalarını ifade eder (Biggs et al., 2017; Folkman & Lazarus, 1984).

Lazarus ve Folkman (1984), başa çıkmayı “bireylerin stresli durumlarla karşılaştıklarında kendi kendilerince ürettikleri ve çevrelerinden gelen taleplerin üstesinden gelebilmek için geliştirdikleri bilişsel ve davranışsal çabalar” olarak tanımlamaktadır (Biggs et al., 2017; Folkman & Lazarus, 1984). Bu nedenle, kùltür şoku tanımının aksine stres perspektifinden bakıldığında kùltürleşme deneyimleri yeni fırsatlar ve ilginç deneyimler sağlaması açısından avantajlı olabilir ya da fırsatları sınırlandırarak ve yaşamı anlamlandıran deneyimleri azaltarak olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bununla birlikte, kùltürleşme sürecinin çok erken aşamalarında, özellikle ani ve olumsuz olayların (örneğin savaş, kıtlık veya etnik çatışmalar) eşlik ettiği durumlarda, “şok” deneyimi yaşanabilir (Ward et al., 2001).

Lazarus ve Folkman (1984), benzer bir stresörle karşı karşıya kalan farklı bireylerin birincil ve ikincil değerlendirmelerine göre farklı fiziksel ve psikolojik tepkilere sahip olabileceğini ileri sürmektedir. Birincil değerlendirme bir stresörün birey için ne ölçüde tehdit olduğunu değerlendirilmesidir. İkincil değerlendirme ise, bireyin stresöre yanıt oluşturmak için kaynaklarını değerlendirmesini kapsar. İkincil değerlendirme bireyin mevcut stresörle başa çıkmak için aktifleştirilecek ve kişinin iyilik halini ve uyumunu etkileyecek olan başa çıkma stratejileri ile doğrudan ilişkilidir.

Baş çıkma ve uyum, göçmenlerin kùltürleşme sırasında yaşadıkları psikolojik zorluklarla başa çıkmaları için gereklidir ve göçmenlerin yeni kùltüre adaptasyonunu kolaylaştırabilmektedir (Berry, 2006). Göçmen bireylerin olumsuzdan olumluya değişen

çeşitli düzeyde uyum yapabilmeleri için göç sürecinin stresörleriyle baş etme potansiyeline sahip oldukları düşünülmektedir (Berry, 2006).

2.3.3. Kültürleşme Biçimleri

Asimilasyonun tek kültürleşme biçimi olmadığından belirtilmesinden (Redfield et al., 1936) bu yana çeşitli kültürleşme stratejileri tanımlanmıştır. Bu stratejiler bireyin kendi kültürüne olan yakınlığı ile ev sahibi kültüre olan yakınlığı arasındaki tutumlarının ayrımından kaynaklanmaktadır (Berry, 1997; Berry & Sam, 2006). Bu stratejiler bireyler, gruplar ve toplumlar arasında farklılık göstermekle birlikte; temas halindeki iki grubun stratejileri arasındaki etkileşim nedeniyle de çeşitlilik gösterir (Berry, 1997, 2006).

Berry (2006), göçmen bireylerin kültürleşme stresine yanıt vermek için uyumlu stratejilerden uyumsuzlara kadar çok çeşitli başa çıkma yöntemleri kullandıklarını ve bu farklılıkların göçmenler tarafından deneyimlenen farklı düzeylerde kültürleşme sürecine yol açabileceğini gözlemiştir. Göçmenlerin, ev sahibi toplumda kültürel uyumla ilişkili stresörlere uygun ve etkili başa çıkma becerilerine bağlı olarak verdikleri yanıtlar yani uyum yapabilmeleri, kültürleşme sürecinin kalitesini etkilemektedir. Farklı kültürel geçmişlere sahip insanlar birbirleriyle temas geçtiğinde, *kültürleşme* olarak bilinen kültürel tutum ve davranışlar arasında bir değişim ve etkileşim meydana gelir (Berry & Sam, 2006). Buna göre göçmen bireylerin ilk adaptasyon yanıtı, yeni bir kültürle karşılaşan bireyin stresi veya gruplar arası çatışmayı azaltmak için baskın kültürü benimsemesine yol açan "davranışsal değişim"'dir (Berry, 1997, 2006). Başka bir kültürle temas kurmak ve başka bir kültürden insanlarla bir arada yaşama çabası, bireylerin konuşma tarzlarını, sosyal davranışlarını, tutumlarını, inançlarını ve yemek, eğlence seçimi gibi geleneksel rutinlerini değiştirmelerine neden olabilir.

Kültürleşme süreci, yeni başa çıkma becerilerinin gelişmesine ve farklı ortamlarda işlevselliğin korunmasına neden olurken, aynı zamanda kimlik karmaşasına, strese ve kişiler arası çatışmaya da yol açabilmektedir. Karmaşık ve çok boyutlu olan kültürleşme süreci bireylerin köken kültürlerini ne ölçüde korudukları ve ev sahibi kültürü ne ölçüde benimsediklerine göre farklılık gösterir. Yeni bir kültürün benimsenmesi ya da entegrasyonu zorunlu olarak köken kültürün kaybedildiği anlamına gelmez. Diğer taraftan birey olumsuz başa çıkma ve kültürleşme deneyimi ile birlikte ayrışma veya marjinalleşme gibi yüksek strese yol açabilen uyum mekanizmaları geliştirebilir. Yeni bir toplulukla karşılaşan göçmenler yeni davranış, tutum ve inançlarla karşılaştığında 4 temel

kültürleşme modelinden birini benimseyebilmektedir. Göçmen bireyler tarafından benimsenen dört kültürleşme stratejisi (asimilasyon, entegrasyon, ayrışma ve marjinalleşme) ev sahibi grupla ilişkilerini yönetmek için benimsedikleri başa çıkma girişimlerinin somutlaşmış halidir (Berry, 1997 , 2006).

Bu modeller:

Entegrasyon: “Göçmen bireyin kendi köken kültürünü devam ettirirken ev sahibi toplumla da bütünleşmesini” içermektedir.

“Asimilasyon”: Benzeşme olarak da tanımlanan asimilasyon, ev sahibi toplumun kültürel normlarını, değerlerini ve davranışlarını benimseyerek baskın topluma benzemesidir. Geleneksel olarak kültürleşme sürecinin son noktası olarak görülmüştür. Bir birey, köken kültürü kimliğinden vazgeçtiğinde ve egemen kültürle pozitif bir kimlik kurduğunda asimile olur.

“Ayrışma (Seperasyon)”: Göçmen bireylerin kendi köken kültürlerini sürdürürken ev sahibi toplumla etkileşime girmemesini belirtmek anlamına gelmektedir.

“Marjinalleşme”: Bireyin köken kültürünü koruma ve ev sahibi toplumla ilişki kurmada ilgisizlik durumunu belirtmektedir. Diğer bir deyişle hem köken kültürüne hem de ev sahibi kültüre yabancılaşmadır.

Bu kültürleşme modellerinin her biri ruhsal ve fiziksel sağlık için farklı sonuçlara neden olabilir. Göçmenlerde asimilasyon modelinin olumsuz sonuçlarla, köken kültürü korumayı ve iki kültürlü kimlik geliştirmeyi kapsayan entegrasyonun olumlu sonuçlarla ilişkili olduğunu öne süren araştırmalar vardır (Finch & Vega, 2003; Koneru et al., 2007; Ting et al., 2013; Torres et al., 2012b). Genel olarak, iki kültürün entegrasyonu, en uyarlanabilir süreç olarak görülmektedir, bu sayede göçmenler ev sahibi kültürü benimseyerek ev sahibi ülkede işlevlerini etkili bir şekilde sürdürürken, köken kültürünü koruyarak da destekleyici bağlarını sürdürmeye devam eder (Koneru et al., 2007; Kuo, 2014b).

Göçmen çocuk ve ergenlerde kültürleşme biçimleri yani köken kültürlerine ve ev sahibi kültüre karşı tutumları okul iklimi, algılanan ayrımcılık, bireysel özellikler gibi kültürleşme ile ilgili koşulların uyum sürecindeki etkisine aracılık etmektedir (Doğan, 2020).

2.3.4. Göçmen Ergenlerde Kültürleşme ve Uyum Süreci

Göç yaşayan çocuk ve ergenler bir yandan gelişimlerini tamamlarken bir yandan da kültürleşme sürecini devam ettirmek zorunda, yani ev sahibi kültür ile köken kültürleri arasına kendi yollarını bulmak durumundadır. Kültürleşme ve gelişimsel sürecin başarılı bir şekilde sürdürülmesi göçmen çocuk ve ergenlerde uyuma katkı sağlamaktadır. Bütün çocuk ve ergenlerden beklendiği gibi göçmen ergenlerden de kimlik gelişimini tamamlamaları, sağlıklı kişilerarası ilişkiler geliştirmeleri ve akademik olarak başarılı olmaları beklenmektedir (Doğan, 2020; Künüroğlu, 2020). Göçmen çocuk ve ergenlerin içinde bulundukları kültürleşme ve gelişimsel süreçler iç içe geçmiştir ve birbirinden ayırt etmesi zordur. Örneğin gelişimsel süreç içerisinde yer alan akademik başarının gerçekleşebilmesi için kültürleşme sürecinin bir parçası olan dil yeterliği gereklidir, göçmen bireyin, okulda başarılı olmak için önce göç edilen ülkenin dilini öğrenmesi gereklidir. Gelişimsel süreç kişinin dünyayı nasıl algıladığını da etkilemektedir. Çocuk ve ergenin ev sahibi toplulukla kurduğu ilişkilerde yaşadığı ayrımcılık, önyargı gibi deneyimler gelişimsel sürecinden etkilenmektedir. Çocuklar bu durumu kötü bir olay olarak algımlarken ergenler yaşanan ayrımcılığın farkında olabilmektedir ve bu durum kültürleşme ve uyumu olumsuz etkilemektedir (Doğan, 2020; Künüroğlu, 2020).

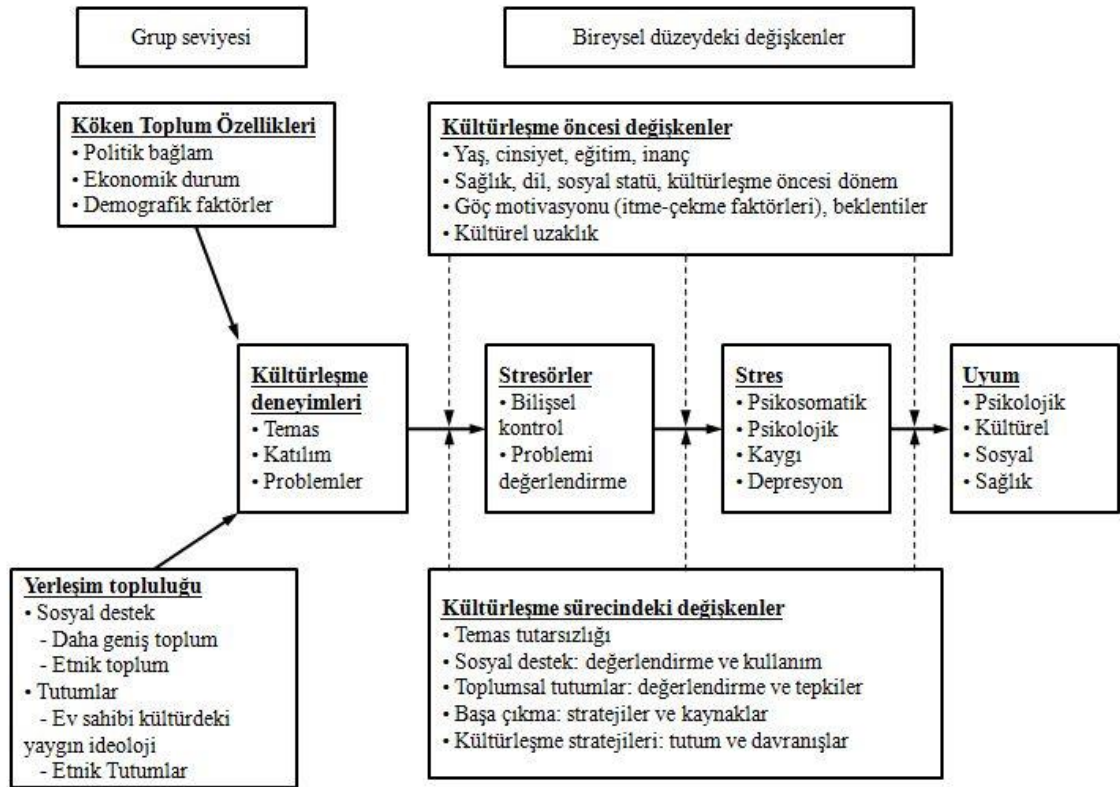
Göçmen çocuk ve ergenlerde kültürleşme, ev sahibi kültüre ait bağlam olan okul ve köken kültüre ait bağlam olan aile ve etnik grup içerisinde yaşanır. Okul, aile ve etnik grup göçmen çocuk ve ergenin bireysel özellikleri ile etkileşime girerek kültürleşme ve uyumunu etkilemektedir. Göç yaşamış çocuk ve ergenin kültürleşme ve uyum sürecinde okul yaşantıları önemlidir. Okulun çok kültürlü yapısının olması, bulunduğu çevre, etnik yapısı kültürleşme sürecini etkiler. Yetişkin göçmenlerdeki kültürleşme ve uyum sürecinde bahsedilen psikolojik ve sosyokültürel uyum (Berry & Sam, 2006; Ward, 2005), göçmen çocuk veya ergenin kültürleşme sürecinde makro düzeyde yaşanan toplumun mikro düzeyde bir yansıması olan okul yaşantılarına uyarlanabilmektedir. Çocuk veya ergenin okulda iyi hissetmesi psikolojik uyum, akademik başarı sağlamak sosyokültürel uyum sağlamak olarak nitelendirilebilmektedir.

2.3.5. Kültürleşme Süreci ve Uyumu Etkileyen Bireysel Faktörler

Kültürleşme sürecini etkileyen çeşitli faktörler tanımlanmıştır. Kültürleşme öncesinde ve sırasında grup düzeyindeki ve bireysel düzeydeki faktörler göçmen bireyin adaptasyon sürecine ve sonucuna etki edebilmektedir (Berry, 2003, 2006). Bireyler

kültürleşme sürecine demografik, psikolojik ve sosyal niteliklerini içeren kişisel özellikleri ile dahil olmaktadır.

Kültürleşme sürecini etkileyen bireysel düzeydeki etkenler; kültürleşme süreci öncesinde bireyin yaşını, cinsiyetini, eğitim düzeyini, kültürel mesafesini (din, dil vb.), kişilik özelliklerini (kontrol odağı, esneklik) kapsar. Kültürleşme sürecinde ortaya çıkan etkenler ise kültürleşme aşamasını (süre uzunluğu), kültürleşme stratejilerini (tutumlar ve davranışlar), başa çıkma stratejilerini, sosyal destek sistemleri/ kaynaklarını, sosyal destek sistemlerini ve sosyal tutumları (önyargı ve ayrımcılık) içerebilir (Berry, 1997, 2003, 2006; Berry & Sam, 2006).

Şekil 2-1: Kültürleşme Sürecini Etkileyen Faktörler, Stres ve Uyum (Berry, 2006)

Yaş: Bireyin yaşı, kültürleşme ile bilinen bir ilişkiye sahiptir. Kültürleşme erken yaşlarda başladığında (örneğin, ilkokula başlamadan önce), kültürleşme süreci genellikle sorunsuzdur (Beiser & Hou, 2016). Bunun nedeni tam bilinmemekle birlikte; bu yaşlarda bireyin göç sonucunda ciddi kültür çatışması yaşayacak kadar kültürel birikime sahip olmaması ya da esneklik ve uyarlanabilirliğin yaşamın ilk yıllarında maksimum düzeyde olması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Diğer taraftan ergenlik dönemi birçok gelişimsel krizi de beraberinde getiren bir dönemdir (Berry & Sam, 2006). Bu dönemde

ergenin, ebeveynlerinin ve akranlarının talepleri arasında kalması veya ergenlik dönemine özgü sorunların kültürleşme sürecinde yaşanan sorunlarla birleşmesi olasıdır. Kültürleşme daha ileri yaşlarda başladığında da riskler artabilmektedir (Beiser & Hou, 2016).

Cinsiyet: Toplumsal cinsiyetin, kültürleşme süreci üzerindeki etkisi değişkendir. Kadınların sorunlara daha duyarlı olduğu bilinmektedir (Lincoln et al., 2016; Lorenzo-Blanco et al., 2012). Kültürleşme sürecinde ev sahibi ve köken kültürdeki toplumsal cinsiyet rollerinin farklı olması da yeni rolleri üstlenmeye çalışan kadınlar için zorlayıcı olabilmektedir.

Eğitim Düzeyi: Eğitim düzeyi kültürleşme ve ruh sağlığı arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmalarda tutarlı bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Yüksek eğitim düzeyi düşük stresin yordayıcısı olarak bulunmuştur (Stein et al., 2015; Thomas & Choi, 2006). Eğitim kendi başına kişisel bir kaynaktır ve iyi adaptasyon yanıtına katkıda bulunur. Aynı zamanda kişinin eğitim düzeyi; gelir, mesleki durum, sosyal destek ağları gibi strese karşı koruyucu faktörlerle de yakından ilişkilidir. Göçmenler için eğitim, onların yerleştikleri toplumun dilini, tarihini, değerlerini ve normlarını öğrenmelerini kolaylaştıran bir süreçtir (Berry & Sam, 2006).

Yüksek eğitim düzeyi ya da iyi bir meslek sahibi olmak, birey için kaynak olmasına rağmen göçmenler genellikle statü kaybı yaşarlar. Bu statü kaybı bazen gerçek farklılıklardan kaynaklanıyor olsa da genellikle yerleşilen toplumdaki ayrımcılık, önyargı gibi durumlardan kaynaklanmaktadır ve bu durum depresyon gibi çeşitli ruhsal bozuklukların oluşumuna yol açmaktadır (Aycan & Berry, 1996).

Bireysel özellikler: Özyeterlilik (Ozdemir, 2014; P. R. Smokowski & Bacallao, 2007), dayanıklılık (Motti-Stefanidi, 2018, 2019; C. Ward & Kennedy, 1994) ve başa çıkma becerileri (Yakushko, 2010) gibi kişisel özellikler de kültürleşme sürecini etkilemektedir.

Yapılan çalışmalarda göçmen çocuklarda özyeterliliğin yüksek olmasının, akademik başarı, olumlu kişilerarası ilişkiler ve düşük düzeyde duygusal sorunlarla ilişkili olduğu belirtilmiştir (Li & Lerner, 2011; Motti-Stefanidi, 2019).

6 ülkede göçmen ergenlerle yürütülen bir çalışmada, katılımcıların dayanıklılık düzeyleri ile psikolojik iyilik düzeyleri arasında ilişki olduğu, ayrıca dayanıklılık düzeyi düşük olanlarda kültürleşme stratejisi olarak entegrasyona kıyasla asimilasyonun daha sık kullanıldığı bu durumda olumsuz ruh sağlığı sonuçları ile ilişkili olduğu

görülmüştür (Qiaobing Wu et al., 2017). Stres, başa çıkma, uyum perspektifinden değerlendirildiğinde, dört kültürleşme stratejisi ile üç temel başa çıkma stratejisi (problem odaklı, duygusal odaklı ve kaçınma) arasındaki ilişkileri açıklamak için de daha fazla araştırma yapılması gerektiği belirtilmektedir (Berry & Sam, 2006).

Aileler içindeki farklı kültürleşme modelleri: Özellikle göçmen çocuk ve ergenlerin kültürleşme sürecini etkilemektedir. Bir aile yeni bir ülkeye göç ettiğinde, kültürleşme süreci ailenin tüm nesilleri arasında aynı şekilde yaşanmaz. Çocuklar genellikle ev sahibi kültüre yetişkinlerden daha hızlı dahil olurlar ve bu, ebeveyn-ergen çatışmasını beslediği düşünülen nesiller arasında bir "kültürleşme boşluğu" yaratır. Bu kültürel boşluk ebeveynler ve ergenler arasında yabancılaşmaya neden olabilir ve ergenlik dönemine özgü asiliği körükleyebilir (Gil et al., 2000)(Gil et al., 2000; Stein et al., 2015). Göç edilen ülkenin kültürel değerleri köken kültürden çok farklı ise aileler daha muhafazakar davranarak köken kültürlerini korumaya çalışabilirler ve kendi kültürünü koruma durumu genellikle çocuk ve ergenler üzerinden gerçekleşmektedir. Aileler daha baskıcı ve kontrolcü davranmak isteyebilir ve bu durum yeni kimlik inşası dönemi olarak ta bilinen ergenlikte olumsuz sonuçlar doğurabilmekte ve ebeveynler ile çocuklar arasında kuşak çatışmasına neden olmaktadır (Adıgüzel, 2020). Diğer taraftan eğer ebeveynler yeni kültürü öğrenmek ve kendi köken kültürlerine uyarlamak için çocuklarına bağımlıysa, ebeveynlik otoriteleri zayıflayabilir. Ebeveyn otoritesinin zayıflaması ergenlerin daha fazla riskli davranışlarda bulunmalarına yol açabilmektedir. Bununla birlikte göç süreci - özellikle yeniden yerleşim bölümü - göçmen çocukların ruh sağlığı ile ilgili risk faktörü olarak kabul edilir. Ebeveynler ve çocuklar aynı hızda kültürleşme sürecine katıldıklarında, ebeveyn otoritesi nesiller boyunca karşılıklı destek yoluyla sürdürülür (Chung et al., 2008; P. Smokowski et al., 2009).

Dil Engeli: Ev sahibi kültürün toplumsal değerlerini, köken kültürle olan benzerlik ve farklılıklarını öğrenebilmek ev sahibi ülkenin dilinde iletişim ve etkileşim kurmakla mümkündür ve bu da ev sahibi topluma uyumu kolaylaştırmaktadır. Ayrıca evsahibi toplumun dilini konuşup konuşamama durumu göçmen bireylerin günlük hayattaki etkileşime geçme durumunu etkileyerek kültürel öğrenmeyi azaltabilmekte ya da kültürleşme stresini arttırabilmektedir (Saygın & Hasta, 2018).

Algılanan Sosyal Destek: Sosyal destek kültürleşme sürecini etkileyen önemli bir değişkendir. Bazı göçmenler için köken kültürden olan kişilerle iletişim, etkileşim halinde olmanın düşük stresle ilişki olduğu (Jafari et al., 2010; Stuart & Ward, 2018; C. Ward,

2005); bazıları içinse evsahibi toplumun üyeleri ile olan bağlantıların daha yararlı olduğu görülmüştür (Du, 2012); ancak çoğu çalışmada, her iki kültürle de destekleyici ilişkiler, başarılı bir adaptasyonun en iyi göstergesidir (Berry & Sam, 2006).

Algılanan Ayrımcılık: Önyargı ve ayrımcılık deneyimleri de bireyin iyilik hali üzerinde önemli bir olumsuz etkiye sahiptir (Ahmed et al., 2011; Bongard et al., 2018; Finch & Vega, 2003). Göç sürecinde aileler temel gereksinimlerini karşılamaya odaklanırken çocuk ve gençler sosyal kimlik geliştirme gerekliliğiyle uğraşırlar. Önyargı gibi olumsuz sosyal tutumların ve ayrımcılık deneyimlerinin özellikle çocuk ve ergenlerde kimlik gelişimini olumsuz etkilediği, kültürleşme stresini arttırdığı ve bunun sonucunda adaptif olmayan uyum davranışlarının ortaya çıktığı belirtilmektedir (Ellis et al., 2010; Torres et al., 2012a). Okulda arkadaşları ya da öğretmenleri tarafından ayrımcılığa maruz kalan göçmen ergenlerde depresyon ve kaygı düzeylerinin yüksek olduğu, özgüvenlerinin ise düşük olduğu belirtilmiştir (Vedder & van Geel, 2012).

Arkadaşlık ağları da kültürleşme sürecini etkilemektedir. Arkadaşlardan gelen sosyal destek, tüm etnik ve ırksal gruplar için sağlığı geliştiren bir varlık olarak kapsamlı bir şekilde araştırılmış olsa da, arkadaşlıkların kültürleşme süreci boyunca sahip olduğu etki hakkında çok az şey bilinmektedir (Bhui, Lawrence, et al., 2005; Bhui, Stansfeld, et al., 2005; P. Smokowski et al., 2009). Göçmen ergenler köken ülkelerindeki yerleşik sosyal ağlarını terk ettikleri için, arkadaşlıklar kültürleşme sürecinde içselleştirici semptomları azaltmada ve benlik saygısını artırmada önemli olabilir. Dil engellerine ve ayrımcılık deneyimlerine rağmen kültürleşme sürecinde yeni arkadaşlıklar kurulmalıdır. Arkadaş desteğinden yoksun kalan göçmen ergenler izole kalarak arzu ettikleri sosyal destek için antisosyal akran gruplarına yönelebilirler (P. Smokowski et al., 2009; P. R. Smokowski & Bacallao, 2007).

2.3.6. Kültürleşme ve Ruh Sağlığı

Kültürleşme sürecinde göçmenler, ruh sağlığında bozulmaya yol açabilecek önemli yaşam değişikliklerinin getirdiği psikolojik sıkıntılarla yüzleşmek zorunda kalmaktadır (Berry, 2003; Berry & Sam, 2006; C. Ward, 2005). Ana dilinden başka bir dilde iletişim kurma zorunluluğu, farklı kültürden insanlarla farklı ekonomik ve politik bir bağlamda yaşamak gibi kültürel uyum gereklilikleri göçmenlerin ruh sağlığını olumsuz olarak etkilemektedir (Balidemaj & Small, 2019). Göçmen bireyin kültürleşme stresini iyilik haline tehdit olarak algılaması ve kontrol kaybı duygusu depresyon, anksiyete ve

somatizasyona neden olmaktadır. Bu tür kültürleşme ile ilgili zorluklar birinci kuşak göçmenlerde daha sık görölse de ikinci ve üçüncü kuşak göçmenlere de aktarılabilir (Balidemaj & Small, 2019; Schwartz et al., 2007, 2015). Pek çok çalışmada, kültürleşmenin çeşitli göçmen gruplarında ruh sağlığı ile ilişkili olduğu bulunmuştur, fakat çalışma sonuçları tutarsızdır (Koneru et al., 2007; Kuo, 2014a; Na et al., 2016). Kültürleşme bazı göçmen popülasyonlarında ruhsal bozuklukların morbiditesi ile ters orantılı bulunurken (Y Jang et al., 2005; Yuri Jang et al., 2014; Koneru et al., 2007) bazı göçmen popülasyonlarda psikiyatrik bozukluklar kültürleşme ile artmıştır (Guglani et al., 2000). İngiltere’de yaşayan Somalili göçmenlerle yapılan bir çalışmada göç öncesi yaşanan travmanın kültürleşme stratejilerini etkileyerek ruh sağlığı sorunlarına yol açtığı belirtilmiştir (Jorgenson & Nilsson, 2021). Amerika’da yaşayan Koreli yetişkinlerle yapılan başka bir çalışmada ise düşük düzeyde kültürleşmenin yüksek düzeyde depresyonla ilişkili olduğu bulunmuştur (Y Jang et al., 2005). Kültürleşme ve ruh sağlığı ile ilişkili 110 çalışmanın incelendiği bir derlemede ise entegrasyonun psikolojik iyilik hali ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Balidemaj & Small, 2019).

Yetişkin göçmenlerle yapılan çalışma sonuçları entegrasyonun olumlu ruh sağlığı ile ilişkili olduğunu tutarlı biçimde ortaya koysa da (Balidemaj & Small, 2019; Griner & Smith, 2006) göçmen ergenlerle yapılan çalışma sonuçları (Koneru et al., 2007) çeşitlilik göstermektedir. Bununla birlikte ergenlerin ruh sağlığını etkileyen birçok faktör arasında, kültürleşmenin göçmen ergenlerde ruh sağlığı sorunları ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Gil et al., 2000; Koneru et al., 2007; Shi et al., 2019; Wagner et al., 2008). Ayrıca göçmen çocuk ve ergen popülasyonun kırılganlığı ve ruhsal sorunlara karşı risk faktörleri gelişimsel ihtiyaçları ile birlikte ele alınmalıdır.

Meksika kökenli Amerikalı ergenlerle yapılan iki çalışmada, katılımcıların dörtte birinde ciddi düzeyde depresyon ve intihar düşüncesi olduğu bildirilmiştir (Hovey & King, 1996; Oakey-Frost et al., 2019; Villarreal-Otálora et al., 2019). ABD Hastalık Kontrol Merkezinin verilerine göre, diğer etnik ve ırksal gruplara göre Latin ergenler depresyon ve intihar düşüncesi açısından daha yüksek risk altındadır (Center of Disease Control, 2019). Aynı zamanda yapılan bu çalışmalarda kültürleşme stresi ile depresyon ve intihar düşüncesi arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur (Hovey & King, 1996; Oakey-Frost et al., 2019; Villarreal-Otálora et al., 2019). Ayrıca disfonksiyonel aile yapısı ve geleceğe yönelik olumsuz beklentilerin kültürleşme stresi ve depresyonun anlamlı prediktörleri olduğu belirtilmiştir (Duarté-Vélez et al., 2018; Hovey & King, 1996). Dil

çatışmaları ve ırk ayrımcılığının da önemli kültürleşme stresi faktörleri olduğu bilinmektedir. Geniş bir örnekleme (n:6264) yapılan bir çalışmada İngilizce dil yeterliliğinin daha düşük depresyon oranları ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Düşük özsaygı ve yaşanan ayrımcılık deneyimleri gibi stresörler depresif belirtilerle ilişkilendirilmiştir (Romero et al., 2018). Göçmen Kübalı ergenlerle yapılan başka bir çalışmada ise kültürleşme sürecine özgü sorunların düşük benlik saygısı ile ilişkili olduğu ortaya konmuştur (Finch & Vega, 2003; Wang et al., 2010). Meksika kökenli Amerikalı ergenlerle yapılan çalışmalarda yüksek asimilasyon puanlarının intihar düşüncesi ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Gonzales et al., 2018; McQueen et al., 2003). Bununla birlikte Latin ergenlerde asimilasyon ve içselleştirme semptomları arasındaki çalışmayı inceleyen az sayıdaki çalışmanın sonuçları tutarsızdır (Buchanan & Smokowski, 2009; Koneru et al., 2007; P. R. Smokowski & Bacallao, 2007).

Dünyada artan göç olayları hem kendi köken kültüründen hem de ev sahibi kültürden etkilenen büyük bir birinci nesil ve ikinci nesil çocuk ergen nüfusunun oluşumuna neden olmuştur (Berry & Sam, 2006). Göçmen ergenler arasında kültürleşme süreci daha karmaşık olabilmektedir, çünkü kültürleşme süreci etnik öz kimliğin keşfi ve gelişimi ile eşzamanlı olarak gerçekleşebilmektedir (Phinney & Devich-Navarro, 1997). Etnik kimliğin gelişimi üç aşamadan oluşur. İlk aşamada ergenler henüz etnisite hakkında derinlemesine düşünmemişlerdir ve varsayılan olarak çoğunluk kültürünü tercih edebilirler. İkinci aşamada, ergenler kendi köken kültürlerini yoğun bir şekilde incelemeye başlar ve evsahibi kültürü reddetmeye başlayabilir. Üçüncü aşamada, ister köken kültürleri, ister ev sahibi kültür, isterse ikisinin kombinasyonu olsun, kendi kimliklerine dair açık ve emin bir his geliştirirler. Çok sayıda farklı kültürel normlardan oluşan bir ortamda, bu süreç özellikle ergenler için kafa karıştırıcı olabilir (Erentaité et al., 2018; Lu et al., 2020; Tran & Bifuh-Ambe, 2021). Bununla birlikte göç ve kültürleşmenin hızla büyüyen azınlık genç göçmen grubunu nasıl etkilediği hakkında çok az şey biliyoruz. Ergenlik döneminin doğasında olan gelişimsel zorluklarla birlikte bu dönemde göç yaşanması ve yerleşilen topluma uyum sağlama gerekliliği dezavantajlı bir grup olan ergenleri daha kırılgan hale getirmektedir. Bireyin yetişkinlik yaşamını belirlemede kritik bir öneme sahip olan ergenlik döneminde yaşanan uyum sorunları bireyin psikolojik iyilik halini de etkilemektedir. Özellikle kalabalık bir Suriyeli nüfusa sahip olan ülkemizde bu Suriyeli nüfusun yaklaşık %20'sini 10-18 yaş arası gençlerin

oluşturduğu düşünüldüğünde bu kırılgan nüfusta kültürleşme sürecinin ve ruh sağlığına etkisinin araştırılması önemlidir.

Suriyeli ergenlerin uyumuna yönelik müdahaleler için olası hedeflerin belirlenmesine katkı sağlamak amacı ile gerçekleştirilecek olan bu araştırmanın bulgularının Suriyeli ergenlerde uyum sürecinin önemli bir bileşeni olan kültürleşme deneyimlerinin ruh sağlığı üzerine etkilerinin belirlenmesine ve ergenlik dönemini daha sağlıklı geçirmeye yönelik yapılacak gelecek çalışmalara ışık tutması hedeflenmektedir.

Bu bağlamda Suriyeli ergenlerin göç sürecine bağlı yaşadıkları olumsuzluklara rağmen bu dönemi daha problemsiz şekilde atlatabilmeleri açısından

- kültürleşme biçimleri ve onu yordayan/aracılık eden değişkenlerin,
- kültürleşme biçimlerinin ruh sağlığı üzerine etkisinin,
- kültürleşme biçimlerini merkezde konumlandırarak, etkileşimde bulunduğu öncüller ve çıktılarının ortaya konması kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle kültürleşme kavramının, kültürleşmeye etki eden faktörlerin ve sonuçlarının incelenmesinin, göçmen ergenlerin yaşadıkları problemlerin olabildiğince giderilmesinde ve uyum mekanizmalarının geliştirilmesinde kıymetli olacağı düşünülmektedir. Kültürleşme ve ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların çoğu gelişmiş ve göç alan ülkelerde yürütülmüştür. Göç alan ve veren ülke olan Türkiye’de de kültürleşme ve uyum konulu çalışmaların kırılgan bir grup olan göçmenlerin ihtiyaçlarını ortaya koymayı ve mevcut uygulama ve girişimlere katkı sağlayacağı vurgulanmaktadır.

2.4. Göç Yaşamış Çocuk ve Ergene Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Yaklaşımı

Göç eden bireyler, özellikle zorunlu göç yaşamış bireyler yurdundan edilme, güvenlik duygusunun kaybı, yeni bir ülkeye yerleşme gibi bir çok stresörden dolayı olumsuz ruh sağlığı durumlarına karşı savunmasızdırlar. Göçmen çocuk ve ergenlerin yeni bir ülke ve kültüre uyum sağlama sürecinde yaşanan zorluklara ek olarak gerçekleştirmeleri gereken gelişimsel görevler nedeniyle ruh sağlığı sorunlarına karşı savunmasızlığı artmaktadır. Bu popülasyonun ruh sağlığına ilişkin acil ve öncelikli ihtiyaçları olmasına rağmen genellikle bu gereksinimler belirlenmeden kalır. Göçmen ve mülteci popülasyonun ruh sağlığı hizmetlerine erişimi sınırlıdır, dil ve kültürel engeller ruh sağlığı hizmetlerinin sunumunu zorlaştırmaktadır (Silove et al., 2017; World Health Organization, 2017). Özellikle zorunlu göç yaşayan ve kendisini aniden ev sahibi

topluluğun kültür ve alışkanlıkları içinde bulan çocuk ve ergenlerin kültürleşme ve uyum sürecinde ruh sağlığı ihmal edilmemesi gereken bir alandır.

Göçmen ve mülteciler göç sonrası yerleşim döneminde uzun bir belirsizlik dönemi yaşamaktadırlar. Bu süreçte göç deneyimini yaşayan çocuklar bir şekilde hayatta kalabilme moduna girerler ve gelecekle ilgili tasarruflarda bulanamazlar. Asgari ödeneklerle geçim mücadelesi gibi günlük stresörlerin yanı sıra ev sahibi topluluk ve akran gruplarının yabancı düşmanlığı ile karşılaşmak göçmen çocuk ve ergenlerin fiziksel ve ruhsal iyi oluşluklarına zarar vermektedir (Kirmayer et al., 2011; World Health Organization, 2017). Aynı zamanda göçmen aileler eğitime erişimde zorluk yaşayabilmektedir. Eğitime erişimin gerçekleşmemesi bu çocuk ve ergenlerin hem gelişimsel süreçlerini hem de uyum sürecini etkilemektedir (Kılıç & Özkor, 2019). Özellikle kronik sağlık sorunu olan ve engelli göçmen çocuk ve ergenler eğitimden dışlanma hususunda yüksek risk altındadırlar ve topluma entegrasyonları ev sahibi topluluğun engelli bireylerine kıyasla daha düşük olabilmektedir. Dil engelleri, kültürel farklılıklar ve ev sahibi ülkedeki yeni ve tanıdık olmayan ortam, sağlık hizmetlerine erişimin gecikmesine veya sağlık hizmetlerinden etkili bir şekilde yararlanamamaya neden olabilmektedir (World Health Organization, 2017).

Göçmen çocuk ve ergenler, farklı sosyoekonomik yaşam koşullarına sahip ülkelerden ve bu ülkelerdeki farklı sosyal tabakalardan geldikleri için farklı geçmişlere sahiptir. Bu yüzden, mülteci ve göçmen çocukların sağlık durumları arasında farklılıklar olabilmektedir. Bununla birlikte, daha önce açıklanan risk faktörlerine maruz kalmaları, sağlık sorunlarının gelişmesine karşı bu çocuk ve ergenleri savunmasız hale getirmektedir. Bu yüzden göçmen bireylerin sağlık bakım gereksinimlerinin karşılanmasında bireyselleştirilmiş bir tanılama önemli ve gereklidir.

Sağlık bakım gereksinimlerinin değerlendirilmesi

Göçmen, mülteci, geçici koruma altında statüsü ne olursa olsun çocuk ve ergenler ev sahibi ülkeye ulaştıktan kısa bir süre sonra kapsamlı bir kişiselleştirilmiş sağlık değerlendirmesinden geçmelidirler. Özellikle birinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışan hemşire ve doktorlar bu konuda kilit bir role sahiptirler. Kapsamlı bir değerlendirme yapılmadığında bu kırılgan nüfusun sağlık bakım ihtiyaçları uzun bir süre farkedilmeyebilir. Tedavi edilmeyen ve tanılanmayan sağlık sorunları, bu popülasyonun öğrenme, uyum gibi durumları için uzun vadede olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir (Griner & Smith, 2006).

Göçmen çocuk ve ergenlerin savaş gibi organize şiddet ve göç stresine maruz kalma sonucunda daha çok içselleştirme problemleri (travma sonrası stress bozukluğu, depresyon, anksiyete) yaşadıkları bilinmektedir (Brough et al., 2003). Yapılan boylamsal çalışmalarda yeniden yerleşim sürecinde daha yüksek görülen içselleştirme problemleri, zaman içinde azalma eğilimindedir (Hodes, Vasquez, et al., 2018). Sosyoekonomik durumun kötü olması, yoksulluk, ebeveyn kaybı ya da ebeveynlerin boşanması gibi durumlar göçmen çocuk ve ergenlerin ruh sağlığı açısından risk faktörleridir ve tanılamada ele alınması gerekmektedir. Aynı zamanda göçmen çocuk ve ergenler travmatik deneyimler ve göç stresine bağlı ruh sağlığı sorunları yaşayan ebeveynleri ile de baş etmek zorunda kalabilmektedir. Ruhsal problemleri olan ebeveynler çocuklarına güvenlik duygusu ve destek sağlamada zorlanabilmektedirler. Ebeveynlikte yaşanan bu güçlükler yoksullukla birlikte çocuk ihmal ve istismarını da arttırabilmektedir, bu yüzden çocuk ve ergenler tanılanırken aile sistemleri de değerlendirilmelidir. Yeniden yerleşim döneminde göçmen çocuk ve ergenlerin yaşam koşulları, barınma durumları, oyun alanları ve eğitime erişim, akran ilişkileri ve ebeveynlerle olan ilişkiler değerlendirilmesi gereken önemli alanlardır (Griner & Smith, 2006; World Health Organization, 2017). Sağlık çalışanları özellikle hemşireler göç sonrası erken dönemde göçmen bireylerin ruhsal açıdan değerlendirmesini yapmalılardır. Göçmen bireylerin ruh sağlığına ilişkin kültürel inançlarının öğrenilmesi, dil engellerinin ortadan kaldırılması göçmen bireylerle ruh sağlığı değerlendirmesi yapmayı kolaylaştırabilmektedir.

Girişimler

Göçmen çocuk ve ergenlerde ruh sağlığı ve iyilik halini geliştirmeye yönelik geliştirilen stratejiler; politika temelli, birey, aile ve toplum için risk faktörlerini hedef alan bütüncül bir çerçeveye sahip olmalıdır. Bireysel düzeydeki risk faktörlerini azaltmak için psikoeğitimler, ebeveynlik destek programları ve okul temelli müdahale programları planlanabilmektedir. Kültürel inançlar ve dil engelleri bakımın kalitesini etkilediğinden profesyonel tıbbi tercümanların kullanılması iletişimin kalitesini arttırarak gereksiz tanı ve teşhis maliyetlerini azaltabilmektedir. Ayrıca göçmen topluluğun inanç ve değerlerini bilen kolaylaştırıcılar ruh sağlığı, ruhsal bozukluk, sağlığı geliştirme davranışları gibi kavramları açıklayarak sağlık hizmetlerinin sunumunda kültüre özgü ihtiyaçların dikkate alınmasını sağlamaya yardımcı olurlar ve bakım sürecini kolaylaştırırlar (Sijbrandij et al., 2017).

Psikoeğitim müdahaleleri: Savaş çatışma, zulüm gibi nedenlerle ülkelerinden çıkma ve göç sürecinde yaşanan travmalar, göçmen çocuk ve ergenlerin ruh sağlığı için risk faktörüdür. Psikoeğitim ilkelerine dayanan grup düzeyinde ya da bireysel düzeyde planlanan girişimler göçmen çocuk ve ergenlerin semptomları ile baş etmelerine yardımcı olabilmektedir. Ayrıca bu kırılgan popülasyonun psikoeğitim müdahaleleri ile güçlü yanlarının ortaya çıkarılması dayanıklılığı arttırabilmektedir (Sijbrandij et al., 2017; World Health Organization, 2017).

Ebeveyn destek programları: Ebeveynler, çocuk ve ergenler için en önemli destek kaynağıdır. Bu nedenle, psikiyatrik bozukluğu bulunan ebeveynler için yeterli psikolojik desteğe erişim, çocuklara yönelik desteğin önemli bir parçasıdır. Çocuklar için önemli bir destek sistemi olan ebeveynlerin güçlendirilmesi ve olumlu ebeveynlik becerilerinin gelişimine katkıda bulunacak girişimlerin planlanması önemli ve gereklidir (Sijbrandij et al., 2017; Silove et al., 2017).

Okul temelli müdahale programları: Literatürde giderek artan çalışmalar, okulların mülteci ve göçmen çocukların sağlığını koruma ve geliştirmede kritik bir rol oynadığını göstermektedir (Kağnıcı, 2020). Okul temelli müdahale programlarının başarılı olabilmesi için kültürel yeterlilik konusunda eğitilmiş, göçmen çocuk ve ergenlerin ruh sağlığı ihtiyaçları ve risk faktörleri hakkında bilgi sahibi olan ve çocuk, ergen ve ailesinin ihtiyaçlarına yönelik uyarlanabilen girişimler planlayan okul psikolojik danışmanları, okul hemşireleri ve göçmen-mülteci yanlısı okul yönetimleri önem arz etmektedir. Okul temelli müdahale programları makro düzeyde ev sahibi topluma sağlıklı bir şekilde uyumu sağlamaya yönelik programlar, mikro düzeyde çocuk ve ergenin ruh sağlığı gereksinimlerine odaklanan programları içermektedir. Ayrıca, okullar ve çocuk bakım merkezleri gibi kurumlar da çocuklar için güvenlik duygusu sağlayarak sosyal destek sistemlerinin gelişimine katkıda bulunmaktadır (Dimitrova et al., 2014; Kağnıcı, 2020; Tol et al., 2008).

Toplumdan kliniğe bir çok alanda hizmet veren ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireleri hem ruh sağlığı sorunu olan bireylerin tedavi ve bakımına hem de ruhsal bozukluk geliştirme açısından risklere sahip göçmenler, evsizler, yaşlılar, kadınlar gibi kırılgan popülasyonlarda ruhsal bozuklukların oluşumunu önlemek için yapılacak girişimlere odaklanan profesyonellerdir. Giderek artan göçle karşı karşıya kalan ülkemizde göçmen nüfus içerisinde özellikle gelişimsel süreçleri açısından daha kırılgan bir nüfus olan çocuk ve ergenlerde ruh sağlığı sorunlarının oluşumunun önlenmesinde,

var olan gereksinimlerin karşılanmasında ve sağlıklı kültürel uyumun gerçekleşmesi için planlanacak multidispliner programların geliştirilmesinde bakım verici, eğitimci, savunucu, araştırmacı, danışmanlık gibi rolleri ile ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireleri sorumlu kişilerdir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Deseni

Metodolojik ve tanımlayıcı- ilişki arayıcı tipte gerçekleştirilen araştırmanın primer amacı; Suriyeli gençlerde kültürleşme deneyimleri kapsamında özyeterlik, psikolojik sağlamlık, kültürleşme stresi ve başa çıkma yöntemlerinin ruh sağlığı sorunlarına etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolünün belirlenmesidir. Bu kapsamda;

- Suriyeli gençlerde kültürleşme biçimlerinin öncüllerini oluşturabilecek psikososyal (kültürleşme stresi, öz yeterlik, psikolojik dayanıklılık, başa çıkma yöntemleri) değişkenler,
- Suriyeli gençlerin kültürleşme biçimleri ile ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişki
- Suriyeli gençlerde kültürleşme stresi, özyeterlik, psikolojik sağlamlık ile ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkide kültürleşme biçimlerinin aracı rolü saptandı.

3.2. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma kapsamında Şekil 3-1’de öngörülen kuramsal modele dayandırılarak aşağıdaki hipotezler belirlendi:

H1: Kültürleşme biçimlerinden asimilasyon ve bütünleşme, özyeterlik ile ruh sağlığı sorunları arasındaki negatif yönlü ilişkiye aracılık eder,

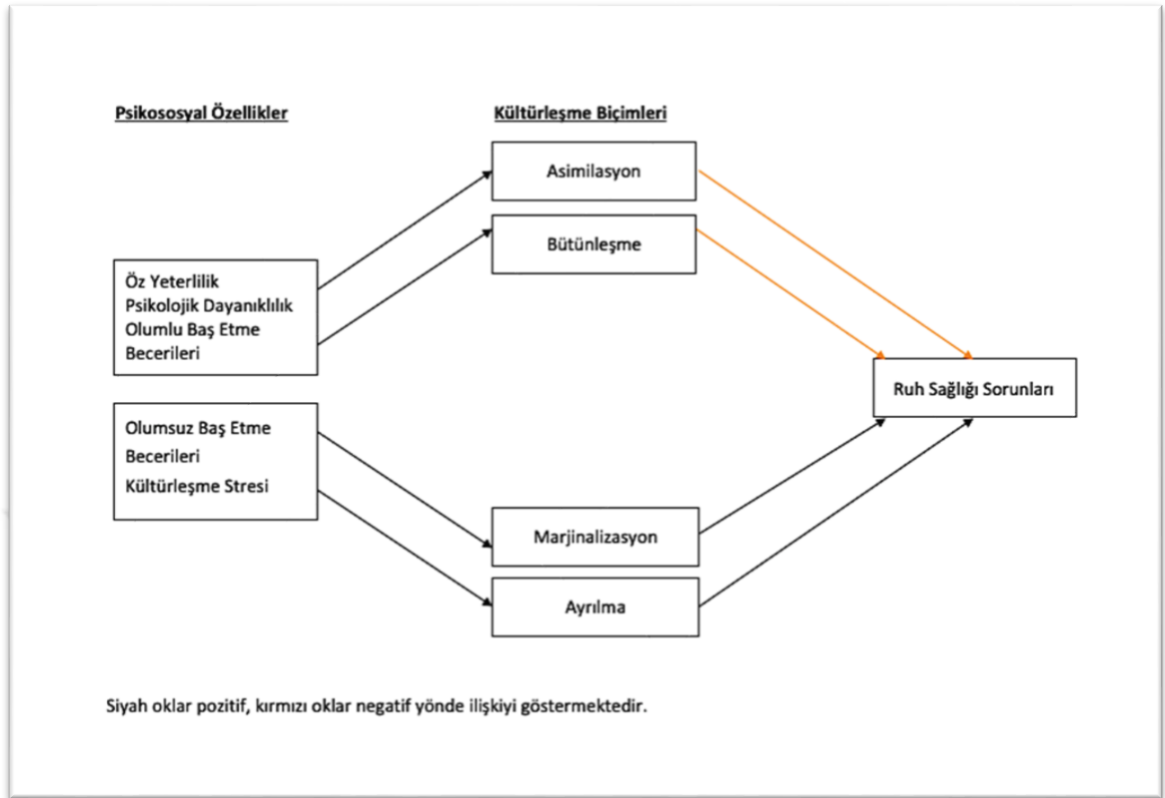
H2: Kültürleşme biçimlerinden asimilasyon ve bütünleşme, psikolojik dayanıklılık ile ruh sağlığı sorunları arasındaki negatif yönlü ilişkiye aracılık eder,

H3: Kültürleşme biçimlerinden asimilasyon ve bütünleşme, olumlu başa çıkma stratejilerinin kullanımı ile ruh sağlığı sorunları arasındaki negatif yönlü ilişkiye aracılık eder,

H4: Kültürleşme biçimlerinden marjinalizasyon ve ayrılma, olumsuz başa çıkma stratejilerinin kullanımı ile ruh sağlığı sorunları arasındaki pozitif yönlü ilişkiye aracılık eder,

H5: Kültürleşme biçimlerinden marjinalizasyon ve ayrılma, kültürleşme stresi ile ruh sağlığı sorunları arasındaki pozitif yönlü ilişkiye aracılık eder.

Şekil 3-1: Kuramsal Model

3.3. Araştırmanın Değişkenleri

Bağımsız Değişkenler: Suriyeli ergenlere ilişkin kültürleşme biçimleri, kültürleşme stresi, özyeterlilik, psikolojik dayanıklılık, baş etme biçimleri

Bağımlı Değişkenler: Suriyeli ergenlerin ruh sağlığı sorunları

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de yaşayan 11-19 yaş aralığındaki Suriyeli bireyler oluşturdu. Örneklemine ise, İstanbul’a yerleşmiş 11-19 yaş arası, alınma kriterlerini karşılayan ve araştırmaya katılmayı kabul eden Suriyeli bireyler dahil edildi.

Örneklem alınma kriterleri,

- Her iki ebeveyni Türkiye dışında doğmuş olmak
- 11-19 yaş arasında olmak
- Okur-yazar olmak
- Suriye uyruklu olmak

Örneklemden dışlanma kriteri ise “İstanbul’da yaşamıyor olmak” olarak belirlendi.

Araştırma kapsamında evreni temsil kabiliyetini artırmak için İstanbul ili kapsamında Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı ilçelere ulaşılma amaçlandı. İstanbul’da yaşayan geçici koruma altındaki Suriyeliler, İstanbul’un 39 ilçesinin tamamında farklı yoğunluk ve sayılarda bulunmakla birlikte, belirgin biçimde Avrupa yakasında yoğunlaşmıştır. İstanbul’da yaşayan geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin %86’sı (479.509) Avrupa yakasında, %14’ü (78.060) Anadolu yakasında ikamet etmektedir (Kavas ve ark. 2019). Bu bilgiler doğrultusunda Suriyeli nüfusun Avrupa ve Anadolu yakasında yoğun olarak yaşadığı ilçelerde (Küçükçekmece, Bağcılar, Sultangazi, Esenyurt, Beyoğlu, Esenler, Fatih, Sultanbeyli, Sultangazi, Ümraniye) yaşayan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 11-19 yaş arası Suriyeli bireyler veri toplama kapsamına alındı. Çalışmaya katılan Suriyeli gençlerin ilçelere göre dağılımı Tablo 3-1’de gösterildi.

Araştırma kapsamında çalışmaya katılmaya gönüllü ve bilgilendirilmiş onam formu (birey ve ebeveyn tarafından) alınan 370 kişiye ulaşıldı. Büyük bölümü eksik bırakılmış ya da güvenilir biçimde doldurulmadığı düşünülen 21 adet anket değerlendirmeye alınmadı ve 349 katılımcı örnekleme oluşturdu. Yapısal eşitlik modellemesi çalışmalarında örneklem büyüklüğü hesaplanmadan modelde belirlenen her parametre başına 5-10 kişi ya da minimum 150 kişiye ulaşılmasının yeterli olabileceği belirtilmektedir (Çepni, 2010).

Tablo 3-1: Katılımcıların ilçelere göre dağılımı (n=349)

İlçe	n	%
Bağcılar	24	6,9
Beyoğlu	4	1,1
Esenler	6	1,7
Esenyurt	56	16,0
Fatih	65	18,6
Küçükçekmece	85	24,4
AVRUPA	264	75,6
Sultanbeyli	64	18,3
Sultangazi	24	6,9
Ümraniye	21	6,0
ANADOLU	85	24,4
TOPLAM	349	100

3.5. Veri Toplama Araçları

Veriler katılımcıların *bireysel özelliklerini* belirlemeye yönelik Bilgi Formu, *psikososyal değişkenleri belirlemek için*, Öz-yeterlik Ölçeği, Kültürleşme Stresi Ölçeği,

Ergen Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, Ergenler İçin Başa Çıkma Ölçeği; *kültürleşme biçimlerini* belirlemeye yönelik Kültürleşme Ölçeği, *ruhsal sorunlarını* belirlemeye yönelik Güçler ve Güçlükler Anketi kullanılarak toplandı.

3.5.1. Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından ilgili literatür doğrultusunda hazırlanan bilgi formu 25 sorudan ve iki bölümden oluştu (Berry & Sam, 1997, 2006; Doğan, 2020).

Formun ilk bölümü öğrencilerin *bireysel-ailesel özelliklerine yönelik*; cinsiyet, yaş, sınıf, akademik başarı durumu, ailesinin ekonomik düzeyi, ebeveynlerinin eğitim düzeyi, birliktelik durumu ve çalışma durumunu belirlemeye yönelik 12 sorudan oluştu.

Formun ikinci bölümünde ise *göç süreci ile ilgili deneyimleri* belirlemeye yönelik; Türkçe yeterlilik düzeyi, Türkiye'ye ve İstanbul'a taşınma zamanı, İstanbul'a taşınmadan önce nerede yaşadığı ve Türkiye'deki ilk yıllarına dair algılarını belirlemeye yönelik 13 sorudan oluştu.

3.5.2. Özyeterlik Ölçeği Kısa Formu

Muris (2001) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe Kısa Form uyarlaması Arslan ve Telef (2015) tarafından yapılmıştır. Çocuk ve gençlerde özyeterliği ölçmeye yarayan ölçek, 5'li likert tipi cevaplanan 9 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin duygusal, sosyal ve akademik özyeterlik olmak üzere 3 alt boyutu vardır. Uyarlama çalışmasında Cronbach alpha iç tutarlık katsayı değerleri alt boyutlarda .71 ve .75 arasında değişmekte olup, ölçeğin toplam iç tutarlık değeri .84 olarak bulunmuştur. Toplam puan ve alt boyut puanları üzerinden değerlendirilen ölçekten alınan yüksek puanlar ilgili özyeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu, düşük puanlar ise özyeterlik düzeylerinin düşük olduğunu belirtmektedir.

3.5.3. Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ)

Bulut ve ark. (2012) tarafından ergenlerde psikolojik dayanıklılığı ölçmek için geliştirilen ölçek 4'lü likert tipi cevaplanan 29 sorudan ve "aile desteği", "okul desteği", "uyum", "empati", "mücadele azmi" ve "akran desteği" olmak üzere 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı orjinal çalışmada ,87 olarak belirtilmiştir. Ölçekten en düşük 29, en yüksek 116 puan alınabilmektedir. Ölçek toplam puan üzerinden değerlendirilmekte olup, yüksek puanlar yüksek düzeyde psikolojik dayanıklılığı göstermektedir (Bulut, Doğan ve Altundağ, 2012).

3.5.4. Kültürleşme Stresi Ölçeği

Sandhu ve Asrabadi (1994) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe uyarlaması Urhan-Torun ve Bozkurt (2018) tarafından yapılmıştır. 6 alt boyut ve 34 maddeden oluşan ölçek 5' li likert tarzında cevaplanmaktadır. Alt boyutlar; “algılanan ayrımcılık” “Memleket hasreti” “Algılanan nefret” “Korku” “Değişim ve kültür şoku sebebiyle stres” ve “suçluluk” tur. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı uyarlama çalışmasında ,92 alt boyutlara ilişkin içtutarlılık katsayıları ise ,62 ile ,86 arasında bulunmuştur. Toplam puan üzerinden değerlendirilen ölçekten yüksek puan alınması kültürleşme stresinin fazla olduğunu göstermektedir.

3.5.5. Ergenler İçin Başa Çıkma Ölçeği (EBÇÖ)

Uluslararası literatürde “KIDCOPE” olarak bilinen ve Spirito ve ark. (1988) tarafından geliştirilen “Ergenler için Başa Çıkma Ölçeği”nin (EBÇÖ) Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Bedel ve ark. (2014) tarafından yapılmıştır. EBÇÖ; 10 başa çıkma stratejisini (sosyal uzaklaşma, dikkati dağıtma, arzu giderici düşünme, bilişsel yeniden yapılandırma, sosyal destek, problem çözme, kendini eleştirme, duygu düzenleme, çekilme ve başkalarını suçlama) ölçek 4'lü likert tipi cevaplanan 11 sorudan oluşmaktadır. Ölçek, “aktif başa çıkma” (bilişsel yeniden yapılandırma, problem çözme, duygu düzenleme ve sosyal destek), “kaçınan başa çıkma” (dikkat dağıtma, çekilme sosyal uzaklaşma ve arzu giderici düşünme) ve “olumsuz başa çıkma” (kendini eleştirme ve başkalarını suçlama) olmak üzere 3 alt boyuta sahiptir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı uyarlama çalışmasında alt boyutlar için sırayla ,72, ,70 ve ,65 olarak bulunmuştur. Ölçek toplam puan üzerinden değerlendirilmeyip, alt boyutlardan alınan yüksek puanlar ilgili baş etme yöntemlerinin daha sık kullanıldığını göstermektedir.

3.5.6. Kültürleşme Ölçeği

Berry ve ark. (1989) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirliği Doğan (2009) tarafından yapılmıştır. Ölçek 4 alt boyut ve 5' li likert tarzında cevaplanan 20 maddeden oluşmaktadır. Her bir alt boyut, Berry tarafından geliştirilen kültürleşme modeline dayalı asimilasyon, ayrılma, bütünleşme ve marjinalleşme olmak üzere 4 kültürleşme stratejisinden oluşmaktadır. Ölçekten en düşük puan 20 en yüksek 100 puan alınabilmektedir. Ölçek toplam puan üzerinden değerlendirilebildiği gibi alt boyutlar

üzerinden de değerlendirilebilmektedir. Ölçeğin alt boyutlar için iç tutarlılık kat sayıları uyarlama çalışmasında ,74 ile ,80 arasında değişmektedir.

3.5.7. Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA/ SDQ-Tur)

Goodman (1977) tarafından çocuk ve ergenlerde davranış, duygu ve ilişki sorunlarını değerlendirerek ruhsal sorunların taranması amacıyla geliştirilen ölçeğin Türkçe uyarlaması Güvenir ve ark. (2008) tarafından yapılmıştır. GGA bazıları olumlu, bazıları olumsuz davranış özelliklerini sorgulayan 3'lü likert tarzda yanıtlanan 25 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları sırasıyla: "Davranış Sorunları", "Duygusal Sorunlar", "Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik", "Akran Sorunları" ve "Sosyal Davranışlar"dır. Ölçeğin ilk dört alt boyutu ruhsal sorunlarla ilgili belirtileri yani güçlükleri değerlendirirken, sosyal davranışlar alt boyutu ise çocuk ve ergenin sahip olduğu olumlu özellikleri yani güçlerini belirtmektedir. Her alt boyut kendi içinde değerlendirilebildiği gibi ilk dört alt boyutun toplamı sonucu elde edilen toplam güçlük puanı üzerinden ruh sağlığı sorunları değerlendirilebilmektedir. Ayrıca dikkat eksikliği ve hiperaktivite alt boyutu ile akran sorunları alt boyutları puanlarının toplamından elde edilen puanlar dışsallaştırma problemleri puanı, duygusal sorunlar ve davranış sorunları alt boyutları puanlarının toplanması ile elde edilen puanlar içselleştirme problemleri puanı olarak hesaplanabilmektedir. 4-16 yaş arası çocuk ve ergenler için GGA'nın ebeveyn ve öğretmen formu da bulunmaktadır. 11-18 yaş arası ergenler için ise ergenin öz bildirimine dayalı ergen formu vardır. Ayrıca ölçeğin uzun formunda psikiyatrik semptomların yanı sıra semptomların ergenin hayatını ve işlevselliğini ne kadar etkilediğini de belirleyen sorular bulunmaktadır. GGA, toplum ve klinik örneklemini ayırt etmede güçlü ve uygulaması kolay bir ankettir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı uyarlama çalışmasında .73 olarak bulunmuştur (Güvenir ve ark. 2008).

3.6. Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma verilerinin İstanbul ilinde bulunan göçmenlerle ilgili sivil toplum kuruluşlarında faaliyetlere devam eden ve İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ortaokul ve liselerde öğrenim gören çalışmaya katılmaya gönüllü Suriyeli gençlerden toplanması planlandı.

Etik Kurul izni alındıktan sonra İstanbul'da bulunan göçmenlerle ilgili sivil toplum kuruluşlarında faaliyetlere devam eden ve çalışmaya katılmayı kabul eden Suriyeli

gençlerden veriler Şubat- Mart 2020 tarihleri arasında yüzyüze toplandı. Ayrıca çalışma verilerinin İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı orta okul ve liselerden toplanabilmesi için kurum izni alındı, fakat pandemi sürecinde okulların uzaktan eğitime geçmesi nedeniyle okullardan veri toplanamadı. Veri toplama süreci başladıktan kısa bir süre sonra pandemi nedeniyle sivil toplum kuruluşlarının da kapanması ve faaliyetlerini çevrimiçi ortamda gerçekleştirmesi nedeniyle webe dayalı anket oluşturularak sivil toplum kuruluşları ve kartopu yöntemi aracılığıyla veri toplama işlemi Mart- Aralık 2020 tarihleri arasında çevrimiçi ortamda tamamlandı.

3.7. Veri Toplama Süreci

Çalışma kapsamında, verilerin yüzyüze toplanması sürecinde katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgi verilerek, kendilerinin ve velilerinin sözlü ve yazılı onamlarının (EK-2) alınmasının ardından veri toplama araçlarını öz bildirim yolu ile doldurulması istendi. Formların doldurulması işlemi 30-40 dakika sürdü, katılımcıların konu ile ilgili soru sormaları ve paylaşımda bulunmaları için gerekli ek süre tanındı. Veri toplama araçlarının Arapça tercümeleri isteyen katılımcılar için kullanıldı.

Veri toplama işleminin tamamlanması için webe dayalı bilingual olarak hazırlanan anketin oluşturulmasında “6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun 6., 7., 8., 9. ve 12” maddeleri gereği bilgilendirme yapıldı, onamı alınan katılımcılar anketi doldurdu. Anketin ilk sayfasında araştırmacının iletişim bilgilerine yer verilerek soru sormak ya da paylaşımda bulunmak isteyen katılımcılara olanak sağlandı.

3.8. Etik Konular

Araştırmanın etik izni “İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu”ndan alındı (Karar no: 2019/134). (EK-3)

Araştırma verilerinin sivil toplum kuruluşlarında toplanabilmesi için, ilgili sivil toplum kuruluşları ile görüşüldü ve izin alındı.

Araştırma verilerinin İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı orta okul ve liselerde toplanabilmesi için kurum izni alındı. (EK-4)

Araştırmada kullanılan ölçekler için:

- “Özyeterlik Ölçeği Kısa Formu” için geçerlik güvenirlik çalışmasını yapan yazarlar adına Gökmen Arslan’dan (EK 5-1)

- “Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği” için geliştirme çalışmasını yapan yazarlar adına Yunus Altundağ’dan (EK5-2)
- “Ergenler İçin Başa Çıkma Ölçeği (KIDCOPE)” için geçerlik güvenirlik çalışmasını yapan yazarlar adına Ahmet Bedel’den (EK5-3)
- “Kültürleşme Stresi Ölçeği” için geçerlik güvenirlik çalışmasını yapan yazarlar adına Bahar Urhan Torun’dan (EK5-4)
- “Kültürleşme Ölçeği” için geçerlik güvenirlik çalışmasını yapan yazarlar adına Aysun Doğan’dan (EK5-5)
- “Güçler Güçlükler Anketi” için geçerlik güvenirlik çalışmasını yapan yazarlar adına Taner Güvenir’den elektronik posta yoluyla izin alındı. (EK5-6)

3.9. Verilerin Analizi

İlk olarak, veriler analize uygunluk açısından değerlendirildi. Aracılık etkilerinin ve hipotez testlerinin istatistik analizinin yapılabilmesi için veri setinin çok değişkenli normallik kriterini sağlaması gerekmektedir (Byrne, 2001). Bu bağlamda aykırı değerler, hata varyansını artırarak istatistiksel testlerin güçlerini etkilemektedir. Bu yüzden analizler yapılmadan önce Mahalanobis yöntemi ile aykırı değerler incelendi ve veri setlerinde mevcut olup olmadığına bakılarak çoklu normallik kriteri sağlandı.

Kullanılan verilerin normal dağılıma uygunluğu çarpıklık ve basıklık (skewness ve kurtosis) değerleri kapsamında değerlendirildi. Basıklık ve çarpıklık değerinin ± 3 arasında olması normal dağılımı göstermektedir (Shao, 2002). Verilerin normal dağılım gösterdiği bulundu (Tablo 3-2).

Tablo 3-2: Araştırmada kullanılan ölçeklerin normallik analizi sonuçları

	Çarpıklık	Basıklık	Durum
Özyeterlik Ölçeği	-0.194	-0.359	Normal
Ergenler İçin Başa Çıkma Ölçeği	0.797	1.270	Normal
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	-0.512	1.174	Normal
Kültürleşme Stresi Ölçeği	-0.106	-0.161	Normal
Kültürleşme Ölçeği	0.045	0.403	Normal
Güçler Güçlükler Anketi	0.223	-0.560	Normal

Analize uygunluğu değerlendirildikten sonra veriler iki farklı aşamada analiz edildi. İlk aşamada tanımlayıcı istatistiklerin ve değişkenler arası ilişkilerin elde edilmesi

amacıyla SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Mac 28.0 programı kullanılarak analizler gerçekleştirildi (Tablo 3-3).

Katılımcıların ruh sağlığı sorunları belirlenirken; “Güçler Güçlükler Anketi-GGA”’nin “davranış sorunları”, “duygusal sorunlar”, “akran sorunları”, “dikkat eksikliği ve hiperaktivite” alt boyut puanlarının toplamı ile elde edilen toplam güçlük puanı kullanılmış, çocuk ve ergende olumlu özellik olan “Sosyal Davranışlar/Güçler” alt boyutu analize dahil edilmemiştir. Katılımcıların baş etme yöntemleri ve kültürleşme biçimleri ise “Ergen Başa Çıkma Ölçeği-EBÇÖ” ve “Kültürleşme Ölçeği” nin alt boyut puanları üzerinden değerlendirildi.

Tablo 3-3: Araştırmanın İstatistiksel Analizinde Kullanılan Testler

Katılımcıların • Bireysel/ailesel özellikleri • Göç deneyimleri • Türkiye’ye taşındıkları ilk yıl uyum ile ilgili özellikleri • Ölçek puan ortalamaları	Frekans Yüzdelik dağılım Aritmetik ortalama Standart sapma Minimum maksimum değerler
• Psikososyal değişkenlerle kültürleşme biçimleri ve ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkinin belirlenmesi • Kültürleşme biçimleri ile ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkinin belirlenmesi	Pearson Korelasyon Analizi Korelasyon Kat Sayısı (± 1) 0- ± 1 zayıf ilişki, ± 1-± 3 orta düzey ilişki ± 5-± 1 güçlü ilişki olarak değerlendirildi (Cohen, 1998).

İkinci aşamada araştırma kapsamında oluşturulan kuramsal model doğrultusunda kültürleşme biçimlerinin aracılık etkileri Hayes’in Process Macro yöntemi ile değerlendirildi. Bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasındaki ilişkinin üçüncü bir değişken aracılığı ile incelenmesi aracılık etkisi olarak ifade edilmektedir (Hayes, 2018). Aracı değişkenin olduğu araştırma tasarımları da aracı etki modeli olarak adlandırılmaktadır. Özyeterlik, psikolojik sağlamlık, başa çıkma yöntemleri ve kültürleşme stresinin ruh sağlığı sorunlarındaki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolünü test etmek amacıyla Hayes (2018) tarafından önerilen Model 4 - “Mediation Model 4 (simple mediation model)” kullanıldı. Bu kapsamda test edilen modellerde aracılık etkisinin anlamlılığı bootstrap yeniden örneklem yöntemi ile 5000 örneklem üzerinden incelenerek %95 güven aralığında (GA) değerlendirildi. Bootstrap yeniden örnekleme yöntemi, mevcut veri setinden her bir gözlemin tekrarlı olarak seçilerek araştırmacının

belirlediği tekrar sayısı ile data seti elde edilmesi ile analizlerin yapılmasıdır (Gürbüz, 2019). Bu sayede standart hata kaynaklık ölçüm hataları minimuma indirilmektedir.

Çalışmada kullanılan ölçeklerin güvenilirliklerine ilişkin iç tutarlık katsayıları Tablo 3-4’de verildi.

Tablo 3-4: Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirlik analizi sonuçları

	Cronbach's Alpha
Özyeterlik Ölçeği	0.789
Ergenler İçin Başa Çıkma Ölçeği	0.581
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	0.815
Kültürleşme Stresi Ölçeği	0.891
Kültürleşme Ölçeği	0.731
Güçler Güçlükler Anketi	0.688

Güvenirliğin 0.50 ve büyük olması, kullanılan ölçeklerin iç tutarlılıklarının iyi olduğunu ve doğru ölçüm yaptığını göstermektedir. (Özdamar, 2015).

Ergen Başa Çıkma Ölçeği’nin orijinal geçerlilik çalışmasında (Bedel et al., 2014) Cronbach Alfa değerleri ,65 ile ,72 arasında bulunmuştur. Bu çalışmada ,41-,59 arasında değişmektedir. İç tutarlılık katsayısındaki bu düşüklük, alt boyutlardaki madde sayısının azlığının etkisi olabileceği gibi, Suriyeli örneklemde uygulanmış olmasından da kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte literatürde KIDCOPE Ölçeği’nin uyarılma çalışmalarında alt boyutların Cronbach Alfa değerleri ,43 ile ,76 arasında belirtilmiştir. Çalışmalarda 3 ya da 4 faktörlü yapıların iç tutarlılıklarında azalma görülmüştür (Vigna et al., 2010; Cheng ve Chan, 2003; Vernberg et al., 1996).

3.10. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma kapsamında katılımcıların öz-bildirimine dayalı olarak verilerin toplanması, öz-bildirim yönteminin sosyal istenirlik, kişisel yanlılık içermesi gibi sınırlılıkları doğurabilir.

Araştırma kesitsel bir çalışmadır. Suriyeli gençlerde özyeterlik, psikolojik sağlamlık, başa çıkma becerileri, kültürleşme stresi ve ruh sağlığı arasındaki nedensel bağlantıların incelenmesi ve bu nedensel bağlantıların anlaşılmasında kültürleşme biçimlerinin aracı rolünün belirlenmesi için elde edilen veriler katılımcılardan eş zamanlı olarak tek bir zamanda toplanan verilerle sınırlıdır ve nedensel bağlantıları tam olarak açıklayamamaktadır.

Her ne kadar yapılan aracılık analizleri ile Suriyeli gençlerde özyeterlik, psikolojik dayanıklılık, kültürleşme stresi ve ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkide kültürleşme biçimlerinin aracılık rolü ve ilişkinin yönü incelenmiş ve ortaya konmuş olsa da ileride planlanacak olan boylamsal çalışmalar kültürleşme ve ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkiyi etkileyen faktörleri ve bu faktörlerin zaman içindeki değişimini detaylı bir şekilde ortaya koymak açısından önemlidir.

Çalışmanın İstanbul'da okula devam eden Suriyeli gençlerle yapılmış olması, araştırma sonuçlarının çalışan, okula gidemeyen veya diğer yaştan Suriyeli bireylere genellenmesini zorlaştırmaktadır. Türkiye'de yaşayan hem Suriye hem Türk örnekleminin yer alması gibi kültürel çeşitlilik gösteren bireylerle yapılacak çalışmalar sonuçların genellenebilirliğine katkı sağlayabilecektir.

Araştırmanın uygulama aşamasında Arapça ve Türkçe bilen kolaylaştırıcılar olması ve çift dilli anket kullanılmasına rağmen katılımcıların anadilinin Arapça olması bir diğer sınırlılıktır. Ölçeklerin uygulanmasında katılımcılardan rahat ettikleri dildeki anketi cevaplamalarının istenmesi, sorun yaşayan katılımcılara Arapça ve Türkçe bilen kolaylaştırıcıların yardımcı olması katılımcıların cevaplarını etkilemiş olabilecektir.

Geçerlilik çalışmaları Türk örneklem üzerinde yapılan ölçeklerin kullanılması, kültürel farklılıklara bağlı etkileri ortaya çıkarabilir.

3.11. Araştırmanın güçlü yanları

Çalışmanın sahip olduğu sınırlılıklara rağmen, araştırma kapsamında Suriyeli gençlerde göç öncesi özyeterlik, psikolojik sağlamlık, baş etme biçimleri gibi bireysel özelliklerin ve göç sonrası süreçte yaşanan kültürleşme stresinin ruh sağlığı ile ilişkisinde kültürleşme biçimlerinin aracılık rolünün incelenmesi, kültürleşme biçimleri ve ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkilerin altında yatan mekanizmalara dair yeni anlayış sunmaktadır.

Araştırmada İstanbul'u temsili açısından tabaka örneklem yönteminin kullanılması, farklı yaşlarda, farklı ilçelerde ikamet eden, farklı sosyoekonomik düzeylere sahip Suriyeli gençlerden verilerin toplanması örneklemin evreni temsiliyetini artırmaktadır.

4. BULGULAR

Araştırmanın amaç ve hipotezlerine göre elde edilen bulgular 4 kısımda sunuldu:

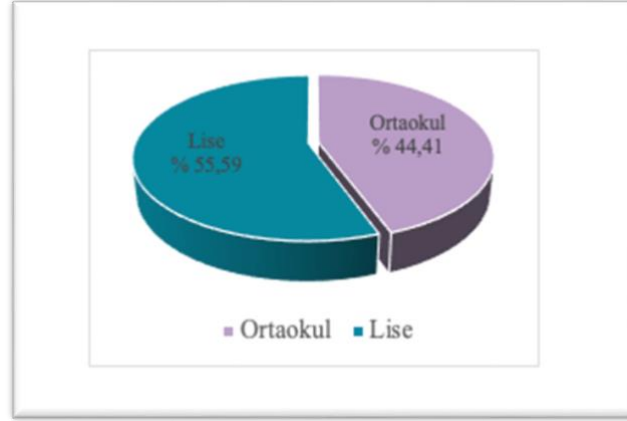
4.1. Bireysel, Ailesel Özellikleri ve Göç Deneyimleri ile ilgili Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların bireysel özellikleri Tablo 4.1’de sunuldu. Yaş ortalaması 15.18 ± 2.35 (min:11-max:18) olan örneklemin, yarıdan biraz fazlası (%52,7, n=184) kadındı. Çoğunluğu ailesiyle yaşayan (%79,4, n=277) katılımcıların %43,8’inde (n= 153) ailenin ekonomik durumu orta düzeyde olarak belirlendi. Suriyeli gençlerin %57’sinin (n=198) doğum yerinin Halep olduğu, bunu ikinci sırada Şam’ın (%18, n=62) izlediği görüldü.

Tablo 4-1: Katılımcıların Bireysel Özellikleri (n:349)

Bireysel Özellikler	Ort	± SS	n	%	Min	Max
Yaş	15.18	2.35			11	18
Cinsiyet	Erkek		165	47,3		
	Kadın		184	52,7		
Ekonomik Durum	Çok Kötü		47	13,5		
	Kötü		99	28,4		
	Orta		153	43,8		
	İyi		40	11,5		
	Çok İyi		10	2,9		
Kiminle yaşadığı						
Aile			277	79,4		
Ebeveynlerden Biri ve Kardeşler			35	10,0		
Ebeveynlerden Biri			19	5,4		
Akraba			3	,9		
Anne ve Üvey Baba			7	2,0		
Baba, Babaanne ve Kardeş			8	2,3		
Doğum Yeri						
Halep			198	57		
Şam			62	18		
İdlip			35	10		
Deyrizor			11	3		
Munbiç			11	3		
Diğer			32	9		
TOPLAM			349	100		

Şekil 4-1: Katılımcıların Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı (n=349)

Şekil 4-1 'de sınıf düzeylerine göre dağılımlar incelendiğinde, %55,59'u (n=194) lisede öğrenim gördüğü bulundu. Katılımcıların genel not ortalaması ise $75,33 \pm 15,12$ (min:37-max:100)'dir.

Araştırmaya katılan Suriyeli gençlerin aile özellikleri Tablo 4-2'de gösterildi. Katılımcıların %4'ünün (n=14) annesi, %6,3'ünün (n=22) babası vefat etmişti. Katılımcıların babalarının doğum yerlerine göre dağılımları incelendiğinde, %52.7'sinin (n=184) Halep, %14.3'ünün (n=50) Şam olduğu görülmektedir. Annelerinin doğum yerlerine göre dağılımları incelendiğinde, %52.4'ünün (n=183) Halep, %15.5'inin Şam (n= 54) olduğu görülmektedir. Suriyeli gençlerin ebeveynlerinin %31,5'inin (n=110) annesinin lise mezunu , %28,4'ünün (n=99) ise babasının ortaokul mezunu olduğu görüldü. Katılımcıların 26'sının (%7,4) annesinin, 21'inin ise babasının (%6) okuma-yazma bilmediği belirlendi. Yarıdan fazlasının (%67,9) babasının kısmi ya da tam zamanlı çalıştığı belirlenen katılımcıların büyük çoğunluğunun (%83,4) annesi çalışmıyordu.

Tablo 4-2: Katılımcıların Ailesel Özellikleri (n=349)

Ailesel Özellikler		n	%
Baba Doğum Yeri	Halep	184	52,7
	Şam	50	14,3
	Suriye	41	11,8
	Diğer	74	21,2
Anne Doğum Yeri	Halep	183	52,4
	Şam	54	15,5
	Suriye	46	13,2
	Diğer	66	18,9
Anne-Baba Birliktelik Durumu	Evli	293	84,0
	Boşanmış	12	3,4
	Ayrı Yaşiyor	5	1,4
	Anne Sağ Değil	14	4,0
	Baba Sağ Değil	22	6,3
	Anne ve baba vefat	3	,9
Anne Eğitim Durumu	Okuma Yazma Bilmiyor	26	7,4
	İlkokul Mezunu	48	13,8
	Ortaokul Mezunu	105	30,1
	Lise Mezunu	110	31,5
	Üniversite	60	17,2
Baba Eğitim Durumu	Okuma Yazma Bilmiyor	21	6,0
	İlkokul Mezunu	40	11,5
	Ortaokul Mezunu	99	28,4
	Lise Mezunu	92	26,4
	Üniversite	97	27,8
Baba Çalışma Durumu*	Sürekli bir işte çalışıyor	119	34,1
	Kısmi Zamanlı Çalışıyor	118	33,8
	Çalışmıyor	87	24,9
Anne Çalışma Durumu**	Sürekli bir işte çalışıyor	18	5,2
	Kısmi Zamanlı Çalışıyor	23	6,6
	Çalışmıyor	291	83,4
TOPLAM		349	100

*n=324, **n=332

Tablo 4-3’de katılımcıların göçle ilgili özellikleri verildi. Suriyeli gençlerin çoğunluğunun (%79,9, n= 279) Türkiye’ye göç sonrası yerleştiği yer İstanbul olup, göç etme yaş ortalaması $10,10 \pm 3,09$ (min:3-max:15) yıldır. Katılımcıların İstanbul’a taşınma yaşı ortalaması ise $10,50 \pm 2,96$ yıl olarak bulundu. İstanbul’a taşınmadan önce başka yerde yaşayan katılımcıların (n=70), %18,6’sının (n=13) Hatay, %15,7’si (n=11) Gaziantep’te yaşıyordu.

Tablo 4-3: Katılımcıların Göçle İlgili Özellikleri (n=349)

Göçle İlgili Özellikler	Ort	± SS	n	%	Min	Max
Türkiye'ye taşınma yaşı	10,10	3.09			3	15
İstanbul'a taşınma yaşı	10,50	2,96			3	16
İstanbul dışında yaşama durumu	Hayır		279	79,9		
	Evet		70	20,1		
İstanbul'a taşınmadan önce	Hatay		13	18,6		
	Gaziantep		11	15,7		
yaşadığı şehir *	Adana		9	12,9		
	Diğer **		37	52,8		
TOPLAM			349	100		

* (n=70)

** Ankara, Antalya, Bartın, Bursa, Kilis, Muğla, Kayseri, Osmaniye, Şanlıurfa, Yalova

Katılımcıların Türkiye'ye taşındıkları ilk yıl uyumla ilgili özellikleri incelendiğinde; %51,3'ünün aile ile ilişkilerinin çok iyi, %33'ünün okul başarısının orta, %32,7'sinin ise öğretmenler ile ilişkisinin ve %35,2'sinin şehir hayatına ve ortamına uyum sağlamasının iyi olduğu görüldü (Tablo 4-4).

Tablo 4-4: Katılımcıların Türkiye'ye Taşındıkları İlk Yıl Uyumla ilgili Özellikleri (n=349)

Türkiye'ye ilk geldiğiniz yıl	Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi
	n%	n%	n%	n%	n%
Aile ile ilişki	11 (3,2)	14 (4)	53(15,2)	92 (26,4)	179 (51,3)
Okul Başarısı	16 (4,6)	40 (11,5)	115(33)	96 (27,5)	82 (23,5)
Öğretmenlerle ilişkiler	8 (2,3)	24 (6,9)	96 (27,5)	114 (32,7)	107 (30,7)
Arkadaşlık	28 (8)	43 (12,3)	89 (25,5)	86 (24,6)	103 (29,5)
Şehir hayatına uyum	24 (6,9)	28 (8)	97(27,8)	123 (35,2)	77 (22,1)

Katılımcıların Türkçe yeterlilik düzeyleri Tablo 4-5'de verildi. Katılımcıların Türkçe'yi anlama, konuşma, okuma ve yazma düzeylerinin iyi olduğu belirlendi.

Tablo 4-5: Katılımcıların Türkçe Yeterlik Düzeyleri (n=349)

Türkçe Yeterlik Düzeyi		n	%	
Türkçe	Anlayabilme	Hiç	2	0.6
		Az	21	6.0
		Biraz	52	14.9
		İyi	113	32.4
		Çok iyi	161	46.1
	Konuşabilme	Hiç	7	2.0
		Az	31	8.9
		Biraz	57	16.3
		İyi	116	33.2
		Çok iyi	138	39.5
	Okuyabilme	Hiç	7	2.0
		Az	31	8.9
		Biraz	58	16.6
		İyi	101	28.9
		Çok iyi	152	43.6
	Yazabilme	Hiç	12	3.4
		Az	28	8.0
		Biraz	45	12.9
		İyi	88	25.2
		Çok iyi	176	50.4
TOPLAM		349	100	

4.2. Kültürleşme Deneyimleri (Özyeterlik, Psikolojik Dayanıklılık, Kültürleşme Stresi, Başetme Yöntemleri, Kültürleşme Biçimleri ve Güçler Güçlükler Anketi Kapsamında) ile İlgili Bulgular

Araştırma kapsamında, katılımcıların Kültürleşme Deneyimleri ile ilgili Özyeterlik, Psikolojik Dayanıklılık, Kültürleşme Stresi, Kültürleşme Biçimleri ve Güçler Güçlükler Anketi doğrultusunda betimleyici istatistikler Tablo 4-6'da gösterildi.

Suriyeli gençlerin Özyeterlik Ölçeği toplam puan ortalaması 31,05 ±6,26'dır. (Min. 9-Max. 45). Alt boyutlar kapsamında, sosyal ve akademik özyeterlik puan ortalamalarının yüksekliği görüldü.

Suriyeli gençlerin Psikolojik Sağlamlık Ölçeği puan ortalamalarının ise 72,28±9,96 olduğu görüldü. Katılımcıların alt boyutlar arasında psikolojik dayanıklılığın belirleyicilerinden olan aile desteği alt boyutu puanlarının (22,34±4,31) diğer alt boyutlara kıyasla yüksek olduğu bulundu.

Tablo 4-6: Katılımcıların Öz yeterlik, Psikolojik Dayanıklılık, Kültürleşme Stresi, Başa Çıkma, Kültürleşme Ölçekleri ve Güçler Güçlükler Anketi Puanları-Betimleyici İstatistikler (n=349)

	Ort.	SS	Min	Max
Özyeterlik Ölçeği Kısa Formu Toplam	31,05	6,26	15,00	45,00
/Alt Boyut Puan				
Akademik Özyeterlik	10,31	2,67	3,00	15
Sosyal Özyeterlik	10,87	2,72	3,00	15,00
Duygusal Özyeterlik	9,86	2,54	3,00	15,00
Ergenler İçin Başa Çıkma Ölçeği (EBÇÖ)				
Alt Boyut Puan				
Aktif Başa Çıkma	6,65	2,45	0	12
Kaçınan Başa Çıkma	6,26	2,15	0	12
Olumsuz Başa Çıkma	2,45	1,79	0	9
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ) Toplam/Alt Boyut Puan	72,28	9,96	24,00	96,00
Okul Desteği	13,80	3,84	5,00	20,00
Aile Desteği	22,34	4,31	7,00	28,00
Akran Desteği	15,41	3,79	5,00	20,00
Uyum	11,54	2,21	4,00	16,00
Mücadele Azmi	13,91	2,85	5,00	20,00
Empati	9,06	1,94	3,00	12,00
Kültürleşme Stresi Toplam/Alt Boyut Puan	96,01	21,96	35,00	153,00
Algılanan Ayrımcılık	22,55	6,86	8,00	40,00
Memleket Hasreti	14,05	4,15	4,00	20,00
Algılanan Nefret	13,91	4,94	5,00	25,00
Korku	9,44	3,87	4,00	20,00
Kültür Şoku	8,23	3,09	3,00	15,00
Suçluluk	4,87	2,26	2,00	10,00
Diğer	22,92	6,52	8,00	40,00
Kültürleşme Ölçeği Alt Boyut Puan				
Asimilasyon	12,95	4,71	5,00	25,00
Ayrılma	14,77	4,74	5,00	25,00
Bütünleşme	18,86	4,89	5,00	25,00
Marjinalleşme	13,41	5,10	5,00	25,00
Güçler Güçlükler Anketi Toplam/Alt Boyut Güçlük Puanı				
Duygusal Problemler	3,83	2,20	,00	10,00
Davranış Problemleri	2,76	1,84	,00	8,00
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite	3,85	2,01	,00	10,00
Akran Sorunları	3,34	1,71	,00	8,00
İçselleştirme Problemleri	7,18	3,12	,00	17,00
Dışsallaştırma Problemleri	6,62	3,17	,00	15,00
Toplam Güçlük Puanı	13,80	5,41	2,00	28,00

Aktif ($6,65 \pm 2,45$) ve kaçınan ($6,26 \pm 2,15$) başa çıkma stratejileri alt boyut ortalamaları yüksek olan katılımcıların Kültürleşme Stresi Ölçeği puan ortalamaları $96,01 \pm 21,96$ olarak belirlenmiş olup, alt boyutlar arasında ayrımcılıkla ($22,55 \pm 6,86$) ve kültürleşme stresine katkıda bulunan diğer stresörlerle ilgili (“Türkçe iletişim kurarken kendimi gergin hissediyorum”, “sosyal aktivitelere katılırken gergin hissediyorum” vb.)

(22,92±6,52) ortalamaların yüksek olduğu görüldü. Katılımcıların kültürleşme biçimlerini belirlemeye yönelik kullanılan “Kültürleşme Ölçeği” kapsamında, bütünleşme/entegrasyon (18,86±4,89) biçimi ortalamasının yüksekliği dikkati çekti.

Ruh sağlığı sorunlarını belirlemek için kullanılan “Güçler Güçlükler Anketi”nden alınan toplam güçlük puanı 13,80±5,41 idi. “Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite” belirtileri alt boyutu puan ortalamalarının diğer belirti grupları alt boyutlarına kıyasla yüksek olduğu görüldü. Katılımcıların içselleştirme (7,18±3,12) ve dışsallaştırma problemleri (6,62±3,17) puanlarının birbirine yakın olduğu belirlendi.

4.3. Kültürleşme Deneyimleri (Özyeterlik, Psikolojik Dayanıklılık, Kültürleşme Stresi, Başetme) ile, Kültürleşme Biçimleri ve Ruh Sağlığı Sorunları İlişkisi

Katılımcıların kültürleşme deneyimleri kapsamında Özyeterlik, Psikolojik Dayanıklılık, Kültürleşme Stresi, Başetme Biçimleri ile kültürleşme biçimleri ve ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkiler Tablo 4-7’de sunuldu.

Katılımcıların özyeterlik düzeyleri ile Kültürleşme Ölçeği asimilasyon ($r=,147$, $p=,006$) ve bütünleşme ($r=,203$, $p>,001$) alt boyut puanları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki saptandı. Ayrıca, özyeterlik düzeyleri ile GGA-duygusal sorunlar ($r=-,273$, $p<,001$), davranış sorunları ($r=-,179$, $p<,001$), hiperaktivite ($r=-,213$, $p<,001$) alt boyut puanları, dışsallaştırma problemleri ($r=-,240$, $p<,001$) arasında negatif yönde zayıf ilişki ve içselleştirme sorunları ($r=-,331$, $p<,001$) ve toplam güçlükler puanı ($r=-,331$, $p<,001$) arasında negatif yönde orta düzeyde ilişki belirlendi.

Katılımcıların psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile Kültürleşme Ölçeği bütünleşme/entegrasyon alt boyutu puanları ($r=,255$, $p<,001$) arasında pozitif yönde zayıf ilişki bulundu. Ayrıca Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği toplam puan ortalaması ile GGA-duygusal sorunlar ($r=-,322$, $p<,001$), akran sorunları ($r=-,390$, $p<,001$) içselleştirme problemleri ($r=-,441$, $p<,001$) alt boyut puanları ve toplam güçlükler puanı ($r=-,391$, $p<,001$) arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki, davranış sorunları ($r=-,197$, $p<,001$) ve hiperaktivite ($r=-,187$, $p<,001$) alt boyut puanları ile zayıf düzeyde negatif yönde bir ilişki belirlendi.

Tablo 4-7: Katılımcıların Öz yeterlik, Psikolojik Dayanıklılık, Başa Çıkma Yöntemleri, Kültürleşme Stresi Ölçek Puan Ortalamaları ile Kültürleşme Ölçeği ve GGA-Toplam Güçlük Puanı Arasındaki İlişki (n=349)

		Kültürleşme Ölçeği				Güçler Güçlükler Anketi-GGA						
		Asimilasyon Ayrılma Bütünleşme Marjinalizasyon				Duygusal Sorunlar	Davranış Problemleri	Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite	Akran Sorunları	İçselleştirme Problemleri	Dışsallaştırma Problemleri	Toplam Güçlükler Puanı
Özyeterlik Ölçeği Kısa Formu Toplam Puanı	r	,147**	-,054	,203**	,019	-,273**	-,179**	-,213**	-,252**	-,331**	-,240**	-,331**
	p	,006	,317	<,001	,725	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001
EPDÖ Toplam Puanı	r	,006	-,002	,255**	-,064	-,322**	-,197**	-,187**	-,390**	-,441**	-,233**	-,391**
	p	,905	,972	<,001	,233	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001	<,001
Kültürleşme Stresi Ölçeği Toplam Puanı	r	-,013	,207**	-,024	-,031	,253**	,163**	,190**	,134*	,252**	,216**	,272**
	p	,810	<,001	,650	,564	<,001	,002	<,001	,012	<,001	<,001	<,001
EBÇÖ-Aktif Başa Çıkma Alt Boyutu	r	,129*	,058	,073	-,063	-,130*	-,070	-,082	-,125*	-,161**	-,093	-,147**
	p	,016	,284	,171	,238	,015	,195	,125	,019	,003	,084	,006
EBÇÖ-Kaçınmacı Başa Çıkma Alt Boyutu	r	,064	-,002	,118*	,075	,098	-,002	,002	,083	,115*	,000	,066
	p	,230	,964	,027	,160	,067	,964	,963	,123	,032	,997	,218
EBÇÖ Olumsuz Başa Çıkma Alt Boyutu	r	,026	,050	-,055	-,040	,284**	,161**	,152**	,070	,239**	,190**	,249**
	p	,627	,355	,304	,458	<,001	,003	,005	,191	<,001	<,001	<,001

r: Pearson Korelasyon Kat Sayısı, *p<,005, **p<,001

EPDÖ: Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

EBÇÖ: Ergenler için Başa Çıkma Ölçeği

Kültürleşme Stresi düzeyleri ile Kültürleşme Ölçeği ayrılma ($r=.207, p<.001$) alt boyut puanları arasında **pozitif yönde zayıf bir ilişki** belirlendi. Ayrıca Kültürleşme Stresi düzeyleri ile GGA-duygusal sorunlar ($r=.253, p<.001$), davranış sorunları ($r=.163, p<.001$), dikkat eksikliği ve hiperaktivite ($r=.190, p<.001$), akran sorunları ($r=.134, p<.001$) alt boyut puanları ve içselleştirme problemleri ($r=.252, p<.001$), dışsallaştırma problemleri ($r=.216, p<.001$) ve toplam güçlük puan ortalaması ($r=.272, p<.001$) arasında **pozitif yönde zayıf bir ilişki** saptandı.

Katılımcıların EBÇÖ-aktif başa çıkma alt boyutu puan ortalamaları ile kültürleşme ölçeği asimilasyon ($r=.129, p=.016$) alt boyutu puanları arasında **pozitif yönde zayıf ilişki** bulundu. Ayrıca EBÇÖ aktif başa çıkma alt boyutu puan ortalaması ile GGA duygusal sorunlar ($r=-.130, p=.015$), akran sorunları ($r=-.125, p=.019$), alt boyut puanları, içselleştirme sorunları ($r=-.161, p=.003$) ve toplam güçlük puanı ($r=-.147, p=.006$) arasında **negatif yönde zayıf bir ilişki** belirlendi.

Katılımcıların EBÇÖ kaçınan başa çıkma alt boyutu puan ortalamaları ile kültürleşme ölçeği bütünleşme ($r=.118, p=.027$) alt boyutu puanları ve GGA-içselleştirme problemleri alt boyutu puanları ($r=.115, p=.032$) arasında **pozitif yönde zayıf bir ilişki** bulundu.

Suriyeli gençlerin EBÇÖ-olumsuz başa çıkma alt boyutu puan ortalamaları ile GGA-duygusal problemler ($r=.284, p<.001$), davranış problemleri ($r=.161, p=.003$), hiperaktivite ($r=.152, p=.005$) alt boyut puanları ve içselleştirme problemleri ($r=.239, p<.001$), dışsallaştırma problemleri ($r=.190, p<.001$) ve toplam güçlük puanı arasında ($r=.249, p<.001$) **pozitif yönde zayıf bir ilişki** bulundu.

Kültürleşme biçimleri ile ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişki Tablo 4-8’de verildi.

Kültürleşme Ölçeği asimilasyon alt boyutu puan ortalamaları ile GGA-davranış problemleri ($r=.149, p=.005$), dışsallaştırma problemleri ($r=.136, p=.011$) alt boyut puanları ve toplam güçlük puanı ($r=.112, p=.036$) arasında **pozitif yönde zayıf bir ilişki** bulundu.

Kültürleşme Ölçeği ayrılma alt boyut puanları ile GGA-davranış problemleri ($r=.120, p=.025$), hiperaktivite ($r=.126, p=.019$) alt boyut puanları, dışsallaştırma problemleri

($r=,150$, $p=,005$), toplam güçlük puanı ($r=,124$, $p=,020$) arasında **zayıf düzeyde pozitif yönde bir ilişki** saptandı.

Kültürleşme Ölçeği bütünleşme alt boyutu puanları ile GGA- davranış problemleri ($r=-,179$, $p<,001$), hiperaktivite ($r=-,137$, $p=,011$), akran sorunları ($r=-,177$, $p<,001$) alt boyut puanları, içselleştirme problemleri ($r=-,155$, $p=,004$), dışsallaştırma problemleri ($r=-,191$, $p<,001$) ve toplam güçlükler puanı ($r=-,201$, $p<,001$) arasında **zayıf yönde negatif bir ilişki** saptandı.

Kültürleşme biçimlerinden marjinalizasyon ile ruh sağlığı sorunları arasında anlamlı bir ilişki saptanmadı ($p>,005$).

Tablo 4-8: Katılımcıların Kültürleşme Ölçeği ve Güçler Güçlükler Anketi Puanları Arasındaki İlişki (n=349)

	Kültürleşme Ölçeği							
	Asimilasyon		Ayrılma		Bütünleşme		Marjinalizasyon	
	r	p	r	p	r	p	r	P
Duygusal Sorunlar	,091	,091	,097	,072	-,082	,125	,074	,167
Davranış Problemleri	,149**	,005	,120*	,025	-,179**	<,001	,078	,145
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite	,078	,145	,126*	,019	-,137*	,011	,014	,797
Akran Sorunları	-,014	,797	-,008	,880	-,177**	<,001	,083	,123
İçselleştirme Problemleri	,056	,293	,064	,236	-,155**	,004	,098	,068
Dışsallaştırma Problemleri	,136*	,011	,150**	,005	-,191**	<,001	,054	,314
Toplam Güçlük Puanı	,112*	,036	,124*	,020	-,201**	<,001	,088	,101

r: Pearson Korelasyon Kat Sayısı, * $p<,005$, ** $p<,001$

Kültürleşme Ölçeği Alt Boyutları: Asimilasyon, Ayrılma, Bütünleşme, Marjinalizasyon

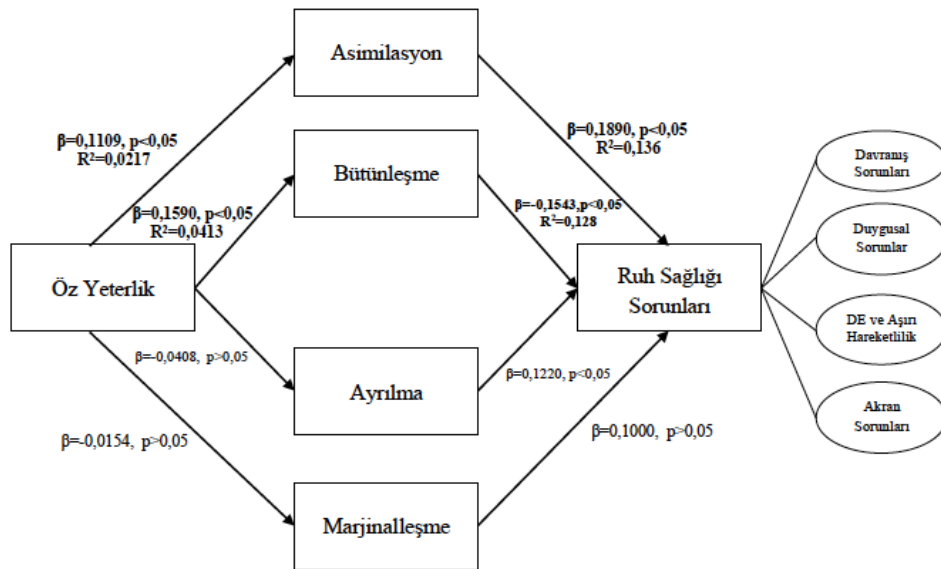
GGA Alt Boyutları: Duygusal Problemler, Davranış Problemleri, Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite, Akran Sorunları, İçselleştirme Problemleri, Dışsallaştırma Problemleri.

4.4. Kültürleşme Deneyimleri Kapsamında Özyeterlilik, Psikolojik Dayanıklılık, Başetme Biçimleri ve Kültürleşme Stresinin Ruh Sağlığı Sorunları Üzerindeki Etkisinde Kültürleşme Biçimlerinin Aracı Rolü

Bu bölümde araştırmada öngörülen kuramsal modele (Şekil 3-1) göre katılımcıların kültürleşme deneyimleri kapsamında psikososyal değişkenlerinin ruh sağlığı sorunlarına etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracılık rolüne ilişkin bulgular sunuldu.

Aracılık analizleri ile bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde nasıl etkili olduğu incelenmektedir. Aracılık rolü test edilirken önce bütün bağımsız (psikososyal) değişkenler modele dahil edilerek analiz edildi, bazı bağımsız değişkenlerin (kültürleşme stresi ve başa çıkma stratejileri) ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolünün olmaması modeldeki yol katsayılarının anlamsız çıkmasına neden oldu. Bu nedenle sadece bir bağımsız değişkenin yer aldığı 4 ayrı model oluşturuldu ve 4 farklı kültürleşme biçiminin aracılık rolü incelendi.

MODEL 1: Öz yeterliliğin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolü

Şekil 4-2: Öz yeterliliğin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolü (n=349)

Tablo 4-9: Öz yeterliliğin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracılık rolüne ilişkin sonuçlar(n=349)

Etki		Tahmin	Standart Hata	t	p	Sonuç
Öz Yeterlilik → GGA Toplam Güçlük Puanı		-0.2865	0.0438	-6.5409	0.0000*	Kabul
Öz Yeterlilik → Asimilasyon		0.1109	0.0400	2.7745	0.0058*	Kabul
Öz Yeterlilik → Ayrılma		-0.0408	0.0407	-1.0025	0.3168	Kabul değil
Öz Yeterlilik → Bütünleşme		0.1590	0.0411	3.8681	0.0001*	Kabul
Öz Yeterlilik → Marjinalleşme		0.0154	0.0438	0.3523	0.7248	Kabul değil
Asimilasyon → GGA Toplam Güçlük Puanı		0.1890	0.0580	3.2572	0.0012*	Kabul
Ayrılma → GGA Toplam Güçlük Puanı		0.1220	0.0576	2.1198	0.0347*	Kabul
Bütünleşme → GGA Toplam Güçlük Puanı		-0.1543	0.0567	-2.7224	0.0068*	Kabul
Marjinalleşme → GGA Toplam Güçlük Puanı		0.1000	0.0535	1.8689	0.0625	Kabul değil
Öz Yeterlilik → Asimilasyon → GGA Toplam Güçlük Puanı	Doğrudan Etki	Tahmin	Standart Hata	t	p	Sonuç
		-0.3075	0.0437	-7.0383	0.0000*	Kabul
	Dolaylı Etki	Tahmin		Güven Aralığı		Sonuç
		0.0210		(0.0034, 0.0460)		Anlamlı
Öz Yeterlilik → Ayrılma → GGA Toplam Güçlük Puanı	Doğrudan Etki	Tahmin	Standart Hata	t	p	Sonuç
		-0.2816	0.0436	-6.4503	0.0000*	Kabul
	Dolaylı Etki	Tahmin		Güven Aralığı		Sonuç
		-0.0050		(-0.0182, 0.0046)		Anlamlı değil
Öz Yeterlilik → Bütünleşme → GGA Toplam Güçlük Puanı	Doğrudan Etki	Tahmin	Standart Hata	t	p	Sonuç
		-0.2620	0.0443	-5.9097	0.0000*	Kabul
	Dolaylı Etki	Tahmin		Güven Aralığı		Sonuç
		-0.0284		(-0.0579, -0.0068)		Anlamlı
Öz Yeterlilik → Marjinalleşme → GGA Toplam Güçlük Puanı	Doğrudan Etki	Tahmin	Standart Hata	t	p	Sonuç
		-0.2881	0.0437	-6.5985	0.0000*	Kabul
	Dolaylı Etki	Tahmin		Güven Aralığı		Sonuç
		0.0003		(-0.0066, 0.0146)		Anlamlı değil

*p<0.05.

Oluşturulmuş olan modelde (Şekil 4-2) aracılık rolü incelenmeden önce özyeterlik bağımsız değişkeninin ruh sağlığı sorunları bağımlı değişkeni üzerindeki etkisi incelendi (Tablo 4-9). Öz yeterliliğin ruh sağlığı sorunlarını belirlemek için uygulanan GGA toplam güçlük puanı üzerinde istatistiksel olarak **anlamlı ve negatif yönde bir etkisi olduğu** görüldü ($\beta = -0.2865$, $p < 0.05$).

Özyeterlik bağımsız değişkeninin ruh sağlığı sorunları bağımlı değişkeni üzerindeki etkisi anlamlı iken, bu etkide kültürleşme biçimlerinin aracı rolü incelendi. Aracılık rolü incelenirken elde edilen modelin sonuçlarına göre %95 güven aralığındaki değerlerin 0'ı içermesi modelde aracı rolünün olmadığını göstermektedir. Bağımsız değişken olan öz yeterliliğin bağımlı değişken olan ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde ayrılma (güven aralığı = -0.0182 , 0.0046) ve marjinalleşme (güven aralığı = -0.0066 , 0.0146) kültürleşme biçimlerinin aracılık rolünün olmadığı görüldü.

Bağımsız değişken olan öz yeterliliğin bağımlı değişken olan ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde asimilasyon (güven aralığı = 0.0034 , 0.0460) ve bütünleşme (güven aralığı = -0.0579 , -0.0068) kültürleşme biçimlerinin aracılık rolünün istatistiksel olarak anlamlı olduğu görüldü. Özyeterlik kültürleşme biçimlerinden asimilasyonda değişimin %2'sini ($R^2 = .0217$), bütünleşmede değişimin %4'ünü ($R^2 = .0413$) açıklamaktadır. Aracılık rolü gerçekleşikten sonra aracılık türüne karar vermek için doğrudan etkinin anlamlılığı incelendi. Bunun sonucunda asimilasyon değişkeni aracı iken bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu fakat etki katsayısının arttığı, bu yüzden kısmi aracı rolünün olduğu görüldü. Suriyeli gençlerde özyeterlik düzeyinin GGA Toplam Güçlük Puanı üzerindeki anlamlı ve negatif yöndeki etkisinde kültürleşme biçimlerinden asimilasyon kısmi aracı bir role sahipti ($\beta = .0210$, $95\% \text{ GA} = .0111, .0034$). Özyeterlik ve asimilasyon kültürleşme biçimi GGA Toplam Güçlük puanındaki azalmanın %13'ünü ($R^2 = .136$) açıklamaktadır (Şekil 4-2).

Benzer şekilde bütünleşme değişkeni aracı iken bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu fakat etki katsayısının azaldığı bu yüzden kısmi aracı rolünün olduğu görülmektedir. Suriyeli gençlerde özyeterlik düzeyinin GGA Toplam Güçlük Puanı üzerindeki **anlamlı ve negatif yöndeki etkisinde** kültürleşme biçimlerinden bütünleşme kısmi aracı bir role sahiptir ($\beta = .2223$; güven aralığı = $.1035, .3524$). Özyeterlik ve bütünleşme kültürleşme biçimi GGA Toplam Güçlük puanındaki azalmanın %12'sini ($R^2 = .128$) açıklamaktadır (Şekil 4-2).

Öz yeterliliğin kültürleşme biçimlerinden asimilasyon ve bütünleşme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi varken ($p < .005$), ayrılma ve marjinalleşme üzerinde

istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı görüldü ($p>,005$) (Tablo 4-9). Kültürleşme biçimlerinden asimilasyon, ayrılma ve bütünleşmenin GGA-Toplam Güçlük Puanı üzerindeki etkisinin anlamlı ($p<,005$), marjinalleşmenin ise GGA-Toplam Güçlük Puanı üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı belirlendi ($p>,005$).

MODEL 2: Başa Çıkma Yöntemlerinin Ruh Sağlığı Sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolü

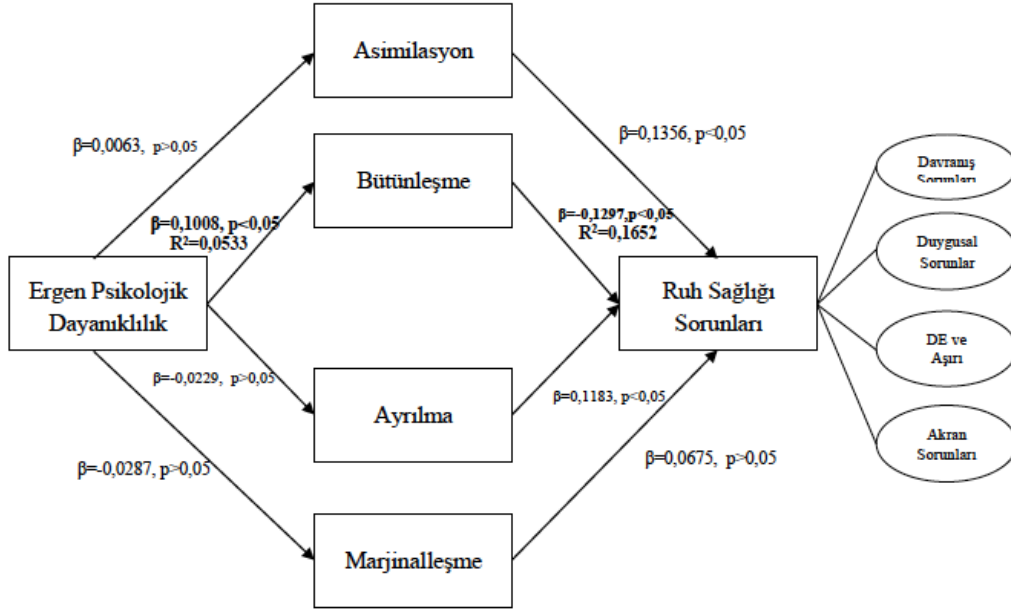
Tablo 4-10: Başa çıkma yöntemlerinin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolüne ilişkin sonuçlar (n=349)

Etki	Tahmin	Standart Hata	t	p	Sonuç
EBÇÖ Aktif Başa Çıkma → GGA Toplam Güçlük Puanı	0.0336	0.0816	0.4118	0.6807	Kabul değil
EBÇÖ Kaçınan Başa Çıkma → GGA Toplam Güçlük Puanı	-0.0045	0.1182	-,0382	0,9696	Kabul değil
EBÇÖ Olumsuz Başa Çıkma → GGA Toplam Güçlük Puanı	0,1160	0,1426	0,8136	0,4164	Kabul değil

* $p<,05$

Oluşturulmuş olan modelde aracılık rolüne bakılmadan önce bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerinde etkisinin olup olmadığı incelendi. EBÇÖ aktif, kaçınan ve olumsuz başa çıkma alt boyutlarının GGA-Toplam güçlük puanı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı ve bu yüzden aracılık rolüne bakılamadığı görülmüştür ($p>0,05$). (Tablo4-10)

MODEL 3: Psikolojik dayanıklılığın ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolü

Şekil 4-3: Ergen psikolojik dayanıklılığının ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimleri boyutlarının aracı rolü (n=349)

Tablo 4-11: Psikolojik dayanıklılığın ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracılık rolüne ilişkin sonuçlar (n=349)

Etki		Tahmin	Standart Hata	t	p	Sonuç
Ergen Psikolojik Dayanıklılık → GGA Toplam Güçlük Puanı		-0.1884	0.0239	-7.8921	0.0000*	Kabul
Ergen Psikolojik Dayanıklılık → Asimilasyon		0.0063	0.0226	0.2790	0.7804	Kabul değil
Ergen Psikolojik Dayanıklılık → Ayrılma		-0.0229	0.0227	-1.0075	0.3144	Kabul değil
Ergen Psikolojik Dayanıklılık → Bütünleşme		0.1008	0.0228	4.4204	0.0000*	Kabul
Ergen Psikolojik Dayanıklılık → Marjinalleşme		-0.0287	0.0244	-1.1766	0.2405	Kabul değil
Asimilasyon → GGA Toplam Güçlük Puanı		0.1356	0.0564	2.4039	0.0167*	Kabul
Ayrılma → GGA Toplam Güçlük Puanı		0.1183	0.0562	2.1056	0.0360*	Kabul
Bütünleşme → GGA Toplam Güçlük Puanı		-0.1297	0.0558	-2.3240	0.0207*	Kabul
Marjinalleşme → GGA Toplam Güçlük Puanı		0.0675	0.0524	1.2874	0.1988	Kabul değil
Ergen Psikolojik Dayanıklılık → Asimilasyon → GGA Toplam Güçlük Puanı	Doğrudan Etki	Tahmin	Standart Hata	t	p	Sonuç
		-0.1892	0.0237	-7.9814	0.0000*	Kabul
	Dolaylı Etki	Tahmin		Güven Aralığı		Sonuç
		0.0009		(-0.0053, 0.0092)		Anlamli değil
Ergen Psikolojik Dayanıklılık → Ayrılma → GGA Toplam Güçlük Puanı	Doğrudan Etki	Tahmin	Standart Hata	t	P	Sonuç
		-0.1856	0.0238	-7.8058	0.0000*	Kabul
	Dolaylı Etki	Tahmin		Güven Aralığı		Sonuç
		-0.0027		(-0.0099, 0.0022)		Anlamli değil
Ergen Psikolojik Dayanıklılık → Bütünleşme → GGA Toplam Güçlük Puanı	Doğrudan Etki	Tahmin	Standart Hata	t	P	Sonuç
		-0.1753	0.0244	-7.1908	0.0000*	Kabul
	Dolaylı Etki	Tahmin		Güven Aralığı		Sonuç
		-0.0131		(-0.0267, -0.0014)		Anlamli
Ergen Psikolojik Dayanıklılık → Marjinalleşme → GGA Toplam Güçlük Puanı	Doğrudan Etki	Tahmin	Standart Hata	t	P	Sonuç
		-0.1864	0.0239	-7.8921	0.0000*	Kabul
	Dolaylı Etki	Tahmin		Güven Aralığı		Sonuç
		-0.0019		(-0.0075, 0.0026)		Anlamli değil

*p<0.05

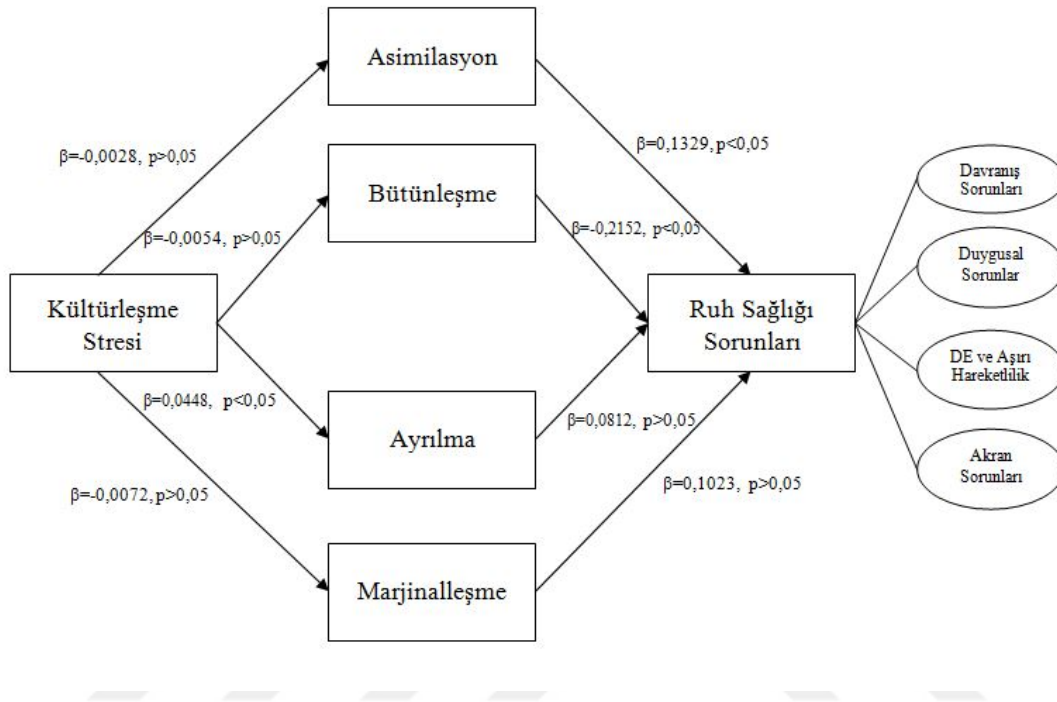
Oluşturulmuş olan modelde (Şekil 4-3) aracılık rolüne bakılmadan önce psikolojik dayanıklılık bağımsız değişkeninin ruh sağlığı sorunları bağımlı değişkeni üzerindeki etkisi incelenmiştir. Ergen psikolojik dayanıklılığının ruh sağlığı sorunları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde bir etkisi olduğu görülmüştür ($\beta=-0.1884$, $p<0.05$). (Tablo 4-11).

Psikolojik dayanıklılık bağımsız değişkeninin ruh sağlığı sorunları bağımlı değişkeni üzerindeki etkisi anlamlı iken, kültüleşme biçimlerinin bu etkide aracı rolü olup olmadığı incelenmiştir (Tablo 4-11). Elde edilen modelin sonuçlarına göre bağımsız değişken olan ergen psikolojik dayanıklılığının bağımlı değişken olan ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde asimilasyon (-0.0053, 0.0092), ayrılma (-0.0099, 0.0022) ve marjinalleşme (-0.0075, 0.0026) kültürleşme biçimlerinin aracılık rolünün olmadığı görülmektedir .

Modele göre %95 güven aralığındaki değerlerin 0'ı içermemesi modelde aracı rolünün olduğunu göstermektedir. Bağımsız değişken olan ergen psikolojik dayanıklılığının bağımlı değişken olan GGA Toplam Güçlük Puanı üzerindeki etkisinde bütünleşme (-0.0267, -0.0014) kültürleşme biçiminin aracılık rolünün istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Psikolojik sağlamlık bütünleşme kültürleşme biçimindeki değişimin %5'ini ($R^2=,0533$) açıklamaktadır (Şekil 4-3). Aracılık rolü olduktan sonra aracılık türüne karar vermek için doğrudan etkinin anlamlılığı incelenmiştir. Bunun sonucunda aracı varken bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu, fakat etki katsayısının azaldığı bu yüzden kısmi aracı rolünün olduğu görülmektedir. Suriyeli ergenlerde psikolojik dayanıklılığın GGA Toplam Güçlük Puanı üzerindeki anlamlı ve negatif etkisinde kültürleşme biçimlerinden bütünleşme kısmi aracı role sahiptir. Psikolojik sağlamlık ve bütünleşme kültürleşme stratejisi ruh sağlığı sorunlarındaki azalmanın %16'sını ($R^2=,1652$) açıklamaktadır (Şekil4-3).

Ergen psikolojik dayanıklılığın asimilasyon, ayrılma ve marjinalleşme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi yokken, bütünleşme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu görülmektedir. Asimilasyon, ayrılma ve bütünleşmenin güçler güçlükler üzerindeki etkisinin anlamlı, marjinalleşmenin ise güçler güçlükler üzerindeki etkisinin anlamlı olmadığı görülmektedir (Tablo 4-11).

MODEL 4: Kültürleşme stresinin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolü

Şekil 4-4: Kültürleşme stresinin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolü (n=349)

Tablo 4-12: Kültürleşme stresinin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracılık rolüne ilişkin sonuçlar (n=349)

Etki		Tahmin	Standart Hata	t	p	Sonuç
Kültürleşme Stresi → GGA Toplam Güçlük Puanı		0.0670	0.0127	5.2631	0.0000*	Kabul
Kültürleşme Stresi → Asimilasyon		-0.0028	0.0115	-0.2409	0.8098	Kabul değil
Kültürleşme Stresi → Ayrılma		0.0448	0.0114	3.9446	0.0001*	Kabul
Kültürleşme Stresi → Bütünleşme		-0.0054	0.0120	-0.4547	0.6496	Kabul değil
Kültürleşme Stresi → Marjinalleşme		-0.0072	0.0125	-0.5769	0.5644	Kabul değil
Asimilasyon → GGA Toplam Güçlük Puanı		0.1329	0.0590	2.2524	0.0249	Kabul
Ayrılma → GGA Toplam Güçlük Puanı		0.0812	0.0601	1.3502	0.1778	Kabul değil
Bütünleşme → GGA Toplam Güçlük Puanı		-0.2152	0.0560	-3.8401	0.0001*	Kabul
Marjinalleşme → GGA Toplam Güçlük Puanı		0.1023	0.0546	1.8748	0.0617	Kabul değil
Kültürleşme Stresi → Asimilasyon → GGA Toplam Güçlük Puanı	Doğrudan Etki	Tahmin	Standart Hata	t	p	Sonuç
		0.0674	0.0127	5.3226	0.0000*	Kabul
	Dolaylı Etki	Tahmin		Güven Aralığı		Sonuç
		-0.0004		(-0.0042, 0.0029)		Anlamli değil
Kültürleşme Stresi → Ayrılma → GGA Toplam Güçlük Puanı	Doğrudan Etki	Tahmin	Standart Hata	t	p	Sonuç
		0.0634	0.0130	4.8753	0.0000*	Kabul
	Dolaylı Etki	Tahmin		Güven Aralığı		Sonuç
		0.0036		(-0.0017, 0.0098)		Anlamli değil
Kültürleşme Stresi → Bütünleşme → GGA Toplam Güçlük Puanı	Doğrudan Etki	Tahmin	Standart Hata	t	p	Sonuç
		0.0659	0.0125	5.2710	0.0000*	Kabul
	Dolaylı Etki	Tahmin		Güven Aralığı		Sonuç
		0.0002		(-0.0008, 0.0012)		Anlamli değil
Kültürleşme Stresi → Marjinalleşme → GGA Toplam Güçlük Puanı	Doğrudan Etki	Tahmin	Standart Hata	t	p	Sonuç
		0.0678	0.0127	5.3376	0.0000*	Kabul
	Dolaylı Etki	Tahmin		Güven Aralığı		Sonuç
		-0.0007		(-0.0043, 0.0021)		Anlamli değil

*p<0.05

Oluşturulmuş olan modelde (Şekil 4-4) aracılık rolü incelenmeden önce bağımsız değişken olan kültürleşme stresinin bağımlı değişken olan ruh sağlığı sorunları üzerinde etkisinin olup olmadığı incelenmiştir (Tablo 4-12). Kültürleşme stresinin ruh sağlığı sorunları üzerinde istatistiksel olarak **anlamli ve pozitif yönde** bir etkisi olduğu görülmüştür ($\beta=0.0670$, $p<0.05$).

Bağımsız değişken olan kültürleşme stresinin bağımlı değişken olan ruh sağlığı sorunları üzerinde etkisi anlamli iken, bu etkide kültürleşme biçimlerinin aracı rolü incelenmiştir (Tablo?). Elde edilen modelin sonuçlarına göre, %95 güven aralığında 0 değeri olduğu için bağımsız değişken olan kültürleşme stresinin bağımlı değişken olan ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde asimilasyon (-0.0042, 0.0029), ayrılma (-0.0017, 0.0098), bütünleşme (-0.0008, 0.0012) ve marjinalleşme (-0.0043, 0.0021) kültürleşme biçimlerinin aracılık rolünün olmadığı görülmektedir (Tablo 4-12). Araştırmanın sayılıtısının aksine kültürleşme stresinin ruh sağlığı üzerindeki anlamli ve pozitif etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolü olmadığı bulunmuştur.

Kültürleşme stresinin asimilasyon, bütünleşme ve marjinalleşme üzerinde istatistiksel olarak anlamli bir etkisi yokken, ayrılma üzerinde istatistiksel olarak anlamli bir etkisinin olduğu saptandı ($p<,005$) (Tablo 4-12). Asimilasyon ve bütünleşmenin GGA Toplam Güçlük Puanı üzerindeki etkisinin anlamli ($p<,005$), ayrılma ve marjinalleşmenin ise güçler güçlükler üzerindeki etkisinin anlamli olmadığı ($p>,005$) görüldü.

5. TARTIŞMA

21. yüzyılda küresel bir olgu haline gelen göç önemli bir olaydır. Özellikle ortadoğuda yaşanan iç savaşlar sonucunda ülkemize giderek artan göçmen girişleri bu bireylerin uyumunun ve ruh sağlığının da ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Göçmenlerin ev sahibi topluma entegrasyonunun kritik bir göstergesi olarak, göçmen gençlerin ruh sağlığı akademisyenler, kurumlar ve sağlık hizmet sağlayıcılar tarafından giderek artan bir ilgi ile ele alınmaktadır ve bu bireylerin psikolojik iyi oluşluklarını geliştirmek için uyum süreçlerini geliştirmeye yönelik girişimler planlanmaktadır.

Suriyeli gençlerde göç öncesi özyeterlik, psikolojik sağlamlık, baş etme biçimleri gibi psikososyal değişkenlerin ve göç sonrası süreçte yaşanan kültürleşme stresinin ruh sağlığı ile ilişkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolünü belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmadan elde edilen sonuçların, hem yaşadıkları göç deneyimi hem de içinde bulundukları gelişimsel süreç dolayısıyla kırılgan bir grup olan mülteci gençlerin toplumla bütünleşmelerinde, olumlu kimlik algılarının gelişiminde, gelişimsel görevlerini başarı ile tamamlamalarında ve ruhsal açıdan sağlıklı olmalarındaki etkenlerin ortaya çıkmasında yararlı olacağı açıktır.

Toplumdan kliniğe birçok alanda hizmet veren ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireleri, kırılgan bir grup olan göçmenlerin toplumla bütünleşmesi, fiziksel ve ruhsal gereksinimlerinin saptanması ve giderilmesinde bilimsel ve politik bir güce sahiptirler. Bu tez çalışmasının ruh sağlığı ve psikiyatri hemşirelerinin klinik dışı alanlarda primer koruyucu önlemler kapsamında yapabilecekleri girişimlere öncü olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma bulguları araştırmanın amaç ve sayıtlarına göre 4 bölümde tartışılmıştır.

5.1. Katılımcıların Bireysel ve Göç Süreci ile İlgili Özelliklerinin Tartışılması

Araştırma kapsamında İstanbul'daki sivil toplum kuruluşları ve çevrimiçi anket aracılığıyla 349 Suriyeli gence ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında ulaşılan bireyler, sivil toplum kuruluşlarından destek alan ve eğitime devam eden Suriyeli gençlerdir. Göçmen çocukların eğitime devamı küresel bir sorundur, dünyada ortaokula devam eden çocukların oranı %84 iken bu oran mülteci çocuklarda %23'e gerilemektedir (UNHCR,2018). Milli Eğitim Bakanlığı (2020) verilerine göre ülkemizdeki geçici

koruma altındaki Suriyeli çocukların okullulaşma oranı yaklaşık %63'tür ve bu oran lise düzeyinde %32,55'e düşmektedir. Göçmen çocukların eğitime ulaşma oranının düşük olması, ailelerin çocuklarının çalışmasını istemesi veya bu çocukların kayıt dışı çalışmak zorunda kalmaları, göçmenlerin uyum sürecinde sivil toplum kuruluşlarının etkili ama sınırlı varoluşları, göç alanında yapılan araştırma fazlalığından dolayı katılımcılara ulaşmada zorluk yaşanmaktadır

Araştırmaya katılan Suriyeli gençlerin yarısından biraz fazlası kadındı. Türkiye'de 10-18 yaş aralığındaki toplam 673.707 Suriyelinin 319.491'ı (%47,4) kadındır. Araştırma örnekleminde kadınların çoğunlukta olmasında, cinsiyet rolleri gereği erkek çocukların daha çok iş yaşamında yer alması gibi beklentilerin etkili olduğu düşünülmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2021).

Suriyeli gençlerin büyük çoğunluğu ailesi ile yaşamaktadır. Savaş birçok nesnel ve imgesel kaybı beraberinde getirmektedir. Çekirdek ailesi ile yaşamayan katılımcıların ebeveynlerinden birini ya da her ikisini kaybettiği belirlenmiştir.

Katılımcılar Suriye'nin farklı illerinden gelmekle birlikte yarısından fazlasının (%57) Halep, ikinci sırada ise Şam şehrinden (%18) geldiği görülmüştür. Suriye'de yaşanan iç savaşta Humus, Halep ve Şam saldırılardan en çok etkilenen ilk üç il olarak belirtilmektedir (Suriye İnsan Hakları İzleme Örgütü). Yoğun çatışmalar, coğrafi yakınlık ve ülkeler arası geçiş kolaylığının bu durum üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların İstanbul'a taşınmadan önce sıklıkla Hatay, Gaziantep gibi sınır şehirlerinde yaşadıkları saptanmıştır. Katılımcıların Türkiye'ye taşındıkları ilk yıl arkadaşlık kurma, okul ve şehir hayatına uyum, öğretmenlerle ilişkiler gibi uyumla ilgili değerlendirmelerinin ortanın biraz üstü olduğu, aile ile olan ilişkilerin ise iyi olduğu saptanmıştır. Göç sonrası süreçte özellikle çocuk ve ergenler için uyumla ilgili en önemli bağlam önce aile ortamı, daha sonrasında ise ev sahibi kültürle karşılaştıkları yer olan okullar ve akran ilişkileridir. Türkiye'ye taşındıkları ilk yıl aile ile ilişkilerin iyi olması göçmen ergenler için olumlu bir uyum göstergesi ve sosyal destek kaynağı olarak düşünülmektedir.

5.2. Katılımcıların Psikososyal Özellikleri, Kültürleşme Biçimleri ve Ruh Sağlığı Sorunları ile İlgili Özelliklerin Tartışılması

5.2.1. Katılımcıların Psikososyal Özelliklerinin Tartışılması

Katılımcıların özyeterlik ölçeği puan ortalamalarının $31,05 \pm 6,26$ olduğu bulunmuştur. Özyeterlik ölçeğinden en düşük 9, en yüksek 45 puan alınabilmektedir ve yüksek puanlar yüksek düzeyde öz-yeterliği göstermektedir (Arslan & Telef 2016). Katılımcılar sosyal özyeterlik alt boyutundan ($10,87 \pm 2,72$) daha yüksek puan alırken duygusal özyeterlik ($9,86 \pm 2,54$) alt boyutundan düşük puan almışlardır. Ürdün’de kampta ve kamp dışında yaşayan Suriyeli lise öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise katılımcıların özyeterlik düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur (ALharbi, 2018). Sonuçlar arası farklılıkların ölçüm araçlarının farklı olmasından kaynaklanabildiği gibi, göç deneyiminden sonra geçen süre ile de ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Özyeterlik, bireyin başarılı olmak için gerekli davranışları gerçekleştirmesi için kapasitesine olan inancı olarak tanımlanmaktadır (Bandura & Wessels, 1994). Öz-yeterlik algısı yaşamın gelişimsel dönemlerine göre farklılık göstermektedir, çocuklar için önemli öz-yeterlik kaynağı aile iken ergenlikte öz-yeterlik algısını akran desteği oluşturmaktadır. Katılımcıların sosyal öz-yeterliklerinin yüksek oluşu bu durumu destekler niteliktedir.

Araştırma sonucuna göre Suriyeli gençlerin EPDÖ puan ortalamalarının ise $72,28 \pm 9,96$ olduğu bulunmuştur. “Ergenler için Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği-EPDÖ”nden en düşük 29 en yüksek 116 puan alınabilmekte ve yüksek puanlar artan psikolojik sağlamlığı ifade etmektedir. Türk örnekleminde 11-14 yaş arası öğrencilerle yapılan çalışmada, katılımcıların EPDÖ puan ortalamaları $89,31 \pm 11,74$ bulunmuştur (Sarıkaya, 2015). 13-16 yaş arası Türk ergenle yapılan başka bir çalışmada ise, katılımcıların EPDÖ puan ortalaması $97,16 \pm 11,5$ bulunmuştur (Saka, 2017). Türkiye’de yaşayan Suriyeli ergenlerle “Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği-CRYM” kullanılarak yapılan başka bir çalışmada, ise katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeyleri $53,22 \pm 7,4$ ’dir (Gez, 2018). “Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” nin Suriyeli ergenlerde yapılan Arapça geçerlik-güvenirlik çalışmasında, katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeyleri $49,56 \pm 6,83$ şeklinde saptanmıştır (Panter-Brick et al., 2018). “Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği-CRYM” nden en düşük 12, en yüksek 60 puan alınabilmektedir, sözkonusu çalışmalarda Suriyeli gençlerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin yüksek olduğu anlaşılabılır. Bu çalışmada ise katılımcıların psikolojik

dayanıklılık düzeylerinin yüksek olmamasının ölçüm araçlarının farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli gençlerin en çok aktif ($6,65 \pm 2,45$) ve kaçınan ($6,26 \pm 2,15$) başa çıkma stratejilerini kullandığı bulunmuştur.

Baş çıkma, bireylerin sağlık durumlarını etkileyen ve bireyleri birçok olumsuz sağlık durumuna yatkın hale getirebilen önemli bir bireysel özelliktir. İşlevsel olmayan başa çıkma stratejileri, olumsuz duyguların açığa çıkmasına, bireyin içine kapanmasına veya karamsarlığa neden olabilir (Kuo, 2014a; Yakushko et al., 2008). Olumsuz başa çıkma stratejileri, aynı zamanda bireyleri anksiyete, depresyon ve TSSB gibi çeşitli ruhsal bozukluklara yatkın hale getirir (Marin et al., 2011; Silove et al., 2017). Ancak, mizahın kullanımı, olayları olumlu bir şekilde kavramsallaştırma, olumlu duyguları açıklama ve iyimserlik gibi olumlu ve etkili başa çıkma davranışlarının kullanılmasının bireyin sağlığını olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir (Öngen, 2002).

Türkiye’de yetişkin Suriyelilerle yapılan bir çalışmada, katılımcıların en fazla dine yönelme, olumlu yeniden yorumlama ve planlama gibi aktif başa çıkma yöntemlerini, en az ise kendini suçlama, madde kullanımı gibi olumsuz baş etme yöntemlerini ve mizahı kullandıkları belirtilmiştir (Ulu & Çelik, 2019). Ürdün’de 550 Suriyeli ile yapılan bir çalışmada ise katılımcıların %88’i sosyal destek aradığını, %64,5’i kaçınan baş etme stratejilerini, %39,5’i problem çözme odaklı başa çıkma stratejilerini kullandığını belirtmiştir (Alzoubi et al., 2019). Yetişkin Suriyelilerde yapılan çalışmalara benzer olarak 10-18 yaş arası Suriyeli ergenlerle yapılan bu çalışmanın bulguları bu sonuçları destekler niteliktedir. Bununla birlikte, bireyin kültürel geçmişi başa çıkma sürecinde önemli bir rol oynar. Mülteciler genellikle yabancı kültürlerle tanışırlar ve kültürleşme sürecinde zorluklar yaşarlar, bu da streslerini artırır ve verimli bir şekilde baş etme yeteneklerini azaltır (Kassam, 2019; Ting-Fok et al., 2012). Katılımcıların aktif baş etme stratejilerinden sonra sıklıkla kaçınan baş etme becerilerini kullanmasının, yeni bir kültürde var olmaya çalışırken, öteki olarak bulundukları toplumda kaçınan baş etme davranışlarını tercih ettiklerini düşündürmektedir.

Katılımcıların Kültürleşme Stresi Ölçeği puan ortalaması $96,01 \pm 21,96$ idi. Ayrıca katılımcıların algılanan ayrımcılık alt boyutu puanının alt boyutlar arasında en yüksek

olduğu görüldü. Kültürleşme Stresi Ölçeği'nden en düşük 34 en yüksek 170 puan alınabilmektedir ve ölçekten 103 puan ve üzeri almak önemli düzeyde kültürleşme stresi yaşandığını göstermektedir (Sandhu & Asrabadi, 1994). Buna göre katılımcıların kültürleşme stresi düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir. Endonezya'da uluslararası öğrenciler ile yapılan bir çalışmada katılımcıların "Kültürleşme Stresi" ölçeği toplam puanlarının $96 \pm 27,78$ olduğu bulunmuştur (Behl et al., 2017). Malezya'da okuyan İranlı üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise katılımcıların Kültürleşme Stresi Ölçeği puan ortalamasının $100,02 \pm 19,47$ olduğu saptanmıştır (Falavarjani & Yeh, 2018). Türkiye'de uluslararası öğrencilerle yapılan başka bir çalışmada da, katılımcıların kültürleşme stresi düzeyi $88,86 \pm 26,43$ olarak belirlenmiştir (Alkış, 2014). Çalışma sonuçlarının literatürle uyumlu olduğu görülmektedir. Katılımcıların ergenlik dönemi ile özdeş stres fenomenine farklı kültüre göç etme yaşantılarının da eklendiği düşünülmektedir.

5.2.2. Katılımcıların Kültürleşme Biçimleri ile İlgili Özelliklerinin Tartışılması

Katılımcıların kültürleşme biçimleri incelendiğinde en çok bütünleşme/entegrasyon kültürleşme biçimini kullandıkları görülmüştür. Benzer şekilde İzmir'de Suriyeli ergenlerle yapılan bir çalışmada, katılımcıların "Kültürleşme Ölçeği" bütünleşme alt boyutu puan ortalamalarının diğer alt boyutlara kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunu ikinci sırada asimilasyon stratejisi izlemektedir (Tunay Aytekin, 2018). Kültürleşme biçimlerinden entegrasyonun, göç sonrası süreçte uyumla ilgili olumlu bir özellik olduğu bilinmektedir (Sam & Berry 2006). Farklı kültürlerde yetişen insanların bir araya gelip iletişim kurmasıyla gerçekleşen kültürleşme; öncelikle ev sahibi toplumun dilinin öğrenilmesi ile başlar. Katılımcıların yarıdan fazlasının Türkçe dil yeterliğinin iyi olmasının, ev sahibi kültür olan Türk toplumunun kültürünü daha iyi anlayıp benimsemelerine neden olacağı düşünülmektedir.

5.2.3. Katılımcıların Ruh Sağlığı Sorunlarının Tartışılması

Katılımcıların davranışsal ve duygusal sorunları "Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA)" aracılığıyla değerlendirilmiştir. GGA, çocuk ve ergenlerde "Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik", "Davranış Sorunları", "Duygusal Sorunlar", "Akran Sorunları" ve "Sosyal Davranışları" değerlendiren, klinik ve toplum örneklemini ayırabilen güvenilir bir ankettir. Katılımcıların toplam güçlük puanının $13,80 \pm 5,41$ olduğu bulunmuştur.

Türkçe geçerlik güvenirlik çalışmasında toplam güçlük puanı, klinik örneklem için $15,31 \pm 6,01$, toplum örneklemini için $10,93 \pm 4,98$ olarak bulunmuştur (Güvenir et al., 2008). 4-10 yaş arası çocuğa sahip kampta kalan 82 Suriyeli ebeveynle yapılan bir çalışmada ebeveynlerin %45'i çocuklarında duygusal sorunlar olduğunu belirtmiştir (Cartwright et al., 2015).

Benzer şekilde İstanbul'da 8-18 yaş arası Suriyeli çocuk, ergen ve ebeveynleri ile yapılan başka bir çalışmada ise katılımcıların toplam güçlük puanı $12,6 \pm 5,3$; duygusal problemler puan ortalaması $3,62 \pm 2,2$; hiperaktivite problemleri puan ortalaması $3,60 \pm 1,9$ olarak bulunmuştur (Erucar et al., 2018). İstanbul'da Türk ve Suriyeli ergenlerin ruh sağlığı sorunlarının karşılaştırıldığı başka bir çalışmada ise Suriyeli ergenlerin Türk ergenlere kıyasla güçler güçlükler anketinden anlamlı düzeyde yüksek puan aldığı, duygusal problem puan ortalamalarının $3,82 \pm 2,29$ hiperaktivite problemleri puan ortalaması $3,34 \pm 1,64$ olduğu bulunmuştur (Karadag & Gokcen, 2020). Literatürdeki çalışmalarla tutarlı olarak elde edilen bulgular kırılgan bir grup olan göçmen ergenlerin ruh sağlığının geliştirilmesi için desteklenmesi gerçeğini ortaya koymaktadır.

5.3. Katılımcıların Psikososyal Özellikleri , Kültürleşme Biçimleri ve Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

5.3.1. Katılımcıların Özyeterlik, Psikolojik Dayanıklılık, Kültürleşme Stresi, Başetme Biçimleri ile Kültürleşme Biçimleri ve Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Katılımcıların özyeterlik düzeyinde puan artışı ile asimilasyon ve bütünleşme kültürleşme stratejilerini benimsemeleri arasında ilişki saptandı.

İrlanda'da yaşayan Çinlilerle yapılan bir çalışmada (Magnet de Saissy, 2009) düşük özyeterlik düzeyine sahip katılımcıların kültürleşme ölçeği puanlarının da düşük olduğu bulunmuştur. Amerika'da yaşayan göçmen ergenlerle yapılan bir çalışmada (Maynard-Reid, 2005), baskın kültüre katılım şeklinde gerçekleşen kültürleşmenin özyeterlik ile pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır (Maynard-Reid, 2005). Benzer şekilde Amerika'da yaşayan Asyalı ergenlerle yapılan başka bir çalışmada ise, ana akım kültüre davranışsal katılım ile özyeterliğin pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür (Kim & Omizo, 2010). Elde edilen sonuçlar alanyazındaki çalışmalar ile tutarlıdır. Elde edilen bu sonuçlar neticesinde düşük özyeterlik düzeylerinin göçmen bireyin ev sahibi kültürle etkileşimden kaçınmasına neden olarak entegrasyonu olumsuz etkileyebildiği aynı

zamanda ev sahibi kültürle entegrasyonu sağlamadaki başarısızlığın özyeterlik algısında düşüşe de neden olabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca katılımcıların özyeterlikleri düzeylerinde puan artışının dikkat eksikliği, hiperaktivite, duygusalve akran sorunları kapsamında ruh sağlığı sorunlarında ve toplam güçlük puanlarında azalma ile ilişkili olduğu görüldü.

Meksikalı göçmen aile ve çocukları ile yapılan bir çalışmada, düşük öz-yeterlik düzeyinin ergenlerin davranışlarını etkileyen depresif semptomlarla ilişkili olduğu bulunmuştur (Juárez-Centeno, 2018). Benzer şekilde Kolombiya’da zorla yerinden edilmiş bireylerle yapılan bir çalışmada (Gómez Garzón, 2018), özyeterlik ile sosyal ve psikolojik iyi oluş arasında pozitif yönde ilişki belirlendi. Şili’de göçmen ve göçmen olmayan ergenlerle yapılan bir çalışmada (Céspedes et al., 2021), göçmen ergenlerin göçmen olmayanlara kıyasla daha yüksek özyeterlik düzeyine sahip olduğu ve özyeterlik düzeyinin öznel iyi oluşlukla pozitif yönde ilişkili olduğu saptandı. Türk ergenlerle İzmir’de gerçekleştirilen bir çalışmada (Telef, 2011), katılımcıların özyeterlik düzeyleri ile düşmanca davranışlar, somatizasyon, olumsuz kimlik algısı, anksiyete gibi psikolojik sorunlar arasında ilişki görüldü. Çalışmadan elde edilen sonuçlar litaretürle uyumludur. Özyeterlik düzeyi yüksek olan ergenlerin zor durumlar karşısında başarılı olacaklarına dair içsel inançları yüksek düzeyde olduğundan yeni durumlara uyum sağlama konusunda yeteneklidirler ve olaylar karşısında streslerini yönetme konusunda başarılıdır (Bandura & Wessels, 1994). Bu durumun özyeterlik ile ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkide etkili olduğu düşünülmektedir.

Suriyeli ergenlerin psikolojik sağlamlık düzey puanının artması daha fazla kültürleşme biçimi olarak bütünleşmeyi benimsemeleri ile ilişkili bulundu. Ergenlerde psikolojik sağlamlığın uyum üzerindeki etkisi bilinmektedir. Şili’de 8-18 yaş arası göçmen ergenlerle yapılan bir çalışmada (Caqueo-Úrizar et al., 2021), psikolojik sağlamlık ile entegrasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca dayanıklılık düzeyi yüksek olan göçmen çocuk ve ergenlerin göçmen olmayan akranlarına benzer veya daha fazla akademik başarı göstermelerinin yanı sıra sosyokültürel uyum ve entegrasyonda daha az zorluk yaşadıkları gözlenmiştir (Motti-Stefanidi, 2019). Bu bulgular, mevcut çalışmada elde edilenlerle uyumludur.

Öte yandan, Suriyeli ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzey puanlarının yüksekliği ruh sağlığı sorunlarının azlığı ile de ilişkilidir. Psikolojik dayanıklılıkla ilgili

literatürle tutarlı olarak; psikolojik dayanıklılıkları yüksek olan gençler düşük ya da yüksek riskli koşullarda yaşasalar da gelişimsel görevler ve psikolojik iyi oluş açısından daha iyi uyum sağlamaktadır (Masten & Cicchetti, 2016).

Kültürleşme stres puanının artması ile, Suriyeli ergenlerin ayrılma kültürleşme biçimi puanında artışın ilişkili olması, köken kültürlerini korumaya yöneldiklerini düşündürdü. Mülteci çocuk ve ergenlerde, kültürleşme sürecinde ev sahibi toplumla olan ilişkilerde ayrımcılık, ön yargılı tutumlara maruz kalma gibi kültürleşme stresinin deneyimlenmesi sonucunda ruh sağlığı sorunları ve uyum problemleri bildirilmektedir (Fazel et al., 2005; Kirmayer et al., 2011). Ayrılma kültürleşme stratejisinde bireyler ev sahibi toplumla etkileşimden kaçınarak kendi kültürlerini korumaya yönelirler (Berry & Sam, 2006). Ev sahibi toplumla olan ilişkilerde olumsuz yaşantılardan ve göçün zorlu doğasından kaynaklanan kültürleşme stresi, Suriyeli gençlerde kendi kültürlerinden kişilerle etkileşime girmeye, kendi kültürüne sahip çıkmaya yol açabilmektedir.

Suriyeli ergenlerde kültürleşme stresinde puan artışının, ruh sağlığı sorunlarının fazlalığı ile ilişkili olması, yeniden yerleşim sürecinde yaşanan sosyal ayrımcılık gibi kültürleşme stresi öğelerinin, göçmenlerin ruh sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini gösteren, bu deneyimlerin özellikle ergenlik dönemi gibi gelişimsel ödevlerin olduğu geçiş döneminde yaşandığında uyum bozukluklarına yol açabildiğini akla getirmiştir (Doğan, 2020; Künüroğlu, 2020). Ergenlik, bireyin kimliğini inşaa ederken başkalarının kendisini değerlendirmesine karşı duyarlı olduğu ve onaylanma ihtiyacı duyduğu kritik bir dönemdir (Fine & Sirin, 2008; Greene et al., 2006). Göçmen çocuk ve ergenler için grup aidiyeti duygusu, sosyal destek algısı gibi faktörler ruh sağlığı açısından koruyucu olabileceği gibi yeni kültür ve dilin öğrenilmesi, göç neticesinde yaşanan kayıplar ve ayrımcılık, yabancı düşmanlığı gibi kültürleşme stresini artıran durumlar kültürleşme sürecini ve ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir (Hasanović et al., 2005; Hodes et al., 2008). Kültürleşme stresi genellikle göçmen bireylerde ev sahibi toplumla kurulan etkileşimlerin düşmanca karakteriyle ilişkilidir ve depresif belirtiler, anksiyete, somatizasyon, intihar düşünceleri gibi ruh sağlığı sorunlarına neden olur (Krešić Ćorić et al., 2016). Literatürdeki çalışmalarla tutarlı olarak elde edilen bu bulgular, göçmen bireylerin ruh sağlığının gelişimi için ev sahibi toplumdaki bireylerin ayrımcılık, yabancı düşmanlığı gibi tutumlarının azaltılması ve sağlıklı ilişkilerin gerçekleşmesi için hem ev

sahibi hem de göçmen topluluklara yönelik kurumsal ve bireysel düzeyde yapılacak girişimlerin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Suriyeli ergenlerin başa çıkma yöntemleri ile kültürleşme biçimleri arasındaki ilişki kapsamında, kaçınmacı başa çıkma yöntemini daha fazla kullananların daha fazla bütünleşme stratejisini benimsedikleri görüldü. Berry'nin (1997) Lazarus ve Folkman'ın stres ve başa çıkma perspektifini temel alan kültürleşme modelinde, kültürleşme, göçmen bireyin yeni ve tanıdık olmayan bir kültürle başa çıkması olarak ifade edilebilir. Aynı zamanda başa çıkma stilleri kültürler arası adaptasyonda özel stratejiler olarak da görülebilir (Berry, 2003). Schmitz (1992), entegrasyon, asimilasyon ve ayrılmanın duygu odaklı ve kaçınan başa çıkma stilleri ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Roma'da iki farklı grup göçmenle yapılan bir çalışmada (Kosic, 2004), kaçınan başa çıkmanın ana akım kültüre entegrasyonla negatif, köken kültürü sürdürme ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Kanada'da yaşayan Çinli ergenlerle yapılan bir çalışmada, köken kültürünü daha fazla sürdürüp, ev sahibi kültüre katılımı az olan ergenlerin daha fazla kaçınan baş etme yöntemlerini kullandıklarını saptamışlardır (Wester et al., 2006). Literatürden farklı olarak elde edilen bu bulgunun, kültürel etkilerden kaynaklanabileceği gibi, sosyal istenirlik durumunun da var olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda Suriyeli ergenlerin kültürleşme stresi arttıkça, ayrılma kültürleşme biçimini tercih ettikleri göz önüne alındığında kültürleşme stresi yaşama sonucunda kaçınan baş etme yönteminin benimsenerek özellikle özel yaşantılarında kendi kültürlerine bağlı kalmayı sürdürdükleri düşünülmektedir.

Daha fazla aktif başa çıkma yöntemlerini kullanan Suriyeli gençlerin, daha az duygusal sorunlar, akran sorunları ve içselleştirme problemleri yaşadıkları saptanmıştır. Ayrıca kaçınan baş etme yöntemi içselleştirme problemleri ile pozitif yönde ilişkili iken, olumsuz baş etme yöntemlerinin kullanılmasının ruh sağlığı sorunları ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Kanada'da yaşayan Koreli göçmenlerde yapılan bir çalışmada (Noh & Kaspar, 2003), problem çözme odaklı başa çıkma stratejilerinin depresif semptomları azaltmada etkili olduğu belirtilmiştir. Başa çıkma; stres etkeni ile bireyin sağlık sonuçları arasındaki rolü; fiziksel ve ruhsal sağlık üzerindeki etkisi, psikolojik sağlamlık, sosyal destek gibi psikososyal koruyucu faktörler ile arasındaki ilişki nedeniyle önemlidir. Ayrıca bireylerin uyarlanabilir başa çıkma davranışlarını geliştirmesi ruhsal iyi oluşun artmasına neden olmaktadır (Aldwin, 2007; Kuo et al., 2014). Göçmen bireylerin

streslerini yönetmek ve bunlarla baş edebilmek için tercih ettikleri başa çıkma davranış kalıpları, benimsedikleri kültürleşme stratejileri ve ruh sağlığı üzerinde etkilidir (C. A. Ward et al., 2001; Wester et al., 2006). Literatür ve bu araştırmadan elde edilen bulgular doğrultusunda adaptif olmayan baş etme stratejilerinin ruh sağlığı sorunlarını artırabileceği düşünülmektedir.

5.3.2. Katılımcıların Kültürleşme Biçimleri ve Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkiye Dair Bulguların Tartışılması

Suriyeli ergenlerin kültürleşme biçimleri ile ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişki incelendiğinde, kültürleşme biçimi olarak asimilasyon stratejisinin benimsenmesinin yani köken kültür pratiklerinin bırakılıp, ev sahibi kültürün pratiklerinin benimsenmesinin; davranış problemleri, dışsallaştırma problemleri ve toplam güçlük puanı ile pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır.

Ayrılma stratejisini benimseyen katılımcılarda davranış bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite, dışsallaştırma sorunları ve toplam güçlük puanının arttığı gözlenmiştir.

Bütünleşme yani entegrasyon kültürleşme stratejisini daha fazla benimseyenlerde davranış problemleri, akran problemleri, dikkat eksikliği ve hiperaktivite, içselleştirme sorunları, dışsallaştırma sorunları ve toplam güçlük puanının azaldığı görülmüştür. Kültürleşme stratejisi olarak marjinalizasyonun benimsenmesinin ruh sağlığı sorunları ile ilişkisi olmadığı gözlenmiştir. Bulgular doğrultusunda, kültürleşme biçimlerinin yapısının ruh sağlığında kötüleşme veya iyileşme ile ilişkili olduğu görüldü.

Kültürleşme ve ruh sağlığı arasındaki ilişkiye odaklanan çalışmaların sonuçları çelişkilidir. Örneğin, Berry ve arkadaşları (2006), kültürleşme stratejisi olarak entegrasyonun en iyi sosyokültürel ve psikolojik adaptasyon sonuçlarıyla ilişkili olduğunu, marjinalleşmenin en yüksek psikolojik sıkıntı seviyeleri ile ilişkili olduğunu ve hem ayrılma hem de asimilasyonun orta düzeyde stres ve uyum ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. 13 farklı toplumdan 5.000 göçmen genci kapsayan geniş bir uluslararası çalışmada, hem etnik kimliğin hem de ev sahibi kimliğin özsaygı, yaşam doyumu gibi psikolojik iyi oluşla pozitif olarak ilişkili olduğu belirtilmiştir (Berry et al., 2006).

Amerikada yaşayan Latin ergenlerle yapılan çalışmalarda, ABD kültürüne daha fazla entegrasyonun, daha yüksek depresif semptomlar (Lorenzo-Blanco et al., 2012),

yeme bozukluğu semptomları (Bettendorf & Fischer, 2009) ve içselleştirme semptomları (Araújo Dawson & Williams, 2008) gibi içe yönelim sorunları ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Köken kültürün pratiklerini devam ettirmenin ruh sağlığı açısından koruyucu olduğuna dair çalışmalar da vardır. Düşük benlik saygısına sahip Latin ergenlerde köken kültüre daha çok katılımın içselleştirme sorunlarını azalttığı bulunmuştur (McDonald et al., 2005).

Latin olmayan ergen örneklerle gerçekleştirilen çalışmalarda ise ev sahibi kültüre daha fazla katılımın daha az ruh sağlığı sorunları ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Koneru et al., 2007). İngiltere’de göçmen ergenlerle yapılan çalışmalarda kültürleşme stratejisi olarak entegrasyonun davranış problemleri gibi ruh sağlığı sorunlarının daha az görülmesi ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Bhui, Lawrence, et al., 2005; Bhui, Stansfeld, et al., 2005; Oppedal et al., 2004). Ayrıca, göçmen ergenlerde iki kültürlülüğün yani entegrasyonun daha az içselleştirme sorunu, daha yüksek benlik saygısı gibi olumlu sonuçlarla (P. R. Smokowski & Bacallao, 2006) ve daha yüksek akademik yeterlilik ve olumlu akran ilişkileri (Coarsworth et al., 2005) ile bağlantılı olduğu için ruh sağlığı açısından koruyucu olabileceği düşünülmektedir. Bu bulgular, iki kültürlülüğün ergenlere her iki kültürden kaynaklara erişme yeteneği vererek çeşitli sosyal bağlamlarda daha başarılı olmalarını sağlayabileceğini düşündürmektedir (Oppedal et al., 2004; P. Smokowski et al., 2009). Almanya’da yaşayan Suriyelilerle yapılan bir çalışmada da, Alman kültüre entegrasyonun pozitif ruh sağlığı sonuçları ile ilişkili olduğu saptanmıştır (Green et al., 2019).

Göçmen bireylerin ruh sağlığı sorunları ile ilgili giderek artan literatürde , etnik azınlıklar tarafından benimsenen kültürleşme tutumlarının, kültürleşme sürecinde merkezi bir faktör haline geldiğini (Berry et al., 2006; Berry & Sam, 1997) ve kültürleşme tutumlarının ev sahibi kültüre ne kadar iyi uyum sağladıkları ile ilgili olduğu öne sürülür (Berry et al., 2006; Liebkind, 2006). Kültürleşme tutumlarından entegrasyonun daha fazla öznel iyilik hali (Scottham & Dias, 2010) ve daha yüksek benlik saygısı (Berry & Sabatier, 2011) ile bağlantılı olduğu, asimilasyon, ayrılma ve marjinalleşmenin ise göçmen bireylerin uyumunun olumsuz yordayıcıları olduğu belirtilmektedir (Berry et al., 2006). Kültürleşme ve ruh sağlığı ilişkisine dair tutarlı olmayan sonuçlar olmakla birlikte, çocuk ve ergen örneğinde yapılan çalışmalarda ev sahibi kültüre daha fazla katılım yani entegrasyon ya da asimilasyon kültürleşme biçimin benimsenmesi daha fazla madde

kullanımı ve davranış sorunları gibi olumsuz ruh sağlığı sonuçları ile ilişkilendirilmiştir (Koneru et al., 2007). Ayrıca entegrasyon ve asimilasyon kültürleşme stratejisinin benimsenmesinin daha az depresif belirtiler ve içselleştirme sorunları ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Koneru et al., 2007; Kuo, 2014a).

Literatürle uyumlu bir şekilde olan bulgular göz önüne alındığında, entegrasyonun başarılı uyumun anahtarı olduğu anlaşılmaktadır. Kültürleşme stratejilerinden entegrasyonun hem köken kültür hem de ev sahibi kültürle olan bağları güçlendirdiği ve her iki kültüre katılımın en destekleyici sosyal-kültürel temeli sağlayabileceği ve sonuç olarak göçmen ergenlerde olumlu kimlik algısına neden olarak ruhsal iyi oluşluklarını artırabileceği düşünülmektedir.

5.4. Katılımcıların Özyeterlik, Psikolojik Dayanıklılık, Başetme Yöntemleri ve Kültürleşme Stresi ile Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkide Kültürleşme Biçimlerinin Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Çalışma kapsamında Suriyeli gençlerde öz yeterlik, psikolojik dayanıklılık, başa çıkma yöntemleri, kültürleşme stresi ve ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkide kültürleşme biçimlerinin aracılık etkisi incelenmiştir. Aracılık etkisi incelenirken kuramsal modelde öngörüldüğü gibi (Şekil 3-1) önce tüm bağımsız değişkenlerle ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkide kültürleşme biçimlerinin aracı rolü incelenmiştir fakat anlamsız yol katsayılarından dolayı her bir bağımsız değişkenle ayrı bir model oluşturularak kültürleşme biçimlerinin aracı rolü incelenmiştir. Tüm bağımsız değişkenlerin dahil edildiği modeldeki yol katsayılarının düşük olmasının örneklem sayısının düşük olması ile ilişkili olabileceği gibi, kültüre duyarlı ölçüm araçlarından da kaynaklanabileceği düşünülmüştür. Bu bölümde aracılık analizi kapsamında elde edilen bulgular, oluşturulan modeller doğrultusunda tartışılacaktır.

5.4.1. Özyeterlik ile Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkide Kültürleşme Biçimlerinin Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma kapsamında Suriyeli gençlerin özyeterlik ve ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkiye kültürleşme biçimlerinin aracılık edip etmediği test edilmiştir. “Kültürleşme biçimlerinden asimilasyon ve bütünleşme özyeterlik ile ruh sağlığı sorunları arasındaki negatif yöndeki ilişkiye aracılık eder” hipotezimiz bulgularla desteklenmiştir (Şekil 4-2). Yani özyeterlik kültürleşme biçimleri aracılığı ile ruh sağlığı sorunlarını yordamaktadır, farklı kültürleşme biçimleri bu bağlantıda farklı roller

oynamıştır. Özyeterlik düzeylerinde artış doğrultusunda , Suriyeli gençler bütünleşme ve asimilasyonu tercih etmekte, dolayısıyla ruh sağlığı sorunlarının gelişmesi önlenmektedir. Bu bulgu özyeterlik, kültürleşme biçimleri ve ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkilerin altında yatan mekanizmalara dair yeni anlayış sunmaktadır. Özyeterlik ile ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkide ayrılma ve marjinalizasyon kültürleşme stratejilerinin ise aracılık rolünün olmadığı görülmüştür.

Literatürde göçmen ergenlerde özyeterliğin ve kültürleşme biçimlerinden entegrasyonun ruh sağlığı sorunları üzerindeki olumlu etkisini ortaya koyan çalışmalar olmakla birlikte (Céspedes et al., 2021; Magnet de Saissy, 2009); özyeterliğin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolünü inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır.

Göçmen ergenlerin uyum sürecinde okul, aile gibi bağlamlar önemli olmakla birlikte tek başına etkili değildir ve özellikle özyeterlik ve kontrol odağı gibi bireysel özellikler iyi bir psikososyal uyumu öngörmektedir (Motti-Stefanidi, 2018). Kişinin başarabileceğine olan inancını temsil eden özyeterlik, kültürleşme sürecinde başarılı bir strateji olan entegrasyon ve asimilasyon stratejilerinin benimsenmesi aracılığıyla ruh sağlığı sorunlarının azalmasına neden olmaktadır. Bu durumda, göçmen ergenlerde ruh sağlığının korunmasında ve risklerin erken dönemde saptanmasında, uyuma dönük kültürleşme biçimlerinin ortaya çıkmasına yarayacak kavramlar üzerinde çalışılması ev sahibi ülkenin öncelikli hedefi olmalıdır.

5.4.2. Psikolojik Dayanıklılık ile Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkide Kültürleşme Biçimlerinin Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma kapsamında Suriyeli gençlerin psikolojik dayanıklılıkları ve ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkiye kültürleşme biçimlerinin aracılık edip etmediği test edilmiştir. “Kültürleşme biçimlerinden asimilasyon ve bütünleşme psikolojik dayanıklılık ile ruh sağlığı sorunları arasındaki negatif yöndeki ilişkiye aracılık eder” hipotezimiz kısmen desteklenmiştir (Şekil 4-3). Yani psikolojik dayanıklılık kültürleşme biçimleri aracılığı ile ruh sağlığı sorunlarını yordamaktadır, farklı kültürleşme biçimleri bu bağlantıda farklı roller oynamıştır. Bu bulgu psikolojik dayanıklılık, kültürleşme biçimleri ve ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkilerin altında yatan mekanizmalara dair yeni anlayış sunmaktadır. Psikolojik dayanıklılık düzeyleri yüksek olan Suriyeli gençler uyumlu bir kültürleşme stratejisi olan bütünleşmeyi daha çok benimsemekte, bunun sonucunda ruh sağlığı sorunlarında azalma meydana gelmektedir. Psikolojik dayanıklılık

ile ruh sağılığı sorunları arasındaki ilişkide asimilasyon, ayrılma ve marjinalizasyon kültürleşme stratejilerinin ise aracılık rolünün olmadığı görülmüştür.

Wu ve arkadaşlarının (2018) 6 ülkede 194 göçmen gençle yaptıkları çalışmada, kültürleşme biçimlerinin ruh sağılığı sorunlarına direk etki etmediğı, kültürleşme biçimlerinden asimilasyon ve entegrasyonun psikolojik dayanıklılığı arttırarak ruh sağılığı sorunlarına etki ettiğı bulunmuştur (Q Wu et al., 2018). Yoon ve arkadaşlarının (2008) Koreli Amerikalılarla yaptığı başka bir çalışmada da, Amerikan kültürden sosyal bağlantılara sahip olmanın entegrasyon ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiye kısmi aracılık ettiğı bulunmuştur (Yoon et al., 2008). İlişkili çalışmalarda kültürleşme biçimleri bağımsız bir değişken olarak ele alınıp, bireysel özelliklerden olan psikolojik sağlamlık ya da durumsal özelliklerden olan sosyal destek sistemleri gibi faktörlerin aracılığı incelenmiştir.

Literatürde, kişinin köken kültürel kimliğini koruma ve ev sahibi kültüre entegre olma çabasının, yani entegrasyon odaklı kültürleşmenin, genellikle daha iyi psikolojik adaptasyon ve ruh sağılığı sonuçlarını öngördüğü bilinmektedir (Berry & Sam, 2006). Ev sahibi ülkenin kültürünü benimserken köken kültürü yadsımak yerine (asimilasyon) köken kültüre ilgiyi sürdürmenin yani entegrasyon stratejisinin benimsenmesinin ruh sağılığı açısından daha faydalı olabileceğı bilinmektedir. Köken kültür ve ev sahibi kültürün dengelenmesi göçmen gençler için olumlu ruh sağılığını öngörmektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen aracılık bulguları kültürleşme-psikososyal uyum ve stres ilişkilerini temel alan kuramlar tarafından öngörülen ilişkilerle uyumludur. Berry'nin (2006) stres ve başa çıkma kuramını temel alarak geliştirdiğı kültürleşme kuramı desteklenmiştir. Berry (2006), tarafından öngörülen bireysel özellikler ve kültürleşme biçimlerinin psikolojik uyumla ilgili öngörülen ilişkiler araştırma bulguları ile desteklenmiştir. Elde edilen bulgular, psikolojik sağlamlık, özyeterlik gibi bireysel özelliklerin ruh sağılığı sorunları üzerindeki etkisine kültürleşme biçimlerinin aracılık ettiğini göstererek kültürleşme ve ruh sağılığı literatürüne katkı sağlamıştır.

Kültürleşme biçimleri özyeterlik, psikolojik dayanıklılık gibi bireysel özellikler ile ruh sağılığı sorunlarında aracı değişken olarak ele alındığında, göçmen gençlerde psikososyal uyumun sağlanmasında ve ruh sağılığı sorunlarının azaltılmasında yalnızca dayanıklılık gibi bireysel koruyucu faktörlere değil, ev sahibi kültüre entegrasyonu

sağlayacak ayrımcılığın önlenmesi, ergenlerde uyumla ilgili önemli bir bağlam olan okulda kültürleşmenin gerçekleşmesi gibi primer koruyucu uygulamaların önemine katkı sağlamaktadır.

5.4.3. Başa Çıkma Yöntemleri ile Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkide Kültürleşme Biçimlerinin Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma kapsamında başa çıkma yöntemleri ve ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkiye kültürleşme biçimlerinin aracılık edip etmediği test edilmiş ve araştırma hipotezlerinin (H3, H4) aksine başa çıkma yöntemleri ile ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkide kültürleşme biçimlerinin aracılık etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Literatürde başa çıkma yöntemleri ile ruh sağlığı ve kültürleşme biçimleri arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkideki aracı etkileri ortaya koyan çalışmalar olmakla birlikte başa çıkma yöntemlerinin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı etkisini inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır (Koneru et al., 2007; Kurt et al., 2021).

Bu çalışmadan elde edilen bulgular neticesinde aktif başa çıkma yönteminin kullanımı ile asimilasyon kültürleşme stratejisi; kaçınmacı başa çıkma yönteminin kullanımı ile bütünleşme kültürleşme stratejisi arasında ilişki olduğu bulunmuştur. Beklenenin aksine çalışmamızda olumsuz başa çıkma yöntemleri ile uyumsuz kültürleşme biçimleri arasında ilişki olmadığı saptanmıştır. Bu bulgular ışığında Suriyeli gençlerde uyumsuz kültürleşme biçimlerinin gelişmesinde ayrımcılık, nefret gibi kültürleşme stresi faktörlerin bireyin başa çıkma yöntemlerinden daha etkili olduğu aynı zamanda stress başa çıkma perspektifi temel alındığında kültürleşme sürecinde uyumsuz kültürleşme biçimlerinin benimsenmesinin kendisinin bir olumsuz başa çıkma yöntemi olabileceği akla gelmektedir. Ayrıca her ne kadar farklı bir dile sahip olsa da Türk toplumu ile Suriye toplumu arasındaki yıllardır süre gelen ilişkiler, dini birliktelik, günlük rutinler gibi kültüre özgü durumların Suriyeli gençlerde uyumlu kültürleşme biçimlerinin benimsenmesine neden olduğu düşünülmektedir.

Başa çıkma stratejilerine ilişkin temel anlayışımız çoğunlukla Batılı değerlendirmelere dayanmaktadır. Bununla birlikte kültür, başa çıkma stratejilerinin hem uyumlu hem de uyumsuz olarak belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Kuo, 2014b). Bu çalışmada uyumsuz olarak tanımlanan stratejiler örneğin kaçınmacı başa çıkma yöntemi, Suriyeli katılımcılar için olumlu işlev görüyor olabilir. Dolayısıyla başa

çıkma yöntemleri ile kültürleşme biçimleri arasında literatürden farklı olarak elde edilen ilişkilere bu durumun neden olduğu düşünülmektedir. Ayrıca çalışmada Suriyeli gençlerde başa çıkma yöntemlerini ölçmek için batı kültüründe geliştirilmiş bir ölçek kullanılmıştır. Bu nedenle, kültüre özgü yerel başa çıkma yöntemlerinin gözden kaçırılmış olması oldukça olasıdır.

Mardin’de yaşayan Suriyelilerle travmatik deneyimlerle psikolojik stres ve kültürleşme biçimleri arasındaki ilişkide başa çıkma yöntemlerinin aracılık rolünün incelendiği çalışmada, duygusal odaklı başa çıkma stratejilerinin, travmatik deneyimler ile köken kültürü koruma ve ev sahibi kültüre katılım arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulunmuştur (Kurt et al., 2021). Çalışma sonuçlarındaki farklılıklar, test edilen kuramsal modellerle ilişkili olabileceği gibi, kültürleşme biçimlerini belirlemede kullanılan ölçüm araçlarının farklılığından da kaynaklanabildiği düşünülmektedir. Ayrıca bu sonuçlar Suriye sınırına yakın ve Arap kültürün ev sahibi toplumda da yerleşik bir kültür haline geldiği Mardin şehrinde yaşayan Suriyeli bireyler ile daha kozmopolit yapıda olan İstanbul’da yaşayan Suriyeli bireylerin yaşadığı kültürleşme deneyimlerinin farklı olabileceğini de akla getirmektedir.

5.4.4. Kültürleşme Stresi ile Ruh Sağlığı Sorunları Arasındaki İlişkide Kültürleşme Biçimlerinin Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma kapsamında Suriyeli gençlerin kültürleşme stresi ve ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkiye kültürleşme biçimlerinin aracılık edip etmediği test edilmiştir. “Suriyeli gençlerde kültürleşme stresinin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolü vardır” hipotezimiz bulgularla desteklenmemiştir (Şekil 4-3). Yani kültürleşme stresi ile ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkide kültürleşme biçimlerinin aracılık rolü yoktur.

Literatürde göçmen ergenlerde kültürleşme stresinin ve ayrılma, marjinalizasyon gibi uyumlu olmayan kültürleşme biçimlerinin ruh sağlığı sorunları üzerindeki olumsuz etkisini ortaya koyan çalışmalar olmakla birlikte (Koneru et al., 2007; Park & Rubin, 2012); kültürleşme stresinin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolünü inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte kültürleşme stresi ile ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkide kültürleşme düzeyinin (Park & Rubin, 2012); davranışsal ve bilişsel başatma yöntemlerinin (Driscoll & Torres, 2013); algılanan ayrımcılığın (Torres et al., 2012b), algılanan stresin (Lorenzo-Blanco & Unger,

2015) aracılık rolünü inceleyen çalışmalar vardır. Tüm bunlar göz önüne alındığında Suriyeli gençlerde kültürleşme stresinin ruh sağlığı sorunları ile negatif yönde ilişkisi olduğu, bu ilişkiye aracılık edebilecek algılanan ayrımcılık, bireysel özellikler gibi faktörlerin göz önünde bulundurulması önerilmektedir. Stres ve baş etme perspektifinden ele alındığında kültürleşme stresinin önemli bir stresör olarak ruh sağlığı sorunları üzerindeki direk etkisinin de göz ardı edilmemesi ve göçmen bireylerde kültürleşme stresini azaltmaya yönelik kurumsal ve bireysel düzeyde girişimlerin planlanması önemli ve gereklidir. Ayrıca sonuçların yorumlanmasında, kültürel olarak stresin birey tarafından nasıl algılandığı, ya da göçmen/mülteci statüsünden dolayı ayrımcılık, nefret gibi kültürleşme stresi bileşenlerinin birey tarafından olağan algılanabilse de, ruh sağlığı sorunlarına yol açabileceği göz ardı edilmemelidir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Suriyeli gençlerde kültürleşme deneyimleri kapsamında özyeterlik, psikolojik sağlamlık, kültürleşme stresi ve başa çıkma yöntemlerinin ruh sağlığı sorunlarına etkisinde kültürleşme biçimlerinin aracı rolünün belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmadan elde edilen bulgular :

- Katılımcıların yaş ortalamasının 15.18 ± 2.35 (min:11-max:18), Türkiye'ye ve 10,10 $\pm$ 3,09, İstanbul'a taşınma yaşı ortalamasının benzer şekilde 10 yıl civarında olduğu, yarından fazlasının Halep'te doğduğu , kadın olduğu ve lisede okuduğu, çoğunluğun ailesiyle yaşadığı, orta düzeyde ekonomik duruma sahip olduğu,
- Yarından biraz fazlası aile ile ilişkilerinin çok iyi, okul başarısı, arkadaşlık edinme durumu orta düzeyde iken, öğretmenlerle ilişkileri ve şehir hayatına uyum sağlamlığının iyi olduğu.
- Türkçeyi, anlama, konuşabilme, okuyabilme ve yazabilme düzeylerinin neredeyse yarısında iyi olduğu
- Katılımcıların özyeterlik ölçeği toplam puan ortalamalarının iyi, Psikolojik sağlamlık ölçeği puan ortalamalarının ise orta düzeyde olduğu bulunmuştur.
- Aktif (6,65 $\pm$ 2,45) ve kaçınan (6,26 $\pm$ 2,15) başa çıkma stratejilerini sıklıkla kullandığı,
- Kültürleşme Stresi Ölçeği puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu,
- Bütünleşme/entegrasyon (18,86 $\pm$ 4,89) kültürleşme biçimini kullandıkları,
- Ruhsal durum açısından, GGA- Toplam güçlük puanının yüksek olduğu,
- Özyeterlik düzeyleri ile kültürleşme biçimlerinden asimilasyon ve bütünleşme, duygusal sorunlar, davranış sorunları, hiperaktivite, dışsallaştırma problemleri, içselleştirme sorunları ve toplam güçlükler arasında ilişki olduğu,
- Psikolojik sağlamlık düzeyleri ile kültürleşme biçimlerinden bütünleşme/entegrasyon, duygusal sorunlar, akran sorunları, içselleştirme problemleri, hiperaktivite ve toplam güçlükler arasında ilişki olduğu,

- Kültürleşme stresi ile kültürleşme biçimlerinden ayrılma, duygusal sorunlar, davranış sorunları, hiperaktivite, akran sorunları, içselleştirme problemleri, dışsallaştırma problemleri ve toplam güçlükler arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki olduğu,
 - Aktif başa çıkma davranışı ile kültürleşme biçimlerinden asimilasyon, duygusal sorunlar, akran sorunları, içselleştirme sorunları ve toplam güçlükler arasında; kaçınan başa çıkma ile kültürleşme biçimlerinden bütünleşme ve içselleştirme problemleri arasında; olumsuz başa çıkma ile duygusal problemler, davranış problemleri, hiperaktivite, içselleştirme problemleri, dışsallaştırma problemleri ve toplam güçlükler arasında ilişki olduğu,
 - Kültürleşme biçimleri ile ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişki kapsamında, asimilasyonla davranış problemleri, dışsallaştırma problemleri ve toplam güçlük puanı arasında; ayrılma stratejisi ile davranış problemleri, hiperaktivite, dışsallaştırma problemleri, toplam güçlükler arasında pozitif yönde; bütünleşme ile davranış problemleri, hiperaktivite, akran sorunları, içselleştirme problemleri, dışsallaştırma problemleri ve toplam güçlükler arasında negatif yönde bir ilişki olduğu,
 - Özyeterlik düzeylerinin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinden asimilasyon ve bütünleşmenin kısmi aracı rolü olduğu,
 - Psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisinde kültürleşme biçimlerinden bütünleşmenin kısmi aracı rolü olduğu,
- bulunmuştur.

6.2. Öneriler

Çalışma sonuçları Suriyeli gençlerde özyeterlik, psikolojik dayanıklılık, baş etme yöntemleri gibi göç öncesi psikososyal özellikler ve kültürleşme stresi, kültürleşme biçimleri gibi yeniden yerleşim süreci özelliklerinin ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisine genel bir çerçeve sunarken psikososyal özellikler, kültürleşme biçimleri ve ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkilerin altında yatan mekanizmalara dair yeni anlayış sunmaktadır.

- ⇒ Ruh sağılığı açısından kırılgan bir grup olan göçmen/mülteci çocuk ve ergenlerin yeniden yerleşme sürecinde yeni bir kültüre uyum sağılama sürecinde yaşadıkları zorlukların ruh sağılığı sorunları ile ilişkisi göz önüne alındığında göçmen/mülteci bireylere yönelik toplumsal düzeyde ev sahibi toplumdaki bireylerin farkındalığını artırmaya, olumlu tutumlar geliştirmeye yönelik; bireysel düzeyde ise Göçmen/mülteci gençlerin baş etme becerileri, psikolojik sağıamlık, özyeterlik gibi bireysel özelliklerini güçlendirmeye yönelik önleme ve müdahale programlarının oluşturulması gerektiği ortadadır.
- ⇒ Kültürleşme stresi, psikolojik dayanıklılık ve ruh sağılığı sorunları arasındaki ilişki göz önüne alındığında, okullarda ayrımcılığı önlemeye, akran ilişkilerini düzenlemeye, çeşitliliğin öneminin kavranmasına yönelik yapılacak girişimler göçmen çocuk ve ergenlerin uyumunu artırabilecektir. Oluşturulacak programlarda mülteci/göçmen gençler için ev sahibi kültüre uyumda bir köprü görevi gören okullarda olumlu deneyimler kazandırılması için okul temelli müdahaleler planlanmalıdır. Bu bağlamda kültürel çoğulculuk, eşitlik ve katılımın sağılandığı kültüre duyarlı okul ikliminin oluşturulmasına ihtiyaç vardır.
- ⇒ Göç ve kültürleşme sürecinde yaşanan deneyimlerin olumsuz etkisini en aza indirmek için, bu çocuk ve ergenlerde ruh sağılığını korumaya yönelik psikolojik dayanıklılık, özyeterlik gibi koruyucu faktörleri geliştirmeye yönelik girişimler planlanması gereklidir.
- ⇒ Oluşturulan programlarda mülteci/göçmen gençlere özgü risk faktörü olarak tanımlanan kültürleşme stresi, ayrımcılığa maruz kalma gibi stresörlerin etkisinin ele alınması ve azaltılması hedeflenmeli ve bu gençler yaşadıkları olumsuz durumlar karşısında yardım aramaya teşvik edilmelidirler.
- ⇒ Göçmen/mülteci gençlere hizmet veren ruh sağılığı profesyonellerinin çok kültürlü danışmanlık ve hak savunuculuğu yeterliliklerinin geliştirilmesi için eğitimler düzenlenmesi, süpervizyonlar verilmesi gereklidir.
- ⇒ Ayrıca göçmen çocuk ve ergenlerde kültürleşme ve ruh sağılığı sorunları arasındaki ilişkide etkili olabilecek ebeveyn kültürleşme biçimleri, ebeveyn-çocuk ilişkisinin kalitesi gibi bazı diğer faktörleri, kültürleşme biçimlerinin düzenleyici ve aracılık

etkisini, ruh sağılığı sorunlarının gelişimini inceleyen boylamsal çalışmaların yapılması önerilmektedir.

⇒ Ayrıca Suriyeli bireylerle yapılacak niteliksel çalışmalar, kültürleşme stresi, kültürleşme gibi öznel deneyimlerinin derinlemesine ele alınarak anlaşılmasında faydalı olabilecektir.

KAYNAKLAR

- Abu-Bader, S. H., Tirmazi, M. T., & Ross-Sheriff, F. (2011). The Impact of Acculturation on Depression Among Older Muslim Immigrants in the United States. *Journal of Gerontological Social Work*, 54(4), 425–448. <https://doi.org/10.1080/01634372.2011.560928>
- Adıgüzel, Y. (2020). *Göç Sosyolojisi* (4. Basım). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ahmed, S. R., Kia-Keating, M., & Tsai, K. H. (2011). A Structural Model of Racial Discrimination, Acculturative Stress, and Cultural Resources Among Arab American Adolescents. *American Journal of Community Psychology*, 48(3–4), 181–192. <https://doi.org/10.1007/s10464-011-9424-3>
- Akbıyık, D.İ., Ebru, G. M., & Cording, C. (1999). Almanya'da Yaşayan Türkler'de "Göçmen Olma" Nın Depresyon Ve Somatik Semptomlar Üzerine Etkisi. *Kriz Dergisi*, 7(2).
- Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme : Göç ve Toplumsal Kabul An/ Assesment on Process of Adaptation : Migration and Social Acceptance. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58–83.
- Aldwin, C. M. (2007). *Stress, coping, and development: An integrative perspective*. Guilford Press.
- Alharbi, B. H. M. (2018). Psychological Security And Self-Efficacy Among Syrian Refugee Students Inside And Outside The Camps. *Journal of International Education Research (JIER)*, 13(2), 59–68. <https://doi.org/10.19030/jier.v13i2.10101>
- Alkış, B. (2014). *ACCULTURATIVE STRESS AMONG INTERNATIONAL STUDENTS: THE ROLE OF EMOTIONAL INTELLIGENCE, OPTIMISM, AND SELF-MONITORING*. MIDDLE EAST TECHNICAL UNIVERSITY.
- Alzoubi, F. A., Al-Smadi, A. M., & Gougazeh, Y. M. (2019). Coping Strategies Used by Syrian Refugees in Jordan. *Clinical Nursing Research*, 28(4), 396–421. <https://doi.org/10.1177/1054773817749724>
- Araújo Dawson, B., & Williams, S. A. (2008). The impact of language status as an acculturative stressor on internalizing and externalizing behaviors among Latino/a children: A longitudinal analysis from school entry through third grade. *Journal of Youth and Adolescence*, 37(4), 399–411. <https://doi.org/10.1007/s10964-007-9233-z>

- Aycan, Z., & Berry, J. W. (1996). Impact of employment-related experiences on immigrants' psychological well-being and adaptation to Canada. *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue Canadienne Des Sciences Du Comportement*, 28(3), 240.
- Balidemaj, A., & Small, M. (2019). The effects of ethnic identity and acculturation in mental health of immigrants: A literature review. *International Journal of Social Psychiatry*, 65(7–8), 643–655.
- Bandura, A., & Wessels, S. (1994). *Self-efficacy*. na.
- Behl, M., Laux, J. M., Roseman, C. P., Tiamiyu, M., & Spann, S. (2017). Needs and Acculturative Stress of International Students in CACREP Programs. *Counselor Education and Supervision*, 56(4), 305–318. <https://doi.org/10.1002/ceas.12087>
- Beiser, M., & Hou, F. (2016). Mental health effects of premigration trauma and postmigration discrimination on refugee youth in Canada. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 204(6), 464–470. <https://doi.org/10.1097/NMD.0000000000000516>
- Bemak, F., & Chung, R. C. (2017). Refugee trauma: Culturally responsive counseling interventions. *Journal of Counseling & Development*, 95(3), 299–308.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46(1), 5–68.
- Berry, J. W. (2003). Conceptual approaches to acculturation. In *Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research*. (pp. 17–37). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10472-004>
- Berry, J. W. (2006). Acculturation: A conceptual overview. In M. H. Bornstein & L. R. Cote (Eds.), *Acculturation and parent-child relationships: Measurement and development*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L., & Vedder, P. (2006). Immigrant youth: Acculturation, identity, and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 55(3), 303–332.
- Berry, J. W., & Sabatier, C. (2011). Variations in the assessment of acculturation attitudes: Their relationships with psychological wellbeing. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(5), 658–669. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2011.02.002>
- Berry, J. W., & Sam, D. L. (1997). Acculturation and adaptation. *Handbook of Cross-*

- Cultural Psychology*, 3(2), 291–326.
- Berry, J. W., & Sam, D. L. (2006). *The Cambridge handbook of acculturation psychology*. Cambridge University Press Cambridge:
- Bettendorf, S. K., & Fischer, A. R. (2009). Cultural strengths as moderators of the relationship between acculturation to the mainstream US Society and eating-and body-related concerns among Mexican American women. *Journal of Counseling Psychology*, 56(3), 430.
- Bhui, K., Lawrence, A., Klineberg, E., Woodley-Jones, D., Taylor, S., Stansfeld, S., Viner, R., & Booy, R. (2005). Acculturation and health status among African-Caribbean, Bangladeshi and White British adolescents. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 40(4), 259–266. <https://doi.org/10.1007/s00127-005-0890-5>
- Bhui, K., Stansfeld, S., Head, J., Haines, M., Hillier, S., Taylor, S., Viner, R., & Booy, R. (2005). Cultural identity, acculturation, and mental health among adolescents in east London's multiethnic community. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 59(4), 296–302. <https://doi.org/10.1136/jech.2003.014456>
- Biggs, A., Brough, P., & Drummond, S. (2017). Lazarus and Folkman's psychological stress and coping theory. *The Handbook of Stress and Health: A Guide to Research and Practice*, 351–364.
- Bilge Zafer, A. (2016). Göç Çalışmaları İçin Bir Anahtar Olarak “Kültürleşme” Kavramı. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(30), 75–75.
- Bongard, S., Frankenberg, E., & Kupper, K. (2018). *Development of the Frankfurt Youth Acculturation Scale (FRACC-Y)*. <https://doi.org/10.31234/osf.io/ftmj6>
- Brough, M., Gorman, D., & Westoby, P. (2003). Young Refugees Talk About Well-Being: A Qualitative Analysis of Refugee Youth Mental Health from Three States. *Australian Journal of Social Issues*, 38(2), 193–208.
- Buchanan, R. L., & Smokowski, P. R. (2009). Pathways from acculturation stress to substance use among latino adolescents. *Substance Use and Misuse*, 44(5), 740–762. <https://doi.org/10.1080/10826080802544216>
- Caqueo-Urizar, A., Flores, J., Mena-Chamorro, P., Urzúa, A., & Irarrázaval, M. (2021). Ethnic identity and life satisfaction in indigenous adolescents: The mediating role of resilience. *Children and Youth Services Review*, 120(December 2020). <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.105812>

- Cartwright, K., El-Khani, A., Subryan, A., & Calam, R. (2015). Establishing the feasibility of assessing the mental health of children displaced by the Syrian conflict. *Global Mental Health*, 2. <https://doi.org/10.1017/gmh.2015.3>
- Castro, F. G., & Murray, K. E. (2010). Cultural adaptation and resilience. *Handbook of Adult Resilience*, 375–403.
- Cenevre Sözleşmesi. (1951). *Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşme*. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/KM___/d00/c002/km___00002024ss0053.pdf?TSPD_101_R0=08ffcef486ab2000b88b85cce6a233e3133f1d63055c3e75c5b8ee206b142748104febfc74e18a6508446f8c0d1430009de6df850d7daaf6d09208e7d50b0dfa27131433a55b599b110ece2c3e77797fea0
- Center of Disease Control. (2019). *National Center of Health Statistics, Depression Statistics*. <https://www.cdc.gov/nchs/fastats/depression.htm>
- Céspedes, C., Rubio, A., Viñas, F., Cerrato, S. M., Lara-Órdenes, E., & Ríos, J. (2021). Relationship Between Self-Concept, Self-Efficacy, and Subjective Well-Being of Native and Migrant Adolescents. *Frontiers in Psychology*, 11(January), 1–11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.620782>
- Chung, R. C., Bemak, F., Ortiz, D. P., & Sandoval-Perez, P. A. (2008). Promoting the mental health of immigrants: A multicultural/social justice perspective. *Journal of Counseling & Development*, 86(3), 310–317.
- Coarsworrrh, J. D., Moldonado-Molina, M., Pantin, H., & Szapocznik, J. (2005). A person-centered and ecological investigation of acculturation strategies in hispanic immigrant youth. *Journal of Community Psychology*, 33(2), 157–174. <https://doi.org/10.1002/jcop.20046>
- Dimitrova, R., van de Vijver, F., & Bender, M. (2014). Global perspectives on well-being in immigrant families. *Global Perspectives on Well-Being in Immigrant Families*, 1–338. <https://doi.org/10.1007/978-1-4614-9129-3>
- Doğan, A. (2020). Göçmen Çocuk ve Ergenlerin Uyum Sürecini Etkileyen Risk ve Koruyucu Faktörler. In A. Doğan & D. Y. Kağnıcı (Eds.), *Göçmen Çocuk ve Ergenler Kültürleşme, Uyum ve Eğitim* (1st ed., pp. 29–50). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Driscoll, M. W., & Torres, L. (2013). Acculturative stress and Latino depression: the mediating role of behavioral and cognitive resources. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 19(4), 373.

- Du, Y. (2012). *Acculturation, social connectedness, and subjective well-being among Chinese international students: A test of Berry's acculturation framework*. Iowa State University.
- Duarte-Vélez, Y., Jones, R. N., & Spirito, A. (2018). Understanding suicidal ideation in Latino/a adolescents living in Puerto Rico. *Archives of Suicide Research*, 22(4), 569–583.
- Ebin, V. J., Sneed, C. D., Morisky, D. E., Rotheram-Borus, M. J., Magnusson, A. M., & Malotte, C. K. (2001). Acculturation and interrelationships between problem and health-promoting behaviors among Latino adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 28(1), 62–72. [https://doi.org/10.1016/S1054-139X\(00\)00162-2](https://doi.org/10.1016/S1054-139X(00)00162-2)
- Ellis, B. H., MacDonald, H. Z., Klunk-Gillis, J., Lincoln, A., Strunin, L., & Cabral, H. J. (2010). Discrimination and mental health among somali refugee adolescents: The role of acculturation and gender. *American Journal of Orthopsychiatry*, 80(4), 564–575. <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.2010.01061.x>
- Erentaitė, R., Lannegrand-Willems, L., Negru-Subtirica, O., Vosylis, R., Sondaite, J., & Raižienė, S. (2018). Identity development among ethnic minority youth. *European Psychologist*.
- Eruyar, S., Maltby, J., & Vostanis, P. (2018). Mental health problems of Syrian refugee children: the role of parental factors. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 27(4), 401–409. <https://doi.org/10.1007/s00787-017-1101-0>
- Falavarjani, M. F., & Yeh, C. J. (2018). The impact of acculturation identification and acculturative stress on creativity among Iranian immigrants living in Malaysia. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 44(13), 2219–2239. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2017.1366301>
- Fazel, M., Wheeler, J., & Danesh, J. (2005). Prevalence of serious mental disorder in 7000 refugees resettled in. *Lancet*, 365(panel 1), 1309–1314.
- Finch, B. K., & Vega, W. A. (2003). Acculturation stress, social support, and self-rated health among Latinos in California. *Journal of Immigrant Health*, 5(3), 109–117. <https://doi.org/10.1023/A:1023987717921>
- Fine, M., & Sirin, S. R. (2008). 7. Researching Hyphenated Selves across Contexts. In *Muslim American Youth* (pp. 193–208). New York University Press.
- Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer Publishing Company.

- Gez, A. (2018). *Suriyeli Çocuk ve Ergenlerde Algılanan Sosyal Destek ve Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişki*. Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gil, A. G., Wagner, E. F., & Vega, W. A. (2000). Acculturation, familism, and alcohol use among Latino adolescent males: Longitudinal relations. *Journal of Community Psychology*, 28(4), 443–458. [https://doi.org/https://doi.org/10.1002/1520-6629\(200007\)28:4<443::AID-JCOP6>3.0.CO;2-A](https://doi.org/10.1002/1520-6629(200007)28:4<443::AID-JCOP6>3.0.CO;2-A)
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2021). *Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler*.
- Gómez Garzón, L. F. (2018). *Relación entre identificación social, trauma psicosocial y bienestar social en personas víctimas de desplazamiento forzado con y sin atención psicosocial en la ciudad de Bogotá*.
- Gonzales, N. A., Johnson, M., Shirtcliff, E. A., Tein, J. Y., Eskenazi, B., & Deardorff, J. (2018). The role of bicultural adaptation, familism, and family conflict in Mexican American adolescents' cortisol reactivity. *Development and Psychopathology*, 30(5), 1571–1587. <https://doi.org/10.1017/S0954579418001116>
- Green, M., King, E., & Fischer, F. (2019). Acculturation, Social Support and Mental Health Outcomes among Syrian Refugees in Germany. *Journal of Refugee Studies*.
- Greene, M. L., Way, N., & Pahl, K. (2006). Trajectories of perceived adult and peer discrimination among Black, Latino, and Asian American adolescents: Patterns and psychological correlates. *Developmental Psychology*, 42(2), 218–238. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.2.218>
- Griner, D., & Smith, T. B. (2006). Culturally adapted mental health intervention: A meta-analytic review. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 43(4), 531–548. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.43.4.531>
- Guglani, S., Coleman, P. G., & Sonuga-Barke, E. J. S. (2000). Mental health of elderly Asians in Britain: a comparison of Hindus from nuclear and extended families of differing cultural identities. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 15(11), 1046–1053.
- Güvenir, T., Özbek, A., Baykara, B., Arkar, H., Şentürk, B., & İncekaş, S. (2008). Güçler Ve Güçlükler Anketinin (Gga) Türkçe Uyarlamasının Psikometrik Özellikleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2), 65–74. <http://toad.edam.com.tr/sites/default/files/pdf/gucler-ve-guclukler-anketi-toad.pdf>

- Güleç, H., Yavuz, A., Topbaş, M., Ak, İ., & Kaygusuz, E. (2006). Psikiyatri hastalarında tıp dışı çare arama davranışı: Türkiye'de ve Almanya'da yaşayan Türkler arasında karşılaştırmalı bir ön çalışma. *Klinik Psikiyatri*, 9, 36-44.
- Hadfield, K., Ostrowski, A. ve Ungar, M. (2017). What can we expect of the mental health and well-being of Syrian refugee children and adolescents in Canada? *Canadian Psychology/Psychologie canadienne*, 58(2), 194-201. doi:10.1037/cap0000102
- Harker, K. (2001). Immigrant generation, assimilation, and adolescent psychological well-being. *Social Forces*, 79(3), 969–1004. <https://doi.org/10.1353/sof.2001.0010>
- Hasanović, M., Sinanović, O., & Pavlović, S. (2005). Acculturation and psychological problems of adolescents from Bosnia and Herzegovina during exile and repatriation. *Croatian Medical Journal*, 46(1), 105–115.
- Hodes, M., Anagnostopoulos, D., & Skokauskas, N. (2018). Challenges and opportunities in refugee mental health: clinical, service, and research considerations. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 27(4), 385–388. <https://doi.org/10.1007/s00787-018-1115-2>
- Hodes, M., Jagdev, D., Chandra, N., & Cunliffe, A. (2008). Risk and resilience for psychological distress amongst unaccompanied asylum seeking adolescents. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 49(7), 723–732. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2008.01912.x>
- Hodes, M., Vasquez, M. M., Anagnostopoulos, D., Triantafyllou, K., Abdelhady, D., Weiss, K., Koposov, R., Cuhadaroglu, F., Hebebrand, J., & Skokauskas, N. (2018). Refugees in Europe: national overviews from key countries with a special focus on child and adolescent mental health. *European Child and Adolescent Psychiatry*, 27(4), 389–399. <https://doi.org/10.1007/s00787-017-1094-8>
- Hodes, M., & Vostanis, P. (2019). Practitioner Review: Mental health problems of refugee children and adolescents and their management. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 60(7), 716–731. <https://doi.org/10.1111/jcpp.13002>
- Hovey, J. D., & King, C. A. (1996). Acculturative stress, depression, and suicidal ideation among immigrant and second-generation Latino adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 35(9), 1183–1192.
- İçduygu, A. (2015). *Syrian Refugees in Turkey: The Long Road Ahead* | migrationpolicy.org (Issue September).

- www.migrationpolicy.org/transatlantic.%0Ahttps://www.migrationpolicy.org/research/syrian-refugees-turkey-long-road-ahead
- IOM. (2013). Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü. In R. Perruchoud & I. Redpath - Cross (Eds.), *IOM Yayınları* (2nd ed.). https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf
- Jafari, S., Baharlou, S., & Mathias, R. (2010). Knowledge of Determinants of Mental Health among Iranian Immigrants of BC, Canada: “A Qualitative Study.” *Journal of Immigrant and Minority Health*, 12(1), 100–106. <https://doi.org/10.1007/s10903-008-9130-x>
- Jang, Y, Kim, G., & Chiriboga, D. (2005). Acculturation and manifestation of depressive symptoms among Korean-American older adults. *Aging & Mental Health*, 9(6), 500–507. <https://doi.org/10.1080/13607860500193021>
- Jang, Yuri, Roh, S., & Chiriboga, D. A. (2014). The impact of acculturation on depressive symptoms: A comparison of older Korean Americans in two areas. *Asian American Journal of Psychology*, 5(3), 200.
- Jorgenson, K. C., & Nilsson, J. E. (2021). The Relationship Among Trauma, Acculturation, and Mental Health Symptoms in Somali Refugees. *The Counseling Psychologist*, 49(2), 196–232. <https://doi.org/10.1177/0011000020968548>
- Juárez-Centeno, A. (2018). *Un estudio sobre la relación del estatus migratorio y la salud mental de madres migrantes mexicanas y problemas de comportamiento de sus hijos en Estados Unidos*.
- Kağnıcı, D. Y. (2020). Kültüre Duyarlı Okul İklimi Oluşturulması: Okul Psikolojik Danışmanlarının Rol ve Sorumlulukları. In A. Doğan & D. Y. Kağnıcı (Eds.), *Göçmen Çocuk ve Ergenler Kültürleşme, Uyum ve Eğitim* (1st ed., pp. 106–124). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kanat, K. B., & Ustun, K. (2015). *Turkey's Syrian Refugees Toward Integration* (1st ed.). SETA İstanbul.
- Karadag, M., & Gokcen, C. (2020). Does Studying with the Local Students Effect Psychological Symptoms in Refugee Adolescents? A Controlled Study. *Child and Adolescent Social Work Journal*. <https://doi.org/10.1007/s10560-020-00684-2>
- Kassam, S. (2019). Understanding Experiences of Social Support as Coping Resources among Immigrant and Refugee Women with Postpartum Depression: An Integrative Literature Review. *Issues in Mental Health Nursing*, 40(12), 999–1011.

<https://doi.org/10.1080/01612840.2019.1585493>

- Kieling, C., Baker-Henningham, H., Belfer, M., Conti, G., Ertem, I., Omigbodun, O., . . . Rahman, A. (2011). Child and adolescent mental health worldwide: evidence for action. *The Lancet*, 378(9801), 1515-1525. doi:10.1016/s0140-6736(11)60827-1
- Kim, B. S. K., & Omizo, M. M. (2010). Behavioral enculturation and acculturation, psychological functioning, and help-seeking attitudes among Asian American adolescents. *Asian American Journal of Psychology*, 1(3), 175.
- Kirmayer, L. J., Narasiah, L., Munoz, M., Rashid, M., Ryder, A. G., Guzder, J., Hassan, G., Rousseau, C., & Pottie, K. (2011). Common mental health problems in immigrants and refugees: General approach in primary care. *Cmaj*, 183(12), 959–967. <https://doi.org/10.1503/cmaj.090292>
- Kılıç, G., & Özkor, D. (2019). *Suriyeli Çocukların Eğitimi Araştırma Raporu*.
- Koneru, V. K., Weisman de Mamani, A. G., Flynn, P. M., & Betancourt, H. (2007). Acculturation and mental health: Current findings and recommendations for future research. *Applied and Preventive Psychology*, 12(2), 76–96. <https://doi.org/10.1016/j.appsy.2007.07.016>
- Kosic, A. (2004). Acculturation strategies, coping process and acculturative stress. *Scandinavian Journal of Psychology*, 45(4), 269–278. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9450.2004.00405.x>
- Krešić Ćorić, M., Klarić, M., Petrov, B., & Mihić, N. (2016). Psychological and behavioral problems in children of war veterans with post traumatic stress disorder. *European Journal of Psychiatry*, 30(3), 219–230.
- Künüroğlu, F. (2020). Göç, Kültürleşme Süreçleri ve Psikososyal Uyum. In A. Doğan & D. Y. Kağınacı (Eds.), *Göçmen Çocuk ve Ergenler Kültürleşme, Uyum ve Eğitim* (1st ed., pp. 2–20). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kuo, B. C. H. (2014a). Coping, acculturation, and psychological adaptation among migrants: a theoretical and empirical review and synthesis of the literature. *Health Psychology and Behavioral Medicine*, 2(1), 16–33. <https://doi.org/10.1080/21642850.2013.843459>
- Kuo, B. C. H. (2014b). Coping, acculturation, and psychological adaptation among migrants: a theoretical and empirical review and synthesis of the literature. *Health Psychology and Behavioral Medicine: An Open Access Journal*, 2(1), 16–33.
- Kuo, B. C. H., Arnold, R., & Rodriguez-Rubio, B. (2014). Mediating effects of coping in

- the link between spirituality and psychological distress in a culturally diverse undergraduate sample. *Mental Health, Religion and Culture*, 17(2), 173–184. <https://doi.org/10.1080/13674676.2013.780015>
- Kurt, G., Acar, İ. H., Ilkkursun, Z., Yurtbakan, T., Acar, B., Uygün, E., & Acartürk, C. (2021). Traumatic experiences, acculturation, and psychological distress among Syrian refugees in Turkey: The mediating role of coping strategies. *International Journal of Intercultural Relations*, 81(February), 214–225. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2021.02.001>
- Lau, A. S., Yeh, M., Wood, P. A., McCabe, K. M., Garland, A. F., & Hough, R. L. (2005). The acculturation gap-distress hypothesis among high-risk Mexican American families. *Journal of Family Psychology*, 19(3), 367–375. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.19.3.367>
- Lazarevic, V., Wiley, A., & Pleck, J. H. (2012). Associations of acculturation with family and individual well-being in Serbian refugee young adults in the United States. *Journal of Comparative Family Studies*, 43(2), 217–236.
- Li, Y., & Lerner, R. M. (2011). Developmental trajectories of school engagement across adolescence: Implications for academic achievement, substance use, depression, and delinquency. *Developmental Psychology*, 47(1), 233–247.
- Liebkind, K. (2006). *Ethnic identity and acculturation*.
- Lincoln, A. K., Lazarevic, V., White, M. T., & Ellis, B. H. (2016). The Impact of Acculturation Style and Acculturative Hassles on the Mental Health of Somali Adolescent Refugees. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 18(4), 771–778. <https://doi.org/10.1007/s10903-015-0232-y>
- Lorenzo-Blanco, E. I., & Unger, J. B. (2015). Ethnic discrimination, acculturative stress, and family conflict as predictors of depressive symptoms and cigarette smoking among Latina/o youth: The mediating role of perceived stress. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(10), 1984–1997.
- Lorenzo-Blanco, E. I., Unger, J. B., Baezconde-Garbanati, L., Ritt-Olson, A., & Soto, D. (2012). Acculturation, Enculturation, and Symptoms of Depression in Hispanic Youth: The Roles of Gender, Hispanic Cultural Values, and Family Functioning. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(10), 1350–1365. <https://doi.org/10.1007/s10964-012-9774-7>
- Lu, C., Benet-Martínez, V., & Robins, R. W. (2020). The Development of Ethnic Identity

- From Late Childhood to Young Adulthood: Findings From a 10-Year Longitudinal Study of Mexican-Origin Youth. *Social Psychological and Personality Science*, 11(5), 709–717.
- Magnet de Saissy, C. K. (2009). Acculturation, self-efficacy and social support among Chinese immigrants in Northern Ireland. *International Journal of Intercultural Relations*, 33(4), 291–300. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2009.04.002>
- Marin, M. F., Lord, C., Andrews, J., Juster, R. P., Sindi, S., Arsenault-Lapierre, G., Fiocco, A. J., & Lupien, S. J. (2011). Chronic stress, cognitive functioning and mental health. *Neurobiology of Learning and Memory*, 96(4), 583–595. <https://doi.org/10.1016/j.nlm.2011.02.016>
- Masten, A. S., & Cicchetti, D. (2016). *Resilience in development: Progress and transformation*.
- Maynard-Reid, N. A. (2005). *The relations among acculturation, acculturative stress, and social self-efficacy*. Arizona State University.
- McDonald, E. J., McCabe, K., Yeh, M., Lau, A., Garland, A., & Hough, R. L. (2005). Cultural affiliation and self-esteem as predictors of internalizing symptoms among Mexican American adolescents. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 34(1), 163–171. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp3401_15
- McQueen, A., Greg Getz, J., & Bray, J. H. (2003). Acculturation, Substance Use, and Deviant Behavior: Examining Separation and Family Conflict as Mediators. *Child Development*, 74(6), 1737–1750. <https://doi.org/https://doi.org/10.1046/j.1467-8624.2003.00635.x>
- Motti-Stefanidi, F. (2018). Resilience among immigrant youth: The role of culture, development and acculturation. *Developmental Review*, 50(April), 99–109. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2018.04.002>
- Motti-Stefanidi, F. (2019). Resilience Among Immigrant Youths: Who Adapts Well, and Why? *Current Directions in Psychological Science*, 28(5), 510–517. <https://doi.org/10.1177/0963721419861412>
- Na, S., Ryder, A. G., & Kirmayer, L. J. (2016). Toward a Culturally Responsive Model of Mental Health Literacy: Facilitating Help-Seeking Among East Asian Immigrants to North America. *American Journal of Community Psychology*, 211–225. <https://doi.org/10.1002/ajcp.12085>
- Noh, S., & Kaspar, V. (2003). Perceived discrimination and depression: Moderating

- effects of coping, acculturation, and ethnic support. *American Journal of Public Health*, 93(2), 232–238. <https://doi.org/10.2105/AJPH.93.2.232>
- Oakey-Frost, N., Tucker, R. P., & Buckner, J. D. (2019). Ethnic Identity and Suicide Risk among Hispanic/Latinx Young Adults: The Impact of Perceived Burdensomeness and Thwarted Belongingness. *Archives of Suicide Research*, 1–16. <https://doi.org/10.1080/13811118.2019.1670766>
- Öngen, D. (2002). Ergenlerde Sorunlarla Başa Çıkma Davranışları. *Eğitim ve Bilim*, 27(125), 54–61.
- Oppedal, B., Røysamb, E., & Sam, D. L. (2004). The effect of acculturation and social support on change in mental health among young immigrants. *International Journal of Behavioral Development*, 28(6), 481–494.
- Organista, P. B., Organista, K. C., & Kurasaki, K. (2003). The relationship between acculturation and ethnic minority health. In *Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research*. (pp. 139–161). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10472-010>
- Ozdemir, Y. (2014). Parent-adolescent conflict and depression symptoms of adolescents: Mediator role of self-esteem. *Dusunen Adam*, 27(3), 211–220. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2014270304>
- Panther-Brick, C., Hadfield, K., Dajani, R., Eggerman, M., Ager, A., & Ungar, M. (2018). Resilience in Context: A Brief and Culturally Grounded Measure for Syrian Refugee and Jordanian Host-Community Adolescents. *Child Development*, 89(5), 1803–1820. <https://doi.org/10.1111/cdev.12868>
- Park, H.-S., & Rubin, A. (2012). The mediating role of acculturative stress in the relationship between acculturation level and depression among Korean immigrants in the US. *International Journal of Intercultural Relations*, 36(5), 611–623.
- Pektaş, D., & Demircioğlu, H. (2017). Almanya'da Yaşayan Türk Kökenli Annelerin Ebeveynlik Tutumları. *Journal of International Social Research*, 10(54).
- Phinney, J. S., & Devich-Navarro, M. (1997). Variations in Bicultural Identification Among African American and Mexican American Adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, 7(1), 3–32. https://doi.org/10.1207/s15327795jra0701_2
- Redfield, R., Linton, R., & Herskovits, M. J. (1936). Memorandum for the study of acculturation. *American Anthropologist*, 38(1), 149–152.
- Rodríguez-Reimann, D. I., Nicassio, P., Reimann, J. O. F., Gallegos, P. I., & Olmedo, E.

- L. (2004). Acculturation and Health Beliefs of Mexican Americans Regarding Tuberculosis Prevention. *Journal of Immigrant Health*, 6(2), 51–62. <https://doi.org/10.1023/B:JOIH.0000019165.09266.71>
- Romero, A. J., Piña-Watson, B., & Toomey, R. B. (2018). When is bicultural stress associated with loss of hope and depressive symptoms? Variation by ethnic identity status among Mexican descent youth. *Journal of Latina/o Psychology*, 6(1), 49.
- Rudmin, F. W. (2003). Critical History of the Acculturation Psychology of Assimilation, Separation, Integration, and Marginalization. *Review of General Psychology*, 7(1), 3–37. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.7.1.3>
- Sandhu, D. S., & Asrabadi, B. R. (1994). Development of an Acculturative Stress Scale for International Students: preliminary findings. *Psychological Reports*, 75(1 Pt 2), 435–448. <https://doi.org/10.2466/pr0.1994.75.1.435>
- Saygın, S., & Hasta, D. (2018). Göç, Kültürleşme ve Uyum. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler - Current Approaches in Psychiatry*, 10(3), 302–323. <https://doi.org/10.18863/pgy.364115>
- Schwartz, S. J., Unger, J. B., Zamboanga, B. L., Córdova, D., Mason, C. A., Huang, S., Baezconde-Garbanati, L., Lorenzo-Blanco, E. I., Des Rosiers, S. E., Soto, D. W., Villamar, J. A., Pattarroyo, M., Lizzi, K. M., & Szapocznik, J. (2015). Developmental Trajectories of Acculturation: Links With Family Functioning and Mental Health in Recent-Immigrant Hispanic Adolescents. *Child Development*, 86(3), 726–748. <https://doi.org/10.1111/cdev.12341>
- Schwartz, S. J., Zamboanga, B. L., & Jarvis, L. H. (2007). Ethnic identity and acculturation in Hispanic early adolescents: Mediated relationships to academic grades, prosocial behaviors, and externalizing symptoms. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 13(4), 364.
- Scottham, K. M., & Dias, R. H. (2010). Acculturative strategies and the psychological adaptation of Brazilian migrants to Japan. *Identity*, 10(4), 284–303. <https://doi.org/10.1080/15283488.2010.523587>
- Shi, L., Chen, W., Bouey, J. H., Lin, Y., & Ling, L. (2019). Impact of acculturation and psychological adjustment on mental health among migrant adolescents in Guangzhou, China: A cross-sectional questionnaire study. *BMJ Open*, 9(5), 1–12. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2018-022712>
- Sijbrandij, M., Acarturk, C., Bird, M., Bryant, R. A., Burchert, S., Carswell, K., de Jong,

- J., Dinesen, C., Dawson, K. S., El Chammay, R., van Ittersum, L., Jordans, M., Knaevelsrud, C., McDaid, D., Miller, K., Morina, N., Park, A.-L., Roberts, B., van Son, Y., ... Cuijpers, P. (2017). Strengthening mental health care systems for Syrian refugees in Europe and the Middle East: integrating scalable psychological interventions in eight countries. *European Journal of Psychotraumatology*, 8(sup2), 1388102. <https://doi.org/10.1080/20008198.2017.1388102>
- Silove, D., Ventevogel, P., & Rees, S. (2017). The contemporary refugee crisis: an overview of mental health challenges. *World Psychiatry*, 16(2), 130–139. <https://doi.org/10.1002/wps.20438>
- Smokowski, P., Buchanan, R. L., & Bacallao, M. L. (2009). Acculturation and adjustment in latino adolescents: How cultural risk factors and assets influence multiple domains of adolescent mental health. *Journal of Primary Prevention*, 30(3–4), 371–393. <https://doi.org/10.1007/s10935-009-0179-7>
- Smokowski, P. R., & Bacallao, M. L. (2006). Acculturation and aggression in Latino adolescents: A structural model focusing on cultural risk factors and assets. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 34(5), 659–673. <https://doi.org/10.1007/s10802-006-9049-4>
- Smokowski, P. R., & Bacallao, M. L. (2007). Acculturation, internalizing mental health symptoms, and self-esteem: Cultural experiences of Latino adolescents in North Carolina. *Child Psychiatry and Human Development*, 37(3), 273–292. <https://doi.org/10.1007/s10578-006-0035-4>
- Stein, G. L., Gonzalez, L. M., Cupito, A. M., Kiang, L., & Supple, A. J. (2015). The Protective Role of Familism in the Lives of Latino Adolescents. *Journal of Family Issues*, 36(10), 1255–1273. <https://doi.org/10.1177/0192513X13502480>
- Stuart, J., & Ward, C. (2018). The relationships between religiosity, stress, and mental health for Muslim immigrant youth. *Mental Health, Religion and Culture*, 21(3), 246–261. <https://doi.org/10.1080/13674676.2018.1462781>
- Şeker, B. D. (2015). Göç ve Uyum Süreci: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. In *Göç ve uyum* (pp. 9-21). Transnational Press London.
- Tardif-Williams, C. Y., & Fisher, L. (2009). Clarifying the link between acculturation experiences and parent–child relationships among families in cultural transition: The promise of contemporary critiques of acculturation psychology. *International Journal of Intercultural Relations*, 33(2), 150–161.

- Taycan, O., & Coşkun, B. (2020). *Ruh Sağlığını Güçlendirme: Kavramlar, Kanıtlar, Uygulamalar: Özet Rapor* (O. TAYCAN & B. COŞKUN (eds.); 1st ed.). Türkiye Psikiyatri Derneği Yayınları.
- Telef, B. B. (2011). *Özyeterlilikleri Farklı Ergenlerin Psikolojik Semptomlarının İncelenmesi* [Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. <http://hdl.handle.net/20.500.12397/6776>
- Thomas, M., & Choi, J. B. (2006). Acculturative stress and social support among Korean and Indian immigrant adolescents in the United States. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 33(2), 123–143.
- Ting-Fok, C. C., Allen, J., Henry, D., & Mohatt, G. V. (2012). Multicultural Mastery Scale for Youth: Multidimensional Assessment of Culturally Mediated Coping Strategies. *Psychological Assessment*, 24(2), 313–327. <https://doi.org/doi:10.1037/a0025505>. Multicultural
- Ting, K., Tsang, K. K., & Lian, Y. (2013). Acculturation strategies, social support, and cross-cultural adaptation: A mediation analysis. *Asia Pacific Education Review*, 14(4), 593–601. <https://doi.org/10.1007/s12564-013-9285-6>
- Tol, W. A., Komproe, I. H., Susanty, D., Jordans, M. J. D., Macy, R. D., & De Jong, J. T. V. M. (2008). School-based mental health intervention for children affected by political violence in Indonesia: A cluster randomized trial. *JAMA - Journal of the American Medical Association*, 300(6), 655–662. <https://doi.org/10.1001/jama.300.6.655>
- Torres, L. (2010). Predicting Levels of Latino Depression: Acculturation, Acculturative Stress, and Coping. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 16(2), 256–263. <https://doi.org/10.1037/a0017357>
- Torres, L., Driscoll, M. W., & Voell, M. (2012a). Discrimination, acculturation, acculturative stress, and Latino psychological distress: A moderated mediational model. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 18(1), 17.
- Torres, L., Driscoll, M. W., & Voell, M. (2012b). Discrimination, acculturation, acculturative stress, and Latino psychological distress: A moderated mediational model. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 18(1), 17–25. <https://doi.org/10.1037/a0026710>
- Tran, T. T., & Bifuh-Ambe, E. (2021). Ethnic Identity among Second-Generation Vietnamese American Adolescents. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 8(2),

167–186.

- Tunay Aytekin, S. (2018). *Suriyeli Göçmen Ergenlerin Dayanıklılık Özelliklerinin İncelenmesi*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuzcu, A. ve Bademli, K. (2014). Psychosocial Aspects of Migration. *Psikiyatride Guncel Yaklasimlar - Current Approaches in Psychiatry*, 6(1). doi:10.5455/cap.20130719123555
- Ulu, M., & Çelik, H. (2019). Suriyeli mültecilerin kullandıkları başa çıkma yöntemleri ile dindarlıkları arasındaki ilişki. *Bilimname*, 4, 273–311.
- Vedder, P., & van Geel, M. (2012). Immigrant youth and discrimination. In *The impact of immigration on children's development* (Vol. 24, pp. 99–121). Karger Publishers.
- Villarreal-Otálora, T., Jennings, P., & Mowbray, O. (2019). Clinical Interventions to Reduce Suicidal Behaviors in Hispanic Adolescents: A Scoping Review. *Research on Social Work Practice*, 29(8), 924–938. <https://doi.org/10.1177/1049731519832100>
- Wagner, K. D., Ritt-Olson, A., Soto, D. W., Rodriguez, Y. L., Baezconde-Garbanati, L., & Unger, J. B. (2008). The role of acculturation, parenting, and family in hispanic/latino adolescent substance use: Findings from a qualitative analysis. *Journal of Ethnicity in Substance Abuse*, 7(3), 304–327. <https://doi.org/10.1080/15332640802313320>
- Wang, S. C., Schwartz, S. J., & Zamboanga, B. L. (2010). Acculturative stress among Cuban American college students: Exploring the mediating pathways between acculturation and psychosocial functioning. *Journal of Applied Social Psychology*, 40(11), 2862–2887.
- Ward, C. (2005). The A,B,Cs of Acculturation. In D. Matsumoto (Ed.), *The Handbook of Culture and Psychology* (1st ed., pp. 411–447). Oxford University Press Published.
- Ward, C. A., Bochner, S., & Furnham, A. (2001). Stress, Coping and Adjustment. In C. A. Ward, S. Bochner, & A. Furnham (Eds.), *The Psychology of Culture Shock* (2nd ed., p. 384). Routledge.
- Ward, C., & Kennedy, A. (1994). Acculturation strategies, psychological adjustment, and sociocultural competence during cross-cultural transitions. *International Journal of Intercultural Relations*, 18(3), 329–343. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0147-1767\(94\)90036-1](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0147-1767(94)90036-1)
- Wester, S. R., Kuo, B. C. H., & Vogel, D. L. (2006). Multicultural coping: Chinese

- Canadian adolescents, male gender role conflict, and psychological distress. *Psychology of Men & Masculinity*, 7(2), 83.
- World Health Organization. (2017). *Global Accelerated Action for the Health of Adolescents (AA-HA!): guidance to support country implementation. Summary*. Geneva. [https://www.who.int/publications/i/item/global-accelerated-action-for-the-health-of-adolescents-\(-aa-ha!\)-guidance-to-support-country-implementation](https://www.who.int/publications/i/item/global-accelerated-action-for-the-health-of-adolescents-(-aa-ha!)-guidance-to-support-country-implementation)
- Wu, Q, Ge, T., Emond, A., Foster, K., Gatt, J. M., Hadfield, K., Mason-Jones, A. J., Reid, S., Theron, L., Ungar, M., & Wouldes, T. A. (2018). Acculturation, resilience, and the mental health of migrant youth: a cross-country comparative study. *Public Health*, 162, 63–70. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.puhe.2018.05.006>
- Wu, Qiaobing, Ge, T., Emond, A., Foster, K., Gatt, J., Hadfield, K., Mason-Jones, A., Reid, S., Theron, L., Ungar, M., & Wouldes, T. (2017). Acculturation, Resilience and the Mental Health of Migrant Youth: A Cross-Country Comparative Study. *Public Health*, 68–70.
- Yakushko, O. (2010). Stress and Coping Strategies in the Lives of Recent Immigrants: A Grounded Theory Model. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 32(4), 256–273. <https://doi.org/10.1007/s10447-010-9105-1>
- Yakushko, O., Watson, M., & Thompson, S. (2008). Stress and Coping in the Lives of Recent Immigrants and Refugees: Considerations for Counseling. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 30(3), 167. <https://doi.org/10.1007/s10447-008-9054-0>
- Yoon, E., Lee, R. M., & Goh, M. (2008). Acculturation, social connectedness, and subjective well-being. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 14(3), 246.

EKLER

Ek 1: Veri Toplama Formu

Değerli Katılımcı,

Bu çalışma, Suriyeli gençlerde kültürleşme biçimleri ve ruh sağlığı arasındaki nedensel bağlantıların incelenmesi amacıyla planlanmıştır.

Form, 3 bölümden oluşmaktadır. 1. bölümde, bireysel özellikler, 2. bölümde, kültürleşme biçimleri, 3. bölümde, ruh sağlığı sorunları ile ilgili sorular bulunmaktadır.

Çalışmanın yararlı olması ve gerçeği yansıtmaya için lütfen her soruyu içtenlikle yanıtlayınız. Bilgi formunda isim belirtilmeyecek ve tüm bilgiler gizli tutulacaktır. Katılmamız ve desteğiniz için teşekkürler.

C.Hürrem AYHAN BALIK
İ.Ü.-C Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği
Doktora Programı

1. Bölüm: Bireysel Özellikler

1. Yaşınız _____

2. Cinsiyetiniz? ☐ Erkek ☐ Kız

3. Sınıfınız? _____

4. Son okul karnenizdeki akademik ortalamanız: _____

5. Doğum yeriniz neresi? (Hangi şehir ve ülke?) _____

6. Babanızın doğum yeri neresi? (Hangi şehir ve ülke?) _____

7. Annenizin doğum yeri neresi? (Hangi şehir ve ülke?) _____

8. Anne ve babanızın birliktelik durumu nedir?

☐ Evli ☐ Boşanmış ☐ Ayrı yaşıyorlar ☐ Annem sağ değil ☐ Babam sağ değil

☐ Diğer Açıklayınız _____

9. Anne ve babanızın eğitim durumu nedir?

	Anne	Baba
Okuma yazma bilmiyor	☐	☐
İlkokul mezunu	☐	☐
Ortaokul mezunu	☐	☐
Lise mezunu	☐	☐
Üniversite mezunu	☐	☐

10. Babanız çalışıyor mu?

☐ Sürekli bir işi var ☐ Kısmi zamanlı çalışıyor ☐ Çalışmıyor

11. Anneniz çalışıyor mu?

☐ Sürekli bir işi var ☐ Kısmi zamanlı çalışıyor ☐ Çalışmıyor

12. Size göre, ailenizin ekonomik durumu nasıldır?

☐ Çok kötü (0-1000TL) ☐ Kötü (1000-2000TL) ☐ Orta (2000-3000TL) ☐ İyi (3000-5000TL)
☐ Çok iyi (5000TL ve üzeri)

13. Türkiye'ye taşındığınız zaman kaç yaşındaydınız? _____

14. İstanbul'a taşındığınız zaman kaç yaşındaydınız? _____

15. İstanbul'a taşınmadan önce Türkiye'de başka yerde yaşadınız mı?

☐ Hayır, ☐ Evet, Açıklayınız _____

16. Kiminle birlikte yaşıyorsunuz?

- ☐ Ailemle (anne, baba ve varsa kardeşler)
- ☐ Annem, babam ve kardeşim/kardeşlerimle birlikte yaşıyorum.
- ☐ Ebeveynlerimden sadece biri (annem veya babam) ile birlikte yaşıyorum.
- ☐ Ebeveynlerimden sadece biri (annem veya babam) ve kardeşim/kardeşlerimle birlikte yaşıyorum.
- ☐ Diğer (Kim olduğunu belirtiniz): _____

17. Türkiye'deki ilk yılınızı düşündüğünüzde aşağıda belirtilen konulardaki deneyimleriniz nasıldı?

	Çok kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok iyi
1. Aile ile olan ilişkiler	☐	☐	☐	☐	☐
2. Okul başarısı	☐	☐	☐	☐	☐
3. Arkadaşlık kurma	☐	☐	☐	☐	☐
4. Öğretmenler ile olan ilişkiler	☐	☐	☐	☐	☐
5. Şehir hayatına ve ortamına uyum sağlama	☐	☐	☐	☐	☐

Türkçeyi ne kadar iyi...	Hiç	Az	Biraz	İyi	Çok İyi
1. Anlayabiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
2. Konuşabiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
3. Okuyabiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
4. Yazabiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐

Lütfen aşağıdaki ifadelerden size en uygun olanını işaretleyiniz	Hiç	Biraz	İyi	Oldukça İyi	Çok iyi
1. Olumsuz bir olay karşısında kendi kendinize moralinizi yükseltmeyi ne kadar iyi başarabiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
2. Çok korktuğunuzda yeniden sakinleşebilmeyi ne kadar iyi başarabiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
3. Sınıf arkadaşlarınız ile ne kadar uyumlu çalışabiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
4. Her dersinizde ders boyunca dikkatinizi ne kadar iyi toparlayabiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
5. Kendinizi iyi hissetmediğinizde kendi kendinize moral vermede ne kadar iyisiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
6. Okuldaki derslerin tümünü anlamayı başarıma konusunda ne kadar iyisiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
7. Komik bir olayı bir öğrenci grubuna ne kadar iyi anlatabilirsiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
8. Diğer çocuklarla arkadaşlığınızı sürdürürebilme konusunda ne kadar başarılısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
9. Herhangi bir sınavı geçme konusunda ne kadar başarılısınız?	☐	☐	☐	☐	☐

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyun ve bir problemle karşılaştığınızda bu stratejilerden hangilerini ne sıklıkla yaptığınızı işaretleyiniz.	Hiçbir Zaman	Ara Sıra	Çoğu Zaman	Her zaman
1. Yaşadığım problemi başka şeyler düşünüp başka şeyler yaparak unutmaya çalışırım.	☐	☐	☐	☐
2. Kendi başıma kalarak sorunu kendim çözmeye çalışırım.	☐	☐	☐	☐
3. Olayların olumlu taraflarını görmeye çalışarak olumlu sonuçlar üzerine odaklanmaya çalışırım.	☐	☐	☐	☐
4. Soruna kendim sebep olduğumu düşünerek kendimi suçlarım.	☐	☐	☐	☐
5. Yaşadığım sorun için başkalarını suçlarım.	☐	☐	☐	☐

6. Sorunun çözümü için başkalarının da fikrini alırsanız ve uygun bir çözüm bulmaya çalışırsınız.	☐	☐	☐	☐
7. Öfkemi dışarı vurur, etrafımdakilere bağırıp çağırır, çevremdeki eşyalara zarar veririm.	☐	☐	☐	☐
8. Kendi kendime sakin olmaya yönelik telkinde bulunur kendimi sakinleştirmeye çalışırım.	☐	☐	☐	☐
9. Olayın hiç yaşanmamış olmasını diler keşke değiştirebilseydim diye düşünürüm.	☐	☐	☐	☐
10. Arkadaşımdan, ailemden ya da tanıdığım diğer yetişkinlerden yardım isterim.	☐	☐	☐	☐
11. Yapabileceğim hiçbir şey olmadığını düşünüp durumu kabullenmeye çalışırım.	☐	☐	☐	☐

Aşağıdaki ifadeler ile ilgili ne düşündüğünüzü lütfen soruları dikkatli okuyarak ve burada yaşadığınız son üç ayı düşünerek işaretleyiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Benim durumumdaki insanların ayrımcılığa uğradığını düşünüyorum	☐	☐	☐	☐	☐
2. Irkımdan dolayı farklı muamele görüyorum	☐	☐	☐	☐	☐
3. Rengimden dolayı farklı muamele görüyorum	☐	☐	☐	☐	☐
4. Birçok fırsattan mahrum bırakılıyorum/benden esirgeniyor	☐	☐	☐	☐	☐
5. Sosyal ortamlarda farklı muamele görüyorum	☐	☐	☐	☐	☐
6. Başkalarının bana karşı ön yargısı var	☐	☐	☐	☐	☐
7. Kültürel geçmişim yüzünden kendimi diğerlerinden aşağıda görüyorum	☐	☐	☐	☐	☐
8. Kendimi buraya ait hissetmiyorum	☐	☐	☐	☐	☐
9. Eşit olmayan bir muamele gördüğümü hissediyorum	☐	☐	☐	☐	☐
10. Hak ettiğim şeyler benden esirgeniyor	☐	☐	☐	☐	☐
11. Benim durumumdaki insanların aşağı görülmesi beni sınırlandırıyor	☐	☐	☐	☐	☐
12. Bazı insanların etnik kökenim yüzünden benimle arkadaşlık yapmadığını hissediyorum	☐	☐	☐	☐	☐
13. Memleket özlemi carımı sıkıyor	☐	☐	☐	☐	☐
14. Alışkın olmadığım bir çevrede yaşadığım için üzgün hissediyorum	☐	☐	☐	☐	☐
15. Memleketimi ve oradaki insanları özleyorum	☐	☐	☐	☐	☐
16. Akrabalarımı arkamda bıraktığım için üzgün hissediyorum	☐	☐	☐	☐	☐
17. İnsanlar sözsüz biçimde bana karşı nefret sergiliyor	☐	☐	☐	☐	☐
18. İnsanlar sözleri ile bana karşı nefret sergiliyor	☐	☐	☐	☐	☐
19. İnsanlar davranışları ile bana karşı nefret sergiliyor	☐	☐	☐	☐	☐
20. Bu ülkedeki insanlar kültürel değerlerimle dalga geçiyor	☐	☐	☐	☐	☐
21. Bu ülkedeki insanlar kültürel değerlerimi takdir etmiyor	☐	☐	☐	☐	☐
22. Farklı kültürel geçmişim yüzünden burada kendi güvenliğimden şüphe ediyorum	☐	☐	☐	☐	☐
23. Kendimi burada güvende hissetmiyorum	☐	☐	☐	☐	☐
24. Başkalarından korktuğum için sık sık yaşadığım yeri değiştiriyorum	☐	☐	☐	☐	☐
25. Korktuğum için fazla dikkat çekmemeye çalışırım	☐	☐	☐	☐	☐
26. İlk kez gördüğüm yiyeceklerle uyum sağlamada rahat değilim	☐	☐	☐	☐	☐
27. Buraya göç ettiğimden beri üzerimde çok fazla baskı var	☐	☐	☐	☐	☐
28. İlk kez gördüğüm kültürel değerlere uyum sağlamakta zorlanıyorum	☐	☐	☐	☐	☐
29. Arkadaşılarımı ve ailemi arkamda bıraktığım için suçluluk hissediyorum	☐	☐	☐	☐	☐
30. Burada başka bir yaşam stili benimsediğim için suçluluk duyuyorum	☐	☐	☐	☐	☐
31. Türkçe iletişim kurmaktan dolayı kendimi gergin hissediyorum	☐	☐	☐	☐	☐
32. Sosyal aktivitelere katılmaktan gözüm korkuyor	☐	☐	☐	☐	☐

33. İnsanların kültürel değerlerini anlamaması beni incitiyor	☐	☐	☐	☐	☐
34. Benim durumumdaki insanların yaşadıkları problemleri düşünmek beni üzüyor	☐	☐	☐	☐	☐

Lütfen aşağıdaki maddeleri dikkatle okuyarak her maddede yer alan ifadenin size ne derece uygun olduğuna (sizi ne derece tanımladığına) karar veriniz. Vereceğiniz cevapların doğru ya da yanlışlığı yoktur. Verdiğiniz karara göre aşağıdaki ifadeleri dikkate alarak yanındaki boşluklardan bir tanesine çarpı (X) işareti koyunuz.	Hiç Uygun Değil	Uygun Değil	Uygun	Çok Uygun
1. Ailem benimle gerçekten ilgilenir.	☐	☐	☐	☐
2. Ailem başarılı olacağına inanır.	☐	☐	☐	☐
3. Ailemle eğlenceli zaman geçiririm	☐	☐	☐	☐
4. Aile içinde alınan kararlarda fikirlerim dikkate alınır	☐	☐	☐	☐
5. Yaşam zorluklarına karşı dayanıklıyım.	☐	☐	☐	☐
6. Zor şartlarda dahi serinkanlı davranabilirim.	☐	☐	☐	☐
7. Genelde olaylara kötümser bakarım.	☐	☐	☐	☐
8. Ailem paylaşacak bir şeyim olduğunda beni dinler.	☐	☐	☐	☐
9. Ailem sorunlarım olduğunda bunu fark eder.	☐	☐	☐	☐
10. Öğretmenlerimden benimle gerçekten ilgilenen kimse yok.	☐	☐	☐	☐
11. Öğretmenlerim içinde yaptığımı takdir eden kimse yok	☐	☐	☐	☐
12. Ailemin yanında bulunmaktan mutluluk duyarım.	☐	☐	☐	☐
13. Şartlar değiştiğinde ne yapmam gerektiğini çabucak anlarım	☐	☐	☐	☐
14. Kendimde hedeflerime ulaşacak kararlılığı göremiyorum	☐	☐	☐	☐
15. Sorumluluk almak bana zor geliyor	☐	☐	☐	☐
16. Hayat, bana pek yaşanılabilir gelmiyor.	☐	☐	☐	☐
17. Öğretmenlerim arasında beni dinleyecek kimse yok	☐	☐	☐	☐
18. Hayal ettiğim geleceğe ulaşabileceğime inanıyorum.	☐	☐	☐	☐
19. Bir kişinin bir olay ya da durum karşısında nasıl hissedeceğini anlamakta iyiyimdir	☐	☐	☐	☐
20. Diğer insanlara ilgi göstermekten hoşlanırım	☐	☐	☐	☐
21. Karşımdaki kişinin o anda neler hissettiğini anlayabilirim	☐	☐	☐	☐
22. Okulda olmasam hiçbir öğretmenim bunu fark etmez.	☐	☐	☐	☐
23. Okulda güzel bir şey yaptığımda kimse bunu takdir etmez	☐	☐	☐	☐
24. Yokluğumu fark edecek arkadaşlarım vardır.	☐	☐	☐	☐
25. Sorunlarımı anlatabileceğim arkadaşlarım vardır.	☐	☐	☐	☐
26. Yaşamımın alacağı yön üzerinde yeterince kontrolümün olmadığını hissediyorum	☐	☐	☐	☐
27. Zor zamanlarımda kendisine güvenebileceğim arkadaşlarım vardır	☐	☐	☐	☐
28. Zor durumda kaldığımda arkadaşlarım bana yardım ederler	☐	☐	☐	☐
29. Güzel zaman geçirdiğim arkadaşlarım vardır	☐	☐	☐	☐

2. Bölüm: Kültürleşme Biçimleri

Aşağıdaki cümleleri okuduktan sonra size en uygun olan cevabı işaretler misiniz?	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Benim için, Türkçe'yi Arapça'dan daha iyi konuşmak daha önemlidir.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Benim için, Arapça'yı Türkçe'den daha iyi konuşmak daha önemlidir.	☐	☐	☐	☐	☐

3. Benim için, Türkçe ve Arapça'nın her ikisini de iyi konuşmak önemlidir.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Türkçe'yi de Arapça'yı da iyi konuşmak benim için önemli değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Sadece Türk arkadaşlarım olmasını tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Sadece Suriyeli arkadaşlarım olmasını tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Hem Türk hem de Suriyeli arkadaşlarım olmasını tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Arkadaşlarımla Türk ya da Suriyeli olması benim için önemli değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Sadece Türkçe televizyon programlarını izlemeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Sadece Arapça televizyon programlarını izlemeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Hem Türkçe hem de Arapça televizyon programlarını izlemeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
12. İzlediğim televizyon programlarının Türkçe ya da Arapça olması benim için önemli değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Sadece Türkçe müzik dinlemeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Sadece Arapça müzik dinlemeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Hem Türkçe hem de Arapça müzik dinlemeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Dinlediğim müziğin Türkçe ya da Arapça olması benim için önemli değildir.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Boş zamanlarımı sadece Türk arkadaşlarımla geçirmeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
18. Boş zamanlarımı sadece Suriyeli arkadaşlarımla geçirmeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Boş zamanlarımı hem Türk hem de Suriyeli arkadaşlarımla geçirmeyi tercih ediyorum.	☐	☐	☐	☐	☐
20. Boş zamanlarımı Türk ya da Suriyeli arkadaşlarımla geçirmek benim için önemli değildir.	☐	☐	☐	☐	☐

3. Bölüm

Her cümle için, Doğru Değil, Kısmen Doğru, Tamamen Doğru kutularından birini işaretleyiniz. Kesinlikle emin olamıyorsanız ya da size anlamsız görünse de elinizden geldiğince tüm cümleleri yanıtlamanız bize yardımcı olacaktır. Lütfen yanıtlarınızı son 6 ay içindeki durumunuzu göz önüne alarak veriniz.	Doğru Değil	Kısmen Doğru	Kesinlikle Doğru
1. İnsanlara karşı iyi davranmaya çalışırım. Onların duygularını önemserim.	☐	☐	☐
2. Uzun süre kıpırdamadan oturamam, huzursuz olurum	☐	☐	☐
3. Çok fazla baş ağrım, karın ağrım ya da bulantım olur.	☐	☐	☐
4. Genellikle başkalarıyla paylaşırım (Öm. Yiyeceklerimi, oyunlarımı, kalemimi v.s.).	☐	☐	☐
5. Çok öfkelenirim ve sıkça kontrolümü kaybederim	☐	☐	☐
6. Genellikle kendi başıyım. Genelde yalnız oynarım ya da başkalarıyla birlikte olmaktan kaçınırım.	☐	☐	☐
7. Genellikle bana söyleneni yaparım.	☐	☐	☐
8. Çok endişelenirim	☐	☐	☐
9. Eğer birisi incinmiş, morali bozulmuş ya da kendini kötü hissediyor ise ona yardım ederim	☐	☐	☐
10. Sürekli, ellerim ve ayaklarım kıpır kıpırdır, ya da oturduğum yerde kıpırdanıp dururum	☐	☐	☐
11. En az bir yakın arkadaşım var.	☐	☐	☐
12. Çok kavga ederim. Diğer insanlara istediğimi yaptırabilirim	☐	☐	☐
13. Sıkça mutsuz, kederli ya da ağlamaklıyım	☐	☐	☐

14. Yaşıtlarım genelde beni sever.	☐	☐	☐
15. Dikkatim kolayca dağılır, dikkatimi toplamakta güçlük çekerim.	☐	☐	☐
16. Yeni ortamlarda gerginim. Kendime güvenimi kolayca kaybederim	☐	☐	☐
17. Kendimden küçüklere iyi davranırım.	☐	☐	☐
18. Sıkça hile yapmak ya da yalan söylemekle suçlanırım.	☐	☐	☐
19. Diğer çocuklar ya da gençler bana takarlar ya da benimle alay ederler	☐	☐	☐
20. Sıkça başkalarına (anne baba, öğretmen, çocuklar) yardım etmeye istekli olurum.	☐	☐	☐
21. Bir şeyi yapmadan önce düşünürüm.	☐	☐	☐
22. Ev, okul ya da başka bir yerden benim olmayan şeyleri alırım.	☐	☐	☐
23. Erişkinlerle yaşıtlarımdan daha iyi geçinirim.	☐	☐	☐
24. Pek çok korkum var. Kolayca ürkerim.	☐	☐	☐
25. Yaptığım işleri bitiririm. Dikkatim iyidir	☐	☐	☐

Genel olarak aşağıdaki alanların birinde ya da daha fazlasında güçlüklerinizin olduğunu düşünüyor musunuz:
Duygular, dikkati toplama, davranışlar, başkaları ile geçinebilme?

☐ Hayır ☐ Evet biraz ☐ Evet oldukça ciddi ☐ Evet çok ciddi

Eğer yanıtınız "evet" ise, lütfen aşağıdaki bu güçlüklerle ilişkin soruları yanıtlayınız.

Bu güçlükler ne zamandır var?

☐ 1 aydan az ☐ 1-5 ay ☐ 6-12 ay ☐ 1 yıldan fazla

Bu güçlükler seni ne kadar sıkıntıya sokuyor ya da ne kadar moralini bozuyor mu?

☐ Kesinlikle hayır ☐ Biraz ☐ Oldukça fazla ☐ Çok fazla

Bu güçlükler aşağıdaki alanlarda, günlük yaşamını etkiliyor mu?

	Kesinlikle hayır	Biraz	Oldukça fazla	Çok Fazla
Ev yaşamı	☐	☐	☐	☐
Arkadaş ilişkileri	☐	☐	☐	☐
Sınıf içi öğrenme	☐	☐	☐	☐
Boş zaman etkinlikleri	☐	☐	☐	☐

Bu güçlükler çevrendeki insanların(aile, arkadaşlar, öğretmenler vb.) hayatını zorlaştırıyor mu?

☐ Kesinlikle hayır ☐ Biraz ☐ Oldukça fazla ☐ Çok fazla

EK 2: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma “Suriyeli Gençlerde Kültürleşme Biçimleri ve Ruh Sağlığı İlişkisinin Yapısal Eşitlik Modellemesi Aracılığıyla İncelenmesi” adıyla, Cemile Hürrem AYHAN BALIK tarafından Ocak 2020-Haziran 2020 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Suriyeli gençlerde Öz yeterlik, psikolojik dayanıklılık, baş etme yöntemleri ve ruh sağlığı sorunları arasındaki nedensel bağlantıların incelenmesidir.

Araştırmanın Nedeni: O Bilimsel araştırma X Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler):

Araştırma Uygulaması: XAnket O Görüşme

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Cemile Hürrem AYHAN BALIK

İletişim Bilgileri : 541 362 6440

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.../.../.....

İsim-Soyisim İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK 2: Bilgilendirilmiş Onam Formu/Veli

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “Suriyeli Gençlerde Kültürleşme Biçimleri ve Ruh Sağlığı İlişkisinin Yapısal Eşitlik Modellemesi Aracılığıyla İncelenmesi” adıyla, Ocak 2020-Haziran 2020 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Suriyeli gençlerde Öz yeterlik, psikolojik dayanıklılık, baş etme yöntemleri ve ruh sağlığı sorunları arasındaki nedensel bağlantıların incelenmesidir.

Araştırma Uygulaması: Anket şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılımıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı tamamen sizin isteğinize bağlıdır, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Cemile Hürrem AYHAN BALIK

İletişim bilgileri : 541 362 6440

*Veli bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi
.....’in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum.
(Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).*

.../.../.....

İsim-Soyisim İmza:

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK 3: Etik Kurul Kararı

EK 4: Kurum İzni

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Tarih ve Sayı: 19/02/2020-8436

Sayı : 59090411-44-E.2151077
Konu : Anket Araştırma İzni

30.01.2020

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ CERRAHPAŞA REKTÖRLÜĞÜNE

- İlgi: a) 20.12.2019 tarihli ve 95364 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 28.01.2020 tarihli ve 2011749 sayılı oluru.

Üniversiteniz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü doktora programı öğrencisi Cemile Hürrem AYHAN BALIK'ın "Suriyeli Gençlerde Kültürleşme Biçimleri ve Ruh Sağlığı İlişkisinin Yapısal Eşitlik Modeli Aracılığıyla İncelenmesi" konulu araştırma çalışması hakkındaki ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarınıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmasında, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 30 gün içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Timur TUĞRAL
İl Millî Eğitim Müdürü a.
Şube Müdürü

EK:

- 1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

İ.Ü. CERRAHPAŞA REKTÖRLÜĞÜ

0.1.0.3.

Yazı İşleri ve
Genel Evrak Kalemi

EK 5: Ölçek İzinleri

EK 5-1:

hürrem ayhan
Özyeterlik Ölçeği Kısa Formu hk.
Kime: Gökmen Arslan

16 Ekim 2019 10:59

Gökmen Hocam merhaba

Rahatsız ettiğim için kusura bakmayın. Öz yeterlik ölçeğinin kısa formunu tezimde kullanmak istiyorum. İzin vermeniz durumunda ölçek maddeleri ve puan hesaplamasını gönderirseniz memnun olurum

Saygılarımla

Araş.Gör. C. Hürrem AYHAN BALIK
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi
Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği ABD

Res. Ass. C.Hürrem AYHAN BALIK
İstanbul University-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Nursing Faculty
Department of Psychiatric and Mental Health Nursing

Gökmen Arslan
Ynt: Özyeterlik Ölçeği Kısa Formu hk.
Kime: hürrem ayhan

16 Ekim 2019 13:51

Merhaba,

Ölçeğe ilişkin bilgileri kontrol edin lütfen bildiri kitabından. düzenleme şansım olmadı. Emin değilim

hürrem ayhan <hurremayhan@hotmail.com>, 16 Eki 2019 Çar, 10:59 tarihinde şunu yazdı:

hürrem ayhan adlı kişiye alt metnin [Daha Fazlasını Gör](#)

--

Gökmen Arslan, Ph.D
[International Network on Personal Meaning](#)
Email: gkmnarslan@gmail.com
Web: www.gkmnarslan.com

EK 5-2:

hürrem ayhan

15 Ekim 2019 13:07

Ergen Psikolojik Sağlamlık Ölçeği hk.

Kime: sefabulut22@hotmail.com, Bilgi: ugurdogan@gmail.com, yunusaltundag14@hotmail.com

[Ayrıntılar](#)

Sayın Hocalarım

Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği doktora öğrencisiyim. Tarafınızdan geliştirilen Ergen Psikolojik Sağlamlık Ölçeğini tezimde kullanmak istiyorum. İzin vermeniz durumunda ölçek maddeleri ve puan hesaplamasını gönderirseniz memnun olurum

Saygılarımla

Araş.Gör. C. Hürrem AYHAN BALIK
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi
Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği ABD

Res. Ass. C.Hürrem AYHAN BALIK
Istanbul University-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Nursing Faculty
Department of Psychiatric and Mental Health Nursing

yunus altundag

15 Ekim 2019 13:51

Ynt: Ergen Psikolojik Sağlamlık Ölçeği hk.

Kime: hürrem ayhan

Merhaba Gocam

Ölçeğe ilişkin psikometrik veriler ve ölçek formu ektedir. Etik ilke ve atıf verme kurallarına bağlı kalarak çalışmanızda kullanabilirsiniz. İyi çalışmalar dilerim. Kolay gelsin.

Yunus ALTUNDAĞ

Araş. Gör. Dr./ Res. Assist. Dr.

Abant İzzet Baysal University

Faculty of Education

Department of Counseling Psychology and Guidance

Gölköy 14280 Bolu TURKEY

EK 5-3:

hürrem ayhan

Ergenler İçin Başa Çıkma Ölçeği (EBÇÖ) hk.
Kime: ahmetbedel@maltepe.edu.tr

14 Ekim 2019 17:40

Ahmet Hocam merhaba

Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği doktora öğrencisiyim. Tarafınızdan Türkçe geçerlik güvenirliği yapılan Ergenler İçin Başa Çıkma Ölçeğini (EBÇÖ) tezimde kullanmak istiyorum. İzin vermeniz durumunda ölçek maddeleri ve puan hesaplamasını gönderirseniz memnun olurum

Saygılarımla

Araş.Gör. C. Hürrem AYHAN BALIK
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi
Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği ABD

Res. Ass. C.Hürrem AYHAN BALIK
İstanbul University-Cerrahpasa
Florence Nightingale Nursing Faculty
Department of Psychiatric and Mental Health Nursing

Ahmet Bedel

Ynt: Ergenler İçin Başa Çıkma Ölçeği (EBÇÖ) hk.
Kime: hürrem ayhan

15 Ekim 2019 08:35

Kullanabilirsiniz, kolay gelsin

hürrem ayhan <hurremayhan@hotmail.com>, 14 Eki 2019 Pzt, 17:40 tarihinde şunu yazdı:

hürrem ayhan adlı kişiye alt metnin [Daha Fazlasını Gör](#)

Ergenler için
Başa Çıkma Ölçeği.docx

EK 5-4:

☆ **HA** **hürrem ayhan**
 Kültürleşme Stresi ölçeği hk.
 Kime: baharurhantorun@gmail.com

11 Ekim 2019 15:41

Bahar Hocam merhaba

Ruh sağlığı ve psikiyatri hemşireliği doktora öğrencisiyim. Tarafınızdan uyarlaması yapılan Kültürleşme Stresi ölçeğini tezimde kullanmak istiyorum. İzin vermeniz durumunda ölçek maddeleri ve puan hesaplamasını gönderirseniz memnun olurum

Saygılarımla

Araş.Gör. C. Hürrem AYHAN BALIK
 İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
 Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi
 Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği ABD

Res. Ass. C.Hürrem AYHAN BALIK
 İstanbul University-Cerrahpaşa
 Florence Nightingale Nursing Faculty
 Department of Psychiatric and Mental Health Nursing

BT **bahar urhan torun**
 Ynt: Kültürleşme Stresi ölçeği hk.
 Kime: hürrem ayhan

11 Ekim 2019 19:26

Merhaba Hürrem Hocam,

Aşağıdaki linkte bizim kullandığımız ölçeği bulabilirsiniz.
 Ayrıca verilerin analizi için kullandığımız orijinal makale de ekli dosyadaki gibidir.
 Akademik etik çerçevesinde ölçeğin tarafımdan Türkçeleştirilmiş halini kullanmanıza izin veriyorum.
 Çalışmalarınızda kolaylıklar ve başarılar dilerim.

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeH9kKa5IRfOKxgq2-FfCALV9nK8paIBeDt1V1jAIGqVqKmUg/viewform?usp=sf_link

hürrem ayhan <hurremayhan@hotmail.com>, 11 Eki 2019 Cum, 15:41 tarihinde şunu yazdı:

[hürrem ayhan adlı kişiye alt metnin Daha Fazlasını Gör](#)

--
 Dr. Bahar URHAN TORUN
 Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi

EK 5-5:

hürrem ayhan

Kültürleşme Ölçeği Kullanım izni hk.

Kime: aysun.dogan@ege.edu.tr

5 Eylül 2019 12:58

Sayın Hocam

İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Anabilimdalı'nda araştırma görevlisi olarak çalışmaktayım aynı zamanda doktora eğitime devam etmekteyim. Doktora tezimi Suriyeli ergenlerde Kültürleşme Biçimleri ve ruh sağlığı ilişkisi ile ilgili yapacağım. Berry, Kim, Power, Young ve Bujaki (1989) tarafından hazırlanan ve Türkçeye uyarlaması tarafınızdan yapılan Kültürleşme Ölçeği'ni tezimde kullanabilmem için izin vermeniz mümkün mü?

Ölçeğinizi Sevgi Tunay Aytekin'in "SURIYELİ GÖÇMEN ERGENLERİN DAYANIKLILIK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ" isimli tezinde gördüm fakat ölçekle ilgili bir yayına ulaşamadım. İzin vermeniz durumunda ölçek maddelerini ve hesaplamasını gönderirseniz memnun olurum

Saygılarımla,

Araş.Gör. C. Hürrem AYHAN BALIK
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi
Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği ABD

Res. Ass. C.Hürrem AYHAN BALIK
İstanbul University-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Nursing Faculty
Department of Psychiatric and Mental Health Nursing

aysun dogan

Ynt: Kültürleşme Ölçeği Kullanım izni hk.

Kime: hürrem ayhan

5 Eylül 2019 22:11

Hürrem Merhaba,

Pzt. günü beni ararsan konuşalım.

Sevgiler,
Aysun

539 3247526

EK 5-6:

hürrem ayhan

Güçler ve güçlükler Anketi hk.

Kime: tanerguvenir@hotmail.com, dr.tanerguvenir@hotmail.com

15 Ekim 2019 15:04

Merhaba Taner Hocam

Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği doktora öğrencisiyim. Tarafınızdan Türkçe uyarlaması yapılan Güçler Güçlükler Anketi Ergen formunu tezimde kullanmak istiyorum. İzin vermeniz durumunda ölçek maddeleri ve hesaplamasını gönderirseniz memnun olurum

Saygılarımla

Araş.Gör. C. Hürrem AYHAN BALIK
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi
Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği ABD

Res. Ass. C.Hürrem AYHAN BALIK
İstanbul University-Cerrahpaşa
Florence Nightingale Nursing Faculty
Department of Psychiatric and Mental Health Nursing

Taner Güvenir

Ynt: Güçler ve güçlükler Anketi hk.

Kime: hürrem ayhan

17 Ekim 2019 18:47

Sayın Ayhan

Güçler ve Güçlükler Anketini (GGA/SDQ) bilimsel çalışmalarınızda kullanmanızdan mutluluk duyarım. Ölçekle ilgili detaylı bilgiye ve ücretsiz formlara www.sdqinfo.com

sdqinfo.com - Information for researchers

The SDQ is part of the DAWBA family of mental health measures. Read about DAWBA here. As of September 2016, you can search 4000 SDQ-related articles from over 100 countries.. Information for researchers

www.sdqinfo.com

İNTİHAL RAPORU İLK SAYFASI

SURİYELİ GENÇLERDE KÜLTÜRLEŞME BİÇİMLERİ VE RUH SAĞLIĞI İLİŞKİSİNİN YAPISAL EŞİTLİK MODELİ ARACILIĞIYLA İNCELENMESİ

ORJİNALLİK RAPORU

% 6	% 6	% 2	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	nek.istanbul.edu.tr:4444 İnternet Kaynağı	% 1
2	adudspace.adu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1
3	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	<% 1
4	cms.galenos.com.tr İnternet Kaynağı	<% 1
5	acikarsiv.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
6	hdl.handle.net İnternet Kaynağı	<% 1
7	auzefkitap.istanbul.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
8	openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	<% 1

research-repository.griffith.edu.au

ÖZGEÇMİŞ

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğu Kurumun Adı	Mez. Yılı
Yük.Lis.	İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Yüksek Lisans Programı	2017
Lisans	Pamukkale Üniversitesi, Denizli Sağlık Yüksek Okulu, Hemşirelik Bölümü	2012
Lise	Denizli Anafartalar Lisesi	2005

İş Deneyimi (Sondan geçmişe doğru sıralayın)

	Görevi	Kurum	Süre (Yıl- Yıl)
1.	Araştırma Görevlisi	İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa	2018- Devam ediyor
2.	Araştırma Görevlisi	İstanbul Üniversitesi	2015- 2018
3.	Araştırma Görevlisi	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2013- 2015
4.	Hemşire	Özel Marmaris Hastanesi	2012-2013

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama*	Konuşma*	Yazma*	YDS Puanı	Yökdil Puanı
İngilizce	İyi	İyi	İyi	67,50	78,75

*Çok iyi, iyi, orta, zayıf olarak değerlendirin

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı	84,77	85,53	72,76

Bilgisayar Bilgisi

Program	Kullanma becerisi
Spss	İyi
Office Programları	İyi

Yayımları/Tebliğleri Sertifikaları/Ödülleri

SCI, SSCI ve AHCI İndekslerine Giren Dergilerde Yayımlanan Makaleler

1. **Professional quality of life and psychological resilience among psychiatric nurses**
Sukut O., Sahin-Bayindir G., Ayhan-Balik C. H., Albal E.
PERSPECTIVES IN PSYCHIATRIC CARE, 2021 (SCI İndekslerine Giren Dergi)
2. **The impact of COVID-19 pandemic on people with severe mental illness**
SUKUT Ö., AYHAN BALIK C. H.
PERSPECTIVES IN PSYCHIATRIC CARE, 2020 (SCI İndekslerine Giren Dergi)
3. **A Systematic Review of the Discrimination Against Sexual and Gender Minority in Health Care Settings**
Balik C. H., Bilgin H., Uluman O. T., Sukut O., Yilmaz S., Buzlu S.
INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH SERVICES, cilt.50, sa.1, ss.44-61, 2019 (SCI İndekslerine Giren Dergi)
4. **Experiences of Minority Stress and Intimate Partner Violence Among Homosexual Women in Turkey**
Balik C. H., BİLGİN H.
JOURNAL OF INTERPERSONAL VIOLENCE, 2019 (SSCI İndekslerine Giren Dergi)

Diğer Dergilerde Yayımlanan Makaleler

1. **Onkolojik Problemi Olan Çocuk ve Ailesine Psikososyal Yaklaşımlar Psychosocial Approaches to Children Having Oncologic Problems and Their Family**
Ayhan Balık C. H., Buzlu S.
Journal of Academic Research in Nursing, cilt.6, sa.3, ss.592-597, 2020 (Diğer Kurumların Hakemli Dergileri)
2. **Alzheimer Hastalarında Görülen Davranışsal Sorunları Yönetme**
Sarıkaya N. A., SUKUT Ö., AYHAN C. H.
JAREN, cilt.3, ss.33-38, 2017 (Diğer Kurumların Hakemli Dergileri)
3. **Farklı Gruplarda Dans ve Hareket Terapisinin Kullanımı ve Etkileri**
Sarıkaya N. A., AYHAN C. H., SUKUT Ö.
JAREN, cilt.3, ss.1-5, 2017 (Diğer Kurumların Hakemli Dergileri)

Kitap & Kitap Bölümleri

1. **Güncel, Sosyal, Duygusal Konular ve Hemşirelik Yaklaşımı**
Ayhan Balık C. H., Bilgin H.
Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Makbule Batmaz, Havva Gezgün Yazıcı, Editör, Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul, ss.9-36, 2021
2. **Aileyi Güçlendirme**

AYHAN BALIK C. H., BUZLU S.

Kanser Hastasında Kanıta Dayalı Palyatif Bakım, Can G., Editör, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, ss.177-188, 2018

3. **Sağlık Çalışanlarını Güçlendirme**

AYHAN BALIK C. H., BUZLU S.

Kanser Hastasında Kanıta Dayalı Palyatif Bakım, Can G., Editör, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, ss.189-198, 2018

Hakemli Kongre / Sempozyum Bildiri Kitaplarında Yer Alan Yayınlar

1. **Şizofreni ve Bipolar Tanılı Hastalarda Sanat Terapisi Uygulamasının Yaşam Niteliği Üzerine Etkisi / THE EFFECT OF ART THERAPY ON THE QUALITY OF LIFE IN PATIENTS WITH SCHIZOPHRENIA AND BIPOLAR DISORDER**
Karakaya S., Üstün N., Ofıuoğlu F., Eren N., AYHAN BALIK C. H.
V. Uluslararası IX. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi V. International, IX. National Psychiatric Nursing Congress, Antalya, Türkiye, 20 - 23 Kasım 2018, ss.1432-1435
2. **Kronik Ruhsal Bozukluğu Olan Bireylerin Bakım Gereksinimleri ve Psikiyatri Hemşireliği Uygulamaları: Retrospektif İnceleme (Care needs of individuals with chronic mental disorders and psychiatric nursing practices: a retrospective research)**
Ayhan Balık C. H. , Şahin G., Uluman Ö., Bilgin H., Buzlu S.
V. Uluslararası IX. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi, Antalya, Türkiye, 20 - 23 Kasım 2018, ss.1
3. **BİR TRİKOTİLLOMANİ VE DERİ YOLMA BOZUKLUĞU OLGUSUNDA ROY ADAPTASYON MODELİ'NE DAYALI HEMŞİRELİK YAKLAŞIMI. NURSING APPROACH BASED ON THE ROY ADAPTATION MODEL OF CASE DIAGNOSED WITH TRICHOTILLOMANIA AND SKIN PICKING DISORDER**
ŞAHİN G., Oruçoğlu H. B. , AYHAN BALIK C. H. , BİLGİN H.
V. Uluslararası IX. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi V. International, IX. National Psychiatric Nursing Congress, Antalya, Türkiye, 20 - 23 Kasım 2018
4. **Toplumsal Terör Olaylarına Yönelik Duyguların Ait Olma Üzerine Etkisi**
SUKUT Ö., AYHAN C. H. , ULUMAN Ö., Kaya F., BUZLU S.
3. Uluslararası Farklı Şiddet Boyutları ve Toplumsal Algı Kongresi, Kocaeli, Türkiye, 21 - 22 Nisan 2017, ss.482-483
5. **Bakımverenleri ve Aileyi Güçlendirme**
Ayhan C. H. , BUZLU S.
1. Uluslararası 4. Ulusal Onkoloji Hemşireliği Konsensüs Toplantısı, İstanbul, Türkiye, 7 - 08 Şubat 2017, ss.210-214
6. **Sağlık Çalışanlarını Güçlendirme**
AYHAN C. H. , BUZLU S.
1. Uluslararası 4. Ulusal Onkoloji Hemşireliği Konsensüs Toplantısı, İstanbul, Türkiye, 7 - 08 Şubat 2017, ss.215-217
7. **IDEALS AND REALITIES IN PSYCHIATRIC NURSING PRACTICE**
ULUMAN Ö., SUKUT Ö., Kaya F., AYHAN C. H.
IV. ULUSLARARASI VE VIII. ULUSAL PSİKİYATRİ HEMŞİRELİĞİ "İDEALLER VE GERÇEKLER: YAPAMADIKLARIMIZ", Manisa, Türkiye, 6 - 09 Kasım 2016, ss.373
8. **Discrimination Experiences in Health Care against LGBT People**
AYHAN C. H. , ULUMAN Ö., BİLGİN H., YILMAZ S., SUKUT Ö., BUZLU S.
Fifth International Conference on Violence in the Health Sector, Dublin, İrlanda, 26 - 28 Ekim 2016, ss.162-163

Özel İlgi Alanları (Hobileri): Puzzle, kitap okuma, sokak hayvanları ile ilgilenme